

LATVIJAS PADOMJU SOCIĀLISTISKĀS REPUBLIKAS

KRIMINĀLPROCESA KODEKSS

PIRMĀ SADAĻA VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI

Pirmā nodaļa PAMATNOTEIKUMI

1. pants. Kriminālprocesa likumi

Procesuālo kārtību krimināllietās Latvijas PSR teritorijā nosaka PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamati un citi saskaņā ar tiem izdodamie PSR Savienības likumi, un Latvijas PSR kriminālprocesa kodekss.

Kriminālprocesa likumu noteiktā procesuālā kārtība ir vienota un obligāta visās krimināllietās un visās tiesu, prokuratūras, izmeklēšanas un izziņas iestādēs.

Procesuālo kārtību krimināllietās nosaka kriminālprocesa likumi, kas ir spēkā tai laikā, kad izdara izziņu, iepriekšējo izmeklēšanu vai lietu izskata tiesā.

2. pants. Kriminālprocesa uzdevumi

Padomju kriminālprocesa uzdevums ir ātri un pilnīgi atklāt noziegumus, noskaidrot vainīgos un nodrošināt likumu pareizu piemērošanu, lai katra persona, kas izdarījusi noziegumu, tiktu taisnīgi sodīta un neviens nevainīgais netiktu saukts pie kriminālatbildības un notiesāts.

Kriminālprocesam jāsekmē sociālistiskās likumības nostiprināšana, noziegumu novēršana un izskaušana, pilsoņu audzināšana, lai tie nelokāmi pildītu padomju likumus un cienītu sociālistiskās sadzīves noteikumus.

3. pants. Pienākums ierosināt krimināllietu un atklāt noziegumu

Tiesai, prokuroram, izmeklētājam un izziņas iestādei savas kompetences robežās katru reizi, kad atklātas nozieguma pazīmes, jāierosina krimināllieta, pielietojot visus likumā paredzētos līdzekļus, lai noskaidrotu nozieguma notikumu un personas, kas vainīgas nozieguma izdarīšanā, un lai tās sodītu.

4. pants. Apsūdzības celšana pieļaujama vienīgi uz likuma pamata un likumā noteiktā kārtībā

Nevienu nevar saukt pie kriminālatbildības kā apsūdzēto citādi kā vien uz likuma pamata un likumā noteiktā kārtībā.

5. pants. Apstākļi, kas nepieļauj tiesvedību krimināllietā

Krimināllietu nevar ierosināt, bet ierosinātā lieta jāizbeidz:

- 1) ja nav noticis noziegums;
- 2) ja nodarījumā nav nozieguma sastāva;
- 3) ja iestājies noilgums;
- 4) sakarā ar amnestijas aktu, ja amnestija novērš soda piemērošanu par nodarījumu, kā arī sakarā ar atsevišķu personu apžēlošanu;
- 5) pret personu, kas sabiedriski bīstamā nodarījuma izdarīšanas brīdī nav sasniegusi vecumu, pēc kura sasniegšanas saskaņā ar likumu iespējama kriminālatbildība;
- 6) uz cietušā un apsūdzētā izlīguma pamata lietās, kuras ierosināmas vienīgi pēc cietušo sūdzībām, tas ir, šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētajās lietās;
- 7) kad nav cietušā sūdzības, ja lietu var ierosināt vienīgi uz viņa sūdzības pamata, izņemot šā kodeksa 111. panta 1. punkta otrajā daļā un 3. punktā paredzētos gadījumus;
- 8) pret mirušo, izņemot gadījumus, kad tiesvedība nepieciešama, lai mirušo rehabilitētu vai lietu atjaunotu pret citām personām sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem;
- 9) pret personu, par kuru tai pašā apsūdzībā jau ir likumīgā spēkā stājies spriedums.

Ja šā panta 1., 2., 3. un 4. punktā norādītie apstākļi atklājas iztiesāšanas stadijā, tiesa turpina un pabeidz lietas iztiesāšanu un taisa attaisnojošu spriedumu vai notiesājošu spriedumu, atbrīvojot notiesāto no soda.

Lietas izbeigšana šā panta 3. un 4. punktā norādītajos gadījumos nav pieļaujama, ja pret to iebilst apsūdzētais, bet apsūdzētā nāves gadījumā — viņa tuvi radnieki. Šādā gadījumā lietas gaitu turpina parastajā kārtībā.

6. pants. Krimināllietas izbeigšana, nododot vainīgo sabiedriskajā galvojumā

Tiesai, prokuroram, kā arī ar prokurora piekrišanu izmeklētājam un izziņas iestādei uz sabiedriskās organizācijas vai darbaļaužu kolektīva lūgumu ir tiesība izbeigt krimināllietu un noziegumu izdarījušo personu nodot sabiedriskajā galvojumā šai organizācijai vai darbaļaužu kolektīvam pāraudzināšanai un labošanai, ja nozieguma un to izdarījušās personas sabiedriskā bīstamība nav liela un ja vainīgā darbībai nav bijis smagu seku, bet pats vainīgais vaļsirdīgi atzinies un nožēlojis savu vainu.

Ja persona, par kuru iesniegts sabiedriskā galvojuma lūgums, neuzskata sevi par vainīgu vai kādu iemeslu dēļ prasa turpināt izmeklēšanu vai izskatīt lietu tiesā, lietas izbeigšana minēto apstākļu dēļ nav pieļaujama.

Sabiedriskajā galvojumā nevar nodot personu, kas otru reizi tīši izdarījusi noziegumu vai jau agrāk bijusi nodota sabiedriskajā galvojumā, bet nav attaisnojusi sabiedriskās organizācijas vai darbaļaužu kolektīva uzticību.

7. pants. Materiālu vai izbeigtas krimināllietas nodošana biedru tiesai

Tiesai, prokuroram, kā arī ar prokurora piekrišanu izmeklētājam un izziņas iestādei ir tiesība nodot izskatīšanai biedru tiesā materiālus vai izbeigtu krimināllietu, ja noskaidrots, ka noziegums ir mazsvarīgs, izdarīts pirmo reizi, un ja vainīgo iespējams labot ar sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļiem.

8. pants. Materiālu vai izbeigtas krimināllietas nodošana Nepilngadīgo lietu komisijai

Ja nepilngadīgā izdarītā nozieguma sabiedriskā bīstamība nav liela un ja vainīgā labošana iespējama bez kriminālsoda piemērošanas, tad tiesai, prokuroram un ar prokurora piekrišanu izmeklētājam ir tiesība izbeigt krimināllietu par nepilngadīgo vai arī tais gadījumos, kad nozieguma fakts acīmredzams, šādu krimināllietu neierosināt un nodot materiālus vai izbeigto lietu Nepilngadīgo lietu komisijai.

Nav pieļaujams atteikties ierosināt krimināllietu vai krimināllietu izbeigt un nodot to Nepilngadīgo lietu komisijai, ja pret to iebilst nepilngadīgais vai viņa likumiskais pārstāvis.

9. pants. Paziņojums cietušajam par lietas izbeigšanu

Cietušajam paziņo par lietas izbeigšanu vai par atteikšanos ierosināt lietu pirms materiālu vai izbeigtās krimināllietas nodošanas biedru tiesas izskatīšanai, vai par vainīgā nodošanu sabiedriskajā galvojumā. Cietušajam ir tiesība piecu dienu laikā pārsūdzēt tiesas, prokurora, izmeklētāja vai izziņas iestādes lēmumu vai nu augstākas instances tiesai, vai amatā augstākam prokuroram.

10. pants. Lietas atjaunošana pret sabiedriskajā galvojumā nodotu personu

Ja sabiedriskajā galvojumā nodotā persona likumā noteiktā laikā nav attaisnojusi kolektīva uzticību, pārkāpusi solījumu ar labu uzvešanos un godīgu darbu pierādīt savu labošanos, nepakļaujas sociālistiskās sadzīves normām vai ir pametusi darba kolektīvu, lai izvairītos no sabiedriskās ietekmes, tad jautājumu par lietas atjaunošanu izšķir prokurors vai tiesa, pamatojoties uz galvotāju — sabiedriskās organizācijas vai darbaļaužu kolektīva — lēmumu par sabiedriskā galvojuma atsaukšanu. Šādā gadījumā prokurors lietu atjauno ar savu lēmumu, bet tiesa — ar rīcības sēdes lēmumu.

11. pants. Personas neaizskaramība

Nevienu nevar apcietināt citādi kā uz tiesas lēmuma pamata vai ar prokurora sankciju.

Prokuroram nekavējoties jāatbrīvo katra persona, kam nelikumīgi atņemta brīvība vai kas tiek turēta apcietinājumā ilgāk par likumā vai tiesas spriedumā paredzēto laiku.

12. pants. Jurisdikcija krimināllietās piekrīt tikai tiesai

Krimināllietas izspriež tikai tiesa. Nevienu nevar atzīt par vainīgu nozieguma izdarīšanā un uzlikt tam kriminālsodu citādi kā ar tiesas spriedumu.

13. pants. Tiesu spriež, ievērojot principu, ka visi pilsoņi ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā

Krimināllietas tiek izspriestas, ievērojot principu, ka visi pilsoņi ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā neatkarīgi no viņu sociālā, mantas un dienesta stāvokļa, tautības, rases un ticības.

14. pants. Tautas piesēdētāju piedalīšanās un koleģialitāte lietu izskatīšanā

Krimināllietas visās tiesās izskata tiesneši un tautas piesēdētāji, kas ievēlēti likumā noteiktā kārtībā.

Krimināllietas visās pirmās instances tiesās izskata tiesneša un divu tautas piesēdētāju sastāvā.

Tautas piesēdētājiem visu to jautājumu izlemšanā, kas rodas, iztiesājot lietu un taisot spriedumu, ir tādas pašas tiesības kā tiesas sēdes priekšsēdētājam.

Kasācijas kārtībā tiesas izskata lietas triju tiesas locekļu sastāvā, bet tiesu uzraudzības kārtībā — ne mazāk kā triju tiesas locekļu sastāvā.

15. pants. Tiesneši ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam

Iztiesājot krimināllietas, tiesneši un tautas piesēdētāji ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam. Tiesneši un tautas piesēdētāji izspriež krimināllietas, pamatojoties uz likumu, atbilstoši sociālistiskai tiesiskai apziņai un apstākļos, kuros izslēgta tiesnešu ietekmēšana.

16. pants. Tiesvedības valoda

Tiesvedība Latvijas PSR notiek latviešu valodā vai attiecīgā rajona (pilsētas) iedzīvotāju vairākuma valodā.

Lietas dalībniekiem, kas neprot valodu, kurā noris process, tiek nodrošināta tiesība iesniegt pieteikumus, liecināt, uzstāties tiesā un iesniegt lūgumus savā dzimtajā valodā, kā arī izlietot tulka pakalpojumus šai kodeksā noteiktajā kārtībā.

Izmeklēšanas un tiesu dokumentus likumā paredzētajā kārtībā izsniedz apsūdzētajam, pārtulkotus viņa dzimtajā valodā vai citā valodā, kuru viņš prot.

17. pants. Iztiesāšanas atklātums

Lietas visās tiesās iztiesā atklāti, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā ar valsts noslēpuma sargāšanas interesēm.

Bez tam pēc motivēta tiesas lēmuma ir atļauts slēgtā tiesas sēdē iztiesāt lietas par noziegumiem, ko izdarījušas sešpadsmit gadu vecumu nesasniegušas personas, lietas par dzimumnoziegumiem, kā arī citas lietas, lai netiktu izpausti lietas dalībnieku dzīves intīmie apstākļi.

Tiesas spriedumus vienmēr pasludina publiski.

18. pants. Aizstāvības tiesību nodrošināšana apsūdzētajam

Apsūdzētajam ir tiesība uz aizstāvību.

Tiesai, prokuroram, izmeklētājam un izziņas izdarītājam jānodrošina apsūdzētajam iespēja aizstāvēties pret celto apsūdzību ar likumā noteiktajiem līdzekļiem un veidiem, kā arī jānodrošina viņa personisko un mantisko tiesību aizsardzība.

19. pants. Lietas apstākļu vispusīga, pilnīga un objektīva izmeklēšana

Tiesai, prokuroram, izmeklētājam un izziņas izdarītājam jālieto visi likumā paredzētie līdzekļi, lai vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izmeklētu lietas apstākļus, noskaidrotu apsūdzēto apsūdzētošos un viņu attaisnojošos, kā arī viņa vainu pastiprinošos un mīkstinošos apstākļus.

Tiesai, prokuroram, izmeklētājam un izziņas izdarītājam nav tiesības pierādīšanas pienākumu uzlikt apsūdzētajam.

Aizliegts panākt no apsūdzētā liecības ar vardarbību, draudiem un citiem nelikumīgiem līdzekļiem.

20. pants. PSRS Augstākās Tiesas un Latvijas PSR Augstākās Tiesas uzraudzība par tiesu darbību

PSRS Augstākā Tiesa uzrauga Latvijas PSR tiesu iestāžu jurisdikciju likuma noteiktās robežās.

Latvijas PSR Augstākā Tiesa uzrauga Latvijas PSR tiesu iestāžu jurisdikciju.

21. pants. Prokuratūras uzraudzība kriminālprocesā

PSR Savienības un Latvijas PSR likumu precīzu pildīšanu kriminālprocesā uzrauga PSRS Ģenerālprokurors kā tieši, tā arī ar Latvijas PSR prokurora un citu viņam pakļauto prokuroru palīdzību.

Prokuroram visās kriminālprocesa stadijās savlaicīgi jālieto likumā paredzētie līdzekļi, lai novērstu jebkuru likuma pārkāpumu, vienalga, kas šo pārkāpumu būtu izdarījis.

Savas pilnvaras kriminālprocesā prokurors realizē neatkarīgi no jebkādām iestādēm un amatpersonām, pakļaudamies vienīgi likumam un vadīdamies no PSRS Ģenerālprokurora norādījumiem.

Prokurora lēmumi, kas pieņemti saskaņā ar likumu, obligāti jāizpilda visām iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām, amatpersonām un pilsoņiem.

22. pants. Tiesneša, prokurora un citu procesa dalībnieku noraidījums

Tiesnesis, tautas piesēdētājs, prokurors, izmeklētājs, izziņas izdarītājs, tiesas sēdes sekretārs, eksperts un tulks nevar piedalīties tiesvedībā krimināllietā un ir noraidāmi, ja viņi personīgi tieši vai netieši ieinteresēti šai lietā.

23. pants. Tiesu, prokuratūras, iepriekšējās izmeklēšanas un izziņas iestāžu sazināšanās kārtība ar attiecīgām ārvalstu iestādēm

Tiesu, prokuratūras, iepriekšējās izmeklēšanas un izziņas iestāžu sazināšanās kārtību ar attiecīgām ārvalstu iestādēm, kā arī kārtību, kādā tiek izpildīti šo ārvalstu iestāžu uzdevumi, nosaka PSR Savienības likumi un starptautiski līgumi, ko noslēgusi PSRS un Latvijas PSR ar attiecīgām valstīm.

Otrā nodaļa **TIESA UN PIEKRITĪBA**

24. pants. Tiesas sastāvs, izskatot lietu

Tiesas sastāvā, kas izskata lietu, var būt vienīgi personas, kuras likumā noteiktā kārtībā ievēlētas šās tiesas sastāvā.

25. pants. Tiesas sastāva nemainība

Katra lieta jāizskata vienā un tai pašā tiesas sastāvā. Ja kāds no tiesnešiem kaut kādu iemeslu dēļ nevar turpmāk piedalīties sēdē, viņu aizstāj cits tiesnesis, un lietas izskatīšana jāatsāk no jauna, izņemot gadījumus, kas paredzēti šā kodeksa 26. pantā.

Ja no tiesas sastāva izstājas priekšsēdētājs, lietas izskatīšana tiek atlikta.

26. pants. Rezerves tautas piesēdētājs

Lietā, kuras izskatīšanai vajadzīgs ilgāks laiks, var aicināt rezerves tautas piesēdētāju. Rezerves tautas piesēdētājs ir klāt tiesas sēdē no krimināllietas izskatīšanas sākuma un, izstājoties no tiesas sastāva tautas piesēdētājam, viņu aizstāj.

Ja rezerves tautas piesēdētājs, kas stājies cita piesēdētāja vietā, nepieprasa tiesas darbību atsākšanu, tad lietas iztiesāšana turpinās.

27. pants. Apstākļi, kas izslēdz tiesneša piedalīšanos krimināllietas izskatīšanā

Tiesnesis nevar piedalīties lietas izskatīšanā tiklab rīcības sēdē, kā arī tiesas sēdē:

- 1) ja viņš ir radnieks kādam no tiesnešiem, kas ir tiesas sastāvā izskatāmajā lietā;
- 2) ja viņš izskatāmajā lietā ir cietušais, civilprasītājs, civilatbildētājs, šo personu radnieks vai laulātais, apsūdzētā radnieks vai laulātais;

3) ja viņš ir piedalījies šai lietā kā cietušais, liecinieks, eksperts, tulks, izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors, sabiedriskais apsūdzētājs, aizstāvis, sabiedriskais aizstāvis, apsūdzētā likumiskais pārstāvis, cietušā, civilprasītāja, civilatbildētāja pārstāvis;

4) ja viņš pats, viņa radnieki vai laulātais tieši vai netieši ieinteresēts lietā;

5) ja ir apstākļi, kas rada šaubas par viņa objektivitāti.

28. pants. Tiesas sastāvs, no jauna izskatot lietu

Tiesnesis, kas piedalījies krimināllietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, nevar piedalīties šās lietas izskatīšanā otrās instances tiesā vai tiesu uzraudzības kārtībā, kā arī nevar piedalīties jaunā lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, ja spriedums vai lēmums, kas pieņemts, viņam piedaloties, ir atcelts.

Tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā otrās instances tiesā, nevar piedalīties šās lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā vai tiesu uzraudzības kārtībā, kā arī lietas jaunā izskatīšanā otrās instances tiesā pēc lēmuma atcelšanas, kurš pieņemts, viņam piedaloties.

Tiesnesis, kas piedalījies lietas izskatīšanā tiesu uzraudzības kārtībā, nevar piedalīties tās pašas lietas izskatīšanā pirmās un otrās instances tiesā.

29. pants. Noraidījuma pieteikšana

Ja ir šā kodeksa 22. un 27. pantā norādītie apstākļi, tiesnesim un tautas piesēdētājam pašam sevi jāatstata. Aiz tiem pašiem iemesliem noraidījumu pret tiesnesi un tautas piesēdētāju var pieteikt šā kodeksa 243. pantā minētie procesa dalībnieki, kā arī sabiedriskais apsūdzētājs un sabiedriskais aizstāvis.

Noraidījums jāmotivē un jāpieteic līdz tiesas izmeklēšanas sākumam; vēlāk noraidījumu var pieteikt tikai tai gadījumā, ja tiesai vai personai, kura noraidījumu pieteic, noraidījuma pamats kļuvis zināms pēc tiesas izmeklēšanas sākuma. Tiesnesis vai tautas piesēdētājs, pret kuru pieteikts noraidījums, var šai jautājumā sniegt savus paskaidrojumus.

30. pants. Noraidījuma izlemšana

Pret tiesnesi un tautas piesēdētāju pieteikto noraidījumu izlemj pārējais tiesas sastāvs bez tās personas klātbūtnes, pret kuru noraidījums pieteikts; ja balsis dalās vienlīdzīgi, tiesnesis vai tautas piesēdētājs ir noraidīts.

Noraidījumu, kas pieteikts pret diviem tiesnešiem vai pret visu tiesas sastāvu, izlemj tā pati tiesa pilnā sastāvā ar vienkāršu balsu vairākumu.

Tiesas sēdē pieteikto sevis atstatīšanu vai noraidījumu izlemj apspriežu istabā.

31. pants. Krimināllietu piekritība rajona (pilsētas) tautas tiesai

Rajona (pilsētas) tautas tiesai ir piekritīgas visas krimināllietas, izņemot tās, kuras piekritīgas Latvijas PSR Augstākai Tiesai vai kara tribunālam.

32. pants. Krimināllietu piekritība Latvijas PSR Augstākai Tiesai

Latvijas PSR Augstākai Tiesai ir piekritīgas krimināllietas par noziegumiem, kas paredzēti Latvijas PSR kriminālkodeksa 59. (izņemot lietas par spiegošanu), 61.—74., 84., 99., 168., 169. un 172. pantā, kā arī citas krimināllietas, ja Latvijas PSR Augstākā Tiesa atzīst par vajadzīgu pati tās izskatīt.

33. pants. Krimināllietu piekritība kara tribunāliem

Krimināllietu piekritību kara tribunāliem nosaka Nolikums par kara tribunāliem.

34. pants. Krimināllietas piekritība pēc nozieguma izdarīšanas vietas

Krimināllietu izskatāma tajā tiesā, kuras darbības rajonā izdarīts noziegums. Ja nozieguma izdarīšanas vietu nav iespējams precīzi konstatēt, lieta piekritīga tai tiesai, kuras rajonā šai lietā pabeigta iepriekšējā izmeklēšana vai izziņa.

Ilgstošu vai turpināmu noziegumu gadījumos lieta piekritīga tai tiesai, kuras darbības rajonā noziegums pabeigts vai pārtraukts.

Lai nodrošinātu lietas izskatīšanas ātrumu un pilnīgumu, atsevišķos gadījumos to var izskatīt pēc nozieguma atklāšanas vietas vai pēc nozieguma seku iestāšanās vietas, kā arī pēc apsūdzētā vai liecinieku vairākuma atrašanās vietas.

35. pants. Tiesai piekritīgas krimināllietas nodošana citai tādai pašai tiesai

Tiesai piekritīgu krimināllietu var nodot citai tādai pašai tiesai tikai tai gadījumā, ja ar to var panākt lietas ātrāku un pilnīgāku izskatīšanu. Lietas nodošana citai tiesai pieļaujama tikai līdz tās izskatīšanas sākumam tiesas sēdē.

Jautājumu par lietas nodošanu šā panta pirmajā daļā minēto iemeslu dēļ no vienas rajona (pilsētas) tautas tiesas citai izšķir Latvijas PSR Augstākā Tiesa.

36. pants. Vairākām vienāda nosaukuma tiesām piekritīgo krimināllietu piekritības noteikšana

Ja lieta vairāku apsūdzēto vai citu iemeslu dēļ vienlaikus piekritīga divām vai vairākām vienāda nosaukuma tiesām, tad to izskata tiesa, kuras rajonā pabeigta iepriekšējā izmeklēšana vai izziņa.

37. pants. Dažāda nosaukuma tiesām piekritīgo kriminālietu piekritības noteikšana

Ja viena persona vai personu grupa apsūdzēta vienā vai vairākos noziegumos un ja lieta kaut par vienu no apsūdzētajiem vai kaut par vienu no šiem noziegumiem piekritīga Latvijas PSR Augstākai Tiesai, tad lietu izskata Augstākā Tiesa.

Ja viena persona vai personu grupa apsūdzēta vienā vai vairākos noziegumos un ja lieta kaut par vienu no apsūdzētajiem vai kaut par vienu no šiem noziegumiem piekritīga kara tribunālam, tad lietu izskata kara tribunāls.

38. pants. Krimināllietas nodošana pēc piekritības

Ja tiesa vai tiesnesis konstatē, ka krimināllieta nav piekritīga šai tiesai, lietu nosūta pēc piekritības.

Tiesa, konstatējusi, ka tās rīcībā esošā lieta piekritīga citai tādai pašai tiesai, var turpināt tiesvedību šai lietā tikai tai gadījumā, ja tā jau sākusi lietas izskatīšanu tiesas sēdē.

Tiesa, noskaidrojusi tiesas sēdē, ka lieta piekritīga augstākai tiesai vai kara tribunālam- nosūta to Latvijas PSR Augstākai Tiesai nodošanai pēc piekritības.

39. pants. Piekritības strīdu nepieļaujamība

Ikvienu lietu, ko tiesa nosūta citai tiesai šā kodeksa noteiktā kārtībā, šai tiesai obligāti jāpieņem, un nekādi piekritības strīdi starp tiesām nav atļauti.

Rajona (pilsētas) tautas tiesa, kas saņēmusi no citas tiesas augstākai tiesai vai kara tribunālam piekritīgu lietu, nosūta šo lietu Latvijas PSR Augstākai Tiesai piekritības jautājuma izšķiršanai.

Trešā nodaļa **PROKURORS**

40. pants. Personas, kas veic prokurora pienākumus kriminālprocesā

Prokurora pilnvaras kriminālprocesā pieder tikai likuma noteiktā kārtībā ieceltiem prokuroriem, viņu vietniekiem un palīgiem.

41. pants. Prokurora pilnvaras

Saskaņā ar Nolikumu par prokuratūras uzraudzību PSR Savienībā un šā kodeksa noteikto kārtību prokurors uzrauga krimināllietas ierosināšanas likumību un likumu ievērošanu izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā, kā arī izskatot lietu tiesā un izpildot spriedumu.

Prokuroram jāiesniedz protests par katru nelikumīgu vai nepamatotu spriedumu un jādod atzinums par sprieduma likumību un pamatotību, izskatot lietu kasācijas un uzraudzības instancē.

42. pants. Prokurora noraidīšana

Šā kodeksa 27. un 29. panta noteikumi attiecas arī uz prokuroru. Turpretī par pamatu noraidījumam nevar būt tas, ka prokurors ir piedalījies iepriekšējā izmeklēšanā vai izziņā vai uzturējis apsūdzību, vai devis atzinumu šai lietā.

Jautājumu par prokurora noraidījumu izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā izlemj amatā augstāks prokurors, bet tiesā — tiesa, kas izskata lietu.

Ceturtnodaļa **IZMEKLĒTĀJS UN IZZIŅAS IZDARĪTĀJS**

43. pants. Izmeklētājs

Iepriekšējo izmeklēšanu krimināllietās izdara prokuratūras izmeklētāji un valsts drošības iestāžu izmeklētāji savas kompetences robežās.

44. pants. Izmeklētāja pilnvaras

Izdarot iepriekšējo izmeklēšanu, izmeklētājs visus lēmumus par izmeklēšanas virzienu un izmeklēšanas darbībām pieņem patstāvīgi, izņemot gadījumus, kad likumā prasīta prokurora sankcija, un ir pilnīgi atbildīgs par šo lēmumu likumīgu un savlaicīgu izpildi.

Ja izmeklētājs nepiekrīt prokurora norādījumiem par apsūdzības celšanu, nozieguma kvalifikāciju un apsūdzības apjomu, par lietas nosūtīšanu apsūdzētā nodošanai tiesai vai par lietas izbeigšanu, izmeklētājam ir tiesība nodot lietu amatā augstākam prokuroram, iesniedzot savus iebildumus rakstveidā. Šādā gadījumā prokurors vai nu atceļ amatā zemākā prokurora norādījumus, vai arī uzdod šo lietu izmeklēt citam izmeklētājam.

Lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana ir obligāta, izmeklētājam ir tiesība jebkurā brīdī sākt iepriekšējo izmeklēšanu, nenogaidot, kamēr izziņas iestāde izpilda šā kodeksa 118. pantā paredzētās darbības.

Izmeklētājam ir tiesība aizturēt un nopratināt uz šā kodeksa 120., 122. un 123. panta pamata un šais pants paredzētajā kārtībā personu, ko tur aizdomās par nozieguma izdarīšanu.

Izmeklētājam ir tiesība dot lietās, ko viņš izmeklē, izziņas iestādēm uzdevumus un norādījumus par kriminālās meklēšanas un izmeklēšanas darbībām, kā arī tiesība prasīt, lai izziņas iestādes piedalītos atsevišķu izmeklēšanas darbību veikšanā. Šādi izmeklētāja uzdevumi un norādījumi izziņas iestādēm ir obligāti.

Saskaņā ar likumu pieņemtie izmeklētāja lēmumi viņa izmeklējamā krimināllietā obligāti jāizpilda visām iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām, amatpersonām un pilsoņiem.

45. pants. Izziņas izdarītājs

Izziņu krimināllietās izdara amatpersonas, kuras uz to pilnvarojušas šā kodeksa 116. pantā minētās izziņas iestādes.

46. pants. Izmeklētāja un izziņas izdarītāja noraidīšana

Izmeklētājs un izziņas izdarītājs ir noraidāmi un nevar piedalīties iepriekšējā izmeklēšanā un izziņā, ja viņi personīgi tieši vai netieši ieinteresēti šai lietā. Izmeklētāja un izziņas izdarītāja agrākā piedalīšanās izmeklēšanā un izziņā nevar būt par pamatu noraidījumam. Izmeklētājam un izziņas izdarītājam noraidījumu var pieteikt aizdomās turētais, apsūdzētais, kā arī cietušais, civilprasītājs, civiltatbildētājs un viņu pārstāvji. Izmeklētājam noraidījumu bez tam var pieteikt apsūdzētā aizstāvis.

Noraidījums jāmotivē. Izmeklētājs un izziņas izdarītājs noraidījuma pieteikumu divdesmit četru stundu laikā nosūta prokuroram, neapturot izmeklēšanu un izziņu.

Prokuroram noraidījums jāizlemj divu dienu laikā no pieteikuma saņemšanas brīža.

Piektā nodaļa **PIERĀDĪJUMI**

47. pants. Krimināllietā pierādāmie apstākļi

Krimināllietas iepriekšējā izmeklēšanā un iztiesāšanā pierādāmi šādi apstākļi:

- 1) nozieguma notikums (nozieguma izdarīšanas laiks, vieta, veids un citi nozieguma izdarīšanas apstākļi);
- 2) apsūdzētā vaina nozieguma izdarīšanā;
- 3) apstākļi, kas ietekmē apsūdzētā atbildības pakāpi un raksturu;
- 4) ar noziegumu nodarītā kaitējuma raksturs un apmēri.

48. pants. Noziegumu veicinātāju apstākļu noskaidrošana un novēršana

Izziņas izdarītājam, izmeklētājam, prokuroram un tiesai jānoskaidro noziegumu veicinātāji apstākļi un jāgādā par to novēršanu.

49. pants. Pierādījumi

Pierādījumi krimināllietā ir jebkuri fakti, uz kuru pamata izziņas iestādes, izmeklētājs un tiesa likumā noteiktā kārtībā nosaka sabiedriski bīstama nodarījuma esamību vai neesamību, šo nodarījumu izdarījušās personas vainu un citus apstākļus, kam ir nozīme lietas pareizā izlemšanā.

Šos faktus konstatē ar liecinieka liecībām, cietušā liecībām, aizdomās turētā liecībām, apsūdzētā liecībām, eksperta atzinumu, lietiskiem pierādījumiem, izmeklēšanas un tiesu protokoliem un citiem dokumentiem.

50. pants. Pierādījumu savākšana un iesniegšana

Izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors un tiesa šā kodeksa noteiktā kārtībā var viņu rīcībā esošās lietās aicināt jebkuru personu, lai to nopratinātu vai pieprasītu no tās eksperta atzinumu; var prasīt no iestādēm, uzņēmumiem, organizācijām, amatpersonām un pilsoņiem, lai tie iesniegtu priekšmetus un dokumentus, no kuriem var iegūt lietai nepieciešamās ziņas.

Šāds pieprasījums obligāti jāizpilda visiem pilsoņiem, iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām.

Pierādījumus uz savu ierosmi var iesniegt arī aizdomās turētais, apsūdzētais un viņa aizstāvis, apsūdzētājs, cietušais, civilprasītājs, civilatbildētājs un viņu pārstāvji, kā arī jebkurš pilsonis, iestāde, uzņēmums un organizācija.

51. pants. Pierādījumu novērtēšana

Tiesa, prokurors, izmeklētājs un izziņas izdarītājs pierādījumus vērtē pēc savas iekšējās pārlicības, kas pamatota uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izskatītiem visiem lietas apstākļiem to kopumā, pēc likuma un sociālistiskās tiesiskās apziņas.

Nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu, prokuroru, izmeklētāju un izziņas izdarītāju.

52. pants. Liecinieka liecības

Liecinieku var nopratināt vienīgi par lietā noskaidrojamiem apstākļiem, arī par apsūdzētā un cietušā personu.

Liecinieks tai pašā lietā nevar būt par aizstāvi, apsūdzētāju, kā arī par cietušā, civilprasītāja vai civilatbildētāja pārstāvi.

Nevar aicināt un nopratināt kā liecinieku:

- 1) apsūdzētā aizstāvi lietā, kurā viņš izpilda aizstāvja pienākumus;
- 2) personu, kas savu fizisko vai psihisko trūkumu dēļ nespēj pareizi uztvert apstākļus, kuriem ir nozīme lietā, un par tiem pareizi liecināt.

Ja liecinieka liecības ir pamatotas uz citu personu izteikumiem, tad arī šīs personas jānopratina.

Nevar uzlūkot par pierādījumu liecības, kas pamatotas uz ziņām, kuru avots nav zināms.

53. pants. Liecinieka pienākumi un tiesības

Par liecinieku aicinātai personai jāierodas un pēc izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora un tiesas priekšlikuma jāizstāsta viss viņai lietā zināmais, patiesīgi liecinot un atbildot uz jautājumiem, kas uzdoti saskaņā ar šā kodeksa noteikumiem.

Lieciniekam ir tiesības: liecināt savā dzimtajā valodā; iepazīties ar nopratināšanas protokolu izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā, pieprasīt šā protokola papildināšanu un labošanu; iesniegt sūdzības par tās personas rīcību, kas izdara pratināšanu; saņemt izdevumu atlīdzību par visu laiku, kas patērēts sakarā ar ierašanos uz izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas aicinājumu, kā arī saņemt atlīdzību par atrašanu no parastā darba.

54. pants. Liecinieka atbildība

Par atteikšanos liecināt liecinieks ir atbildīgs pēc Latvijas PSR kriminālkodeksa 176. panta; par apzināti nepatiesas liecības došanu liecinieks ir atbildīgs pēc Latvijas PSR kriminālkodeksa 174. panta.

Par liecinieka atteikšanos dot izziņas izdarītājam, izmeklētājam vai prokuroram liecību tiek sastādīts protokols, un lieta par tādu liecinieku tiek nodota tiesai pēc piekritības. Par liecinieka atteikšanos liecināt tiesā sodu viņam tieši uzliek tiesa, kas izskata lietu, kurā viņš izsaukts par liecinieku.

Par apzināti nepatiesas liecības došanu liecinieku sauc pie kriminālatbildības vispārējā kārtībā pēc tam, kad tiesas spriedums lietā, kurā viņš liecinājis, stājies likumīgā spēkā, vai arī pēc tam, kad šī lieta izbeigta.

Ja liecinieks neierodas bez dibināta iemesla, izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors un tiesa var neieradušos liecinieku likt atvest piespiedu kārtā, pielietojot pret šādu liecinieku līdzekļus, kas paredzēti šā panta otrajā daļā.

55. pants. Cietušā liecības

Cietušo var nopratināt par faktiem, kas lietā noskaidrojami, arī par savstarpējām attiecībām ar apsūdzēto. Bez tam cietušajam ir tiesība dot paskaidrojumus par faktiem, kam lietā ir pierādījumu nozīme.

Par atteikšanos liecināt un apzināti nepatiesas liecības došanu cietušais atbild pēc šā kodeksa 54. panta pirmās daļas noteikumiem.

56. pants. Aizdomās turētā liecības

Aizdomās turētais dod liecības par apstākļiem, uz kuru pamata viņš aizturēts vai sakarā ar kuriem viņam izraudzīts drošības līdzeklis, kā arī par visiem viņam zināmiem lietas apstākļiem.

57. pants. Apsūdzētā liecības

Apsūdzētais dod liecības pēc viņam uzrādītās apsūdzības būtības un par viņam zināmiem lietas apstākļiem.

58. pants. Eksperta atzinums

Eksperta atzinums lietā tiek dots gadījumos, kad lietai nozīmīgu apstākļu noskaidrošanai nepieciešamas speciālas zināšanas zinātnē, tehnikā, mākslā vai kādā amatniecības nozarē.

Eksperta atzinums nevar pārsniegt viņa speciālo zināšanu robežas.

Eksperta atzinums nav obligāts izziņas izdarītājam, izmeklētājam, prokuroram un tiesai, tomēr viņu nepieņemšana ekspertam jāmotivē attiecīgā lēmumā vai spriedumā.

Ja izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors vai tiesa nepiekrīt ekspertam tā neskaidrības vai nepilnības dēļ, var noteikt papildu ekspertīzi, ko uzdod tam pašam vai citam ekspertam.

Ja ekspertam nepiekrīt tā nepamatotības dēļ, var noteikt atkārtotu ekspertīzi, ko uzdod citam ekspertam vai citiem ekspertiem.

58. pants. Obligātā ekspertīze

Ekspertīze ir obligāta:

- 1) nāves cēloņu noteikšanai;
- 2) miesas bojājumu rakstura noteikšanai;
- 3) aizdomās turētā vai apsūdzētā psihiskā stāvokļa noteikšanai tais gadījumos, kad izziņas izdarītājam, izmeklētājam, prokuroram vai tiesai rodas šaubas par viņu pieskaitāmību;
- 4) liecinieka vai cietušā psihiskā vai fiziskā stāvokļa noteikšanai tais gadījumos, kad rodas šaubas par viņu spējām pareizi uztvert apstākļus, kam nozīme lietā, un pareizi par tiem liecināt;
- 5) aizdomās turētā, apsūdzētā vai cietušā vecuma noteikšanai, kad vecumam lietā ir nozīme, bet nav nepieciešamo dokumentu.

60. pants. Eksperts

Par ekspertu var būt persona, kam ir speciālas zināšanas zinātnē, tehnikā, mākslā vai kādā amatniecības nozarē.

Ja ir ekspertu iestādes, ekspertīzi izdara šo iestāžu eksperti. Izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors un tiesa par ekspertiem var izraudzīt arī personas, kas ekspertu iestādēs nestrādā.

Eksperts dod atzinumu savā vārdā un ir personīgi atbildīgs par savu atzinumu.

61. pants. Eksperta noraidījums

Eksperts nevar piedalīties lietā šādos gadījumos:

- 1) ja ir šā kodeksa 27. pantā paredzētie nosacījumi; tomēr viņa iepriekšējā piedalīšanās lietā par ekspertu nevar būt pamats viņa noraidījumam;
- 2) ja viņš pēc dienesta vai citādi ir bijis vai ir atkarīgs no apsūdzētā, cietušā, civilprasītāja vai civilatbildētāja;
- 3) ja viņš šai lietā ir izdarījis revīziju, kuras materiāli bijuši par pamatu krimināllietas ierosināšanai;
- 4) ja noskaidrojas, ka viņš nav kompetents.

Izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā jautājumu par eksperta noraidījumu izlemj izziņas izdarītājs, izmeklētājs vai prokurors, bet tiesā — tiesa, kas izskata lietu.

62. pants. Ekspertu pienākumi un tiesības

Ekspertam, kuru aicina izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors vai tiesa, jāierodas un jādod atzinums viņam uzdotajos jautājumos. Ja eksperts atsakās izpildīt savus pienākumus vai no tiem izvairās, vai dod apzināti nepatiesu atzinumu, pret viņu lietojami tādi paši līdzekļi kā pret liecinieku.

Ekspertam ir tiesības: iepazīties ar krimināllietas materiāliem, ko viņam nodevis izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors vai tiesa; lūgt izsniegt viņam atzinuma došanai nepieciešamos papildmateriālus; ar izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas sēdes priekšsēdētāja starpniecību uzdot ekspertīzes priekšmeta robežās jautājumus personām, kas tiek pratinātas; saņemt izdevumu atlīdzību sakarā ar ierašanos uz izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas aicinājumu. Ja eksperts savus pienākumus neizpilda kā dienesta uzdevumu, viņam ir tiesība saņemt īpašu atlīdzību.

Eksperts var atteikties no atzinuma došanas, ja viņam izsniegtie materiāli nav pietiekami vai viņam uzdotie jautājumi iet pāri viņa speciālo zināšanu robežām. Šādos gadījumos eksperts ar rakstu ziņo personai vai iestādei, kas noteikusi ekspertīzi, ka atzinumu dot nav iespējams.

63. pants. Lietiskie pierādījumi

Lietiskie pierādījumi ir priekšmeti, kas noderējuši par nozieguma izdarīšanas rīkiem, saglabājuši nozieguma pēdas vai kas bijuši par apsūdzētā noziedzīgās darbības objektu, kā arī visi citi priekšmeti, ar kuru palīdzību var atklāt noziegumu un noskaidrot vainīgos vai atspēkot apsūdzību, vai mīkstināt apsūdzētā vainu.

64. pants. Lielisko pierādījumu pievienošana lietai un uzglabāšana

Lietiskie pierādījumi sīki jāapraksta apskates protokolā, pēc iespējas jānofotografē un jāpievieno lietai ar īpašu izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas lēmumu un jāglabā tai izziņas vai iepriekšējās izmeklēšanas iestādē vai tiesā, kuras rīcībā atrodas krimināllietā. Atsevišķos gadījumos lietiskos pierādījumus jau pirms lietas pabeigšanas var izsniegt to īpašniekiem, ja viņi to lūdz un ja šādu lūgumu iespējams apmierināt, nekaitējot tiesvedībai šai lietā.

Lietiskos pierādījumus, kurus nav iespējams glabāt pie krimināllietas, aizzīmogo, nofotografē un glabā uz vietas līdz izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas turpmākam rīkojumam.

Ja izziņas iestāde lietu nodod izmeklētājam vai viena izziņas iestāde, vai izmeklētājs — citam, kā arī nosūtot lietu prokuroram vai tiesai vai no vienas tiesas otrai, lietiskos pierādījumus nodod kopā ar lietu.

65. pants. Lietisko pierādījumu uzglabāšanas termiņi

Lietiskos pierādījumus uzglabā, kamēr spriedums stājas likumīgā spēkā vai kamēr notek termiņš lēmuma par lietas izbeigšanu pārsūdzībai. Ja strīds par tiesībām uz lietām izšķirams civilprocesa kārtībā, lietiskos pierādījumus uzglabā, kamēr attiecīgais civilspriedums stājas likumīgā spēkā.

Ja lietiskos pierādījumus, kas ātri bojājas, nevar izsniegt īpašniekam, tos nodod attiecīgām iestādēm izlietošanai atbilstoši to uzdevumam. Vajadzības gadījumā tos atlīdzina īpašniekam ar tās pašas sugas un kvalitātes priekšmetiem vai arī samaksā to vērtību pēc valsts cenām, kādas pastāv atlīdzināšanas brīdī.

66. pants. Rīcība ar lietiskajiem pierādījumiem un citiem izņemtajiem priekšmetiem, izšķirot krimināllietu

Lēmumā par atteikšanos ierosināt krimināllietu vai par krimināllietas izbeigšanu, kā arī spriedumā jānorāda, kas darāms ar lietiskajiem pierādījumiem un citiem lietā izņemtajiem priekšmetiem, pie tam:

- 1) apsūdzētajam piederošie nozieguma rīki konfiscējami;
- 2) vērtības un lietas, kas iegūtas noziedzīgā kārtā vai kas bijušas paredzētas vai izlietotas nozieguma izdarīšanai, ir konfiscējamas vai arī izsniedzamas atpakaļ to īpašniekam;
- 3) apgrozībai aizliegtas lietas neizsniedz, bet nodod attiecīgām iestādēm vai iznīcina;
- 4) lietas, kam nav nekādas vērtības un ko nevar izlietot, iznīcināmas, bet uz ieinteresētu personu vai iestāžu lūgumu izsniedzamas tām;
- 5) pārējās lietas izsniedzamas to īpašniekiem; ja rodas strīds par īpašuma tiesībām uz šīm lietām, to izšķir civilprocesa kārtībā;
- 6) ja lietiskie pierādījumi ir dokumenti, tos uzglabā lietā visu lietas uzglabāšanas laiku vai arī nodod ieinteresētām iestādēm.

67. pants. Izmeklēšanas un tiesu darbību protokoli un citi dokumenti

Lietai nozīmīgus faktus var konstatēt ar apskates, aplūkošanas, kratīšanas un citu izmeklēšanas un tiesu darbību protokoliem, kuri sastādīti un noformēti atbilstoši šā kodeksa prasībām.

Faktus var konstatēt arī ar citiem dokumentiem, ko izdevušas valsts un sabiedriskās iestādes, uzņēmumi un organizācijas, amatpersonas un pilsoņi.

Sestā nodaļa **DROŠĪBAS LĪDZEKĻI**

68. pants. Drošības līdzekļu pielietošana

Ja ir pietiekams pamats domāt, ka apsūdzētais, atradamies brīvībā, izvairīsies no izmeklēšanas un tiesas vai liks šķēršļus patiesības noskaidrošanai krimināllietā, vai izdarīs noziedzīgu darbību, kā arī lai nodrošinātu sprieduma izpildīšanu, izziņas izdarītājam, izmeklētājam, prokuroram un tiesai ir tiesība lietot pret apsūdzēto vienu no šai kodeksā paredzētajiem drošības līdzekļiem.

69. pants. Drošības līdzekļu veidi

Drošības līdzekļi ir:

- 1) paraksts par dzīves vietas nemainīšanu;
- 2) personiskais galvojums;
- 3) sabiedriskās organizācijas galvojums;
- 4) apcietinājums.

Pret nepilngadīgajiem kā drošības līdzekli var pielietot nodošanu vecāku, aizbildņu vai aizgādņu pārraudzībā, kā arī ievietošanu pa iepriekšējās izmeklēšanas laiku bērnu iestādēs.

Pret aktīvā dienesta karavīriem kā drošības līdzekli var pielietot arī tās karaspēka daļas pavēlniecības pārraudzību, kurā viņi dien.

70. pants. Drošības līdzekļa pielietošana pret aizdomās turēto

Izņēmuma gadījumā drošības līdzekli pret personu, ko tur aizdomās par nozieguma izdarīšanu, var pielietot arī pirms apsūdzības celšanas. Šādā gadījumā apsūdzība jāceļ ne vēlāk kā desmit dienu laikā no drošības līdzekļa pielietošanas brīža. Ja šai laikā apsūdzība netiek uzrādīta, drošības līdzeklis atceļams.

Personai, kas apcietināta pirms apsūdzības celšanas, ir tiesības: pārsūdzēt izziņas izdarītāja, izmeklētāja vai prokurora darbības, sniegt paskaidrojumus un pieteikt lūgumus.

71. pants. Lēmums par drošības līdzekļa pielietošanu

Par drošības līdzekļa pielietošanu izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors vai tiesa pieņem motivētu lēmumu, kas satur norādījumu uz noziegumu, par kuru persona apsūdzēta vai tiek turēta aizdomās, un drošības līdzekļa izraudzīšanas pamatojumu. Lēmums jāpaziņo personai, pret kuru drošības līdzeklis izraudzīts.

72. pants. Apstākļi, kas ņemami vērā, izraugot drošības līdzekli

Izlemjot jautājumu par drošības līdzekļa pielietošanu un izraugoties vienu no tiem, izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors un tiesa ņem vērā izdarītā nozieguma smagumu, apsūdzētā personību, varbūtību, ka apsūdzētais izvairīsies no izmeklēšanas un tiesas vai kavēs patiesības noskaidrošanu, apsūdzētā nodarbošanos vecumu, veselības stāvokli, ģimenes stāvokli un citus apstākļus.

73. pants. Paraksts par dzīves vietas nemainīšanu

Paraksts par dzīves vietas nemainīšanu ir pienākuma uzlikšana aizdomās turētajam vai apsūdzētajam neatstāt savu dzīves vietu vai pagaidu uzturēšanās vietu bez izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas atļaujas.

Ja aizdomās turētais vai apsūdzētais pārkāpj ar parakstu apstiprināto solījumu, pret viņu var izraudzīt stingrāku drošības līdzekli. Par to jāpaziņo aizdomās turētajam vai apsūdzētajam, jau ņemot no viņa parakstu par dzīves vietas nemainīšanu.

74. pants. Personiskais galvojums

Personiskais galvojums ir rakstveida saistība, ar kuru zināmas personas galvo, ka aizdomās turētais vai apsūdzētais ieradīsies uz izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora un tiesas aicinājumu. Galvinieku skaits nevar būt mazāks par diviem.

Galviniekam, ņemot no viņa parakstu par personisko galvojumu, jādara zināma tās lietas būtība, kurā izraudzīts šis drošības līdzeklis, kā arī galvinieka atbildība, ja aizdomās turētais vai apsūdzētais izvairītos no izmeklēšanas un tiesas.

Ja aizdomās turētais vai apsūdzētais, pret kuru kā drošības līdzeklis izraudzīts personiskais galvojums, izvairās ierasties uz izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas aicinājumu, par to tiek ziņots attiecīgām organizācijām, lai tās lietotu pret viņa galviniekiem nepieciešamos līdzekļus.

75. pants. Sabiedriskās organizācijas galvojums

Sabiedriskās organizācijas galvojums ir rakstveida saistība, ar kuru sabiedriskā organizācija galvo, ka aizdomās turētais vai apsūdzētais ieradīsies uz izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora un tiesas aicinājumu.

Sabiedriskajai organizācijai, kas uzņemas galvojumu par aizdomās turēto vai apsūdzēto, jādara zināma tās lietas būtība, kurā izraudzīts šis drošības līdzeklis.

76. pants. Apcietinājums

Apcietinājumu kā drošības līdzekli pielieto tikai lietās par noziegumiem, par kuriem likumā kā sods paredzēta brīvības atņemšana.

Pret personām, kas apsūdzētas Latvijas PSR kriminālkodeksa 59.—68., 72.—74., 76. pantā, 80. panta pirmajā daļā, 81.—83., 85.—89., 98., 99., 105., 121., 139.—142. pantā, 149. panta otrajā daļā, 150. panta otrajā daļā, 164. panta otrajā daļā, 168, 169., 172., 180., 181. pantā, 204. panta otrajā daļā, 210.—

213., 219., 227., 229., 231., 236., 238., 240. pantā, 244. panta 4.—6. punktā, 246. panta 3. un 4. punktā, 249. panta 1. un 3. punktā, 250.—253., 255. un 256. pantā paredzētajos noziegumos, apcietinājumu kā drošības līdzekli var pielietot nozieguma bīstamības dēļ vien.

Lēmumā par apcietinājumu jānorāda, kādi apstākļi bijuši par pamatu šā drošības līdzekļa pielietošanai.

Pret nepilngadīgajiem apcietinājumu kā drošības līdzekli var pielietot tikai izņēmuma gadījumos, kad tas nepieciešams nozieguma smaguma vai nozieguma atkārtotas izdarīšanas dēļ.

Nepilngadīgie iepriekšējā apcietinājumā jānovieto atsevišķi no pieaugušiem un notiesātiem nepilngadīgajiem.

77. pants. Apcietinājuma termiņi, izmeklējot lietu

Izmeklējot lietu, apcietinājums nevar turpināties ilgāk par diviem mēnešiem. Saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamatu 34. pantu šo termiņu var pagarināt tikai sevišķi sarežģītās lietās: kara apgabala vai kara flotes kara prokurors līdz trim mēnešiem, bet Latvijas PSR prokurors vai Galvenais kara prokurors — līdz sešiem mēnešiem, skaitot no apcietināšanas dienas. Tikai izņēmuma gadījumos apcietinājuma termiņu vēl pagarināt uz laiku, ne ilgāku par trim mēnešiem, var PSRS Ģenerālprokurors.

78. pants. Paziņojums par apsūdzētā apcietināšanu

Par apcietinājuma kā drošības līdzekļa izraudzīšanu izziņas iestāde, izmeklētājs, prokurors vai tiesa paziņo apsūdzētā darba vietai un ģimenei.

Lēmuma noraksts par apcietināšanu tiek nosūtīts ieslodzījuma vietai. Ja apsūdzētais ir ārvalsts pilsonis, tad šā lēmuma norakstu nosūta arī Latvijas PSR Ārlietu ministrijai.

79. pants. Aizgādība par apcietinātās personas nepilngadīgajiem bērniem

Ja apcietinātajai personai ir nepilngadīgi bērni, kas paliek bez uzraudzības, tad izziņas iestādei, izmeklētājam, prokuroram vai tiesai tie jānodod radnieku vai citu personu, vai iestāžu aizgādībā.

80. pants. Apcietinātās personas īpašuma aizsardzības nodrošināšana

Ja apcietinātajai personai ir īpašums vai dzīvoklis, kas paliek bez uzraudzības, izziņas iestādei, izmeklētājam, prokuroram vai tiesai jāgādā par to aizsardzības nodrošināšanu.

81. pants. Nepilngadīgā nodošana pārraudzībā

Ja nepilngadīgo nodod vecāku, aizbildņu vai aizgādņu pārraudzībā, kāda no šīm personām ar rakstveida saistību apņemas gādāt par nepilngadīgā apsūdzētā ierašanos pie izmeklētāja, prokurora vai tiesā un rūpēties par viņa pienācīgu uzvešanos.

Vecākiem, aizbildņiem un aizgādņiem, kas uzņemas pārraudzību par nepilngadīgo apsūdzēto, tiek darīta zināma celtās apsūdzības būtība, kā arī viņu atbildība, ja apsūdzētais neierastos pie izmeklētāja, prokurora vai tiesā.

Ja personas, kuru pārraudzībā nodots nepilngadīgais apsūdzētais, neizpilda uzņemtās saistības, pret tām tiek lietoti šā kodeksa 74. panta trešajā daļā paredzētie līdzekļi.

82. pants. Karaspēka daļas pavēlniecības pārraudzība

Karaspēka daļas pavēlniecības pārraudzība par apsūdzēto — aktīvā dienesta karavīru — nozīmē Padomju Armijas reglamentos paredzēto līdzekļu pielietošanu, lai nodrošinātu apsūdzētā ierašanos uz izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas aicinājumu.

Karaspēka daļas pavēlniecībai tiek paziņota tās lietas būtība, kurā izraudzīts šis drošības līdzeklis.

Par pārraudzības noteikšanu karaspēka daļas pavēlniecība ar rakstu paziņo personai vai iestādei, kas izraudzījusi šo drošības līdzekli.

83. pants. Drošības līdzekļa atcelšana vai grozīšana

Drošības līdzekli atceļ, kad tas turpmāk vairs nav nepieciešams, vai to aizstāj ar stingrāku vai vieglāku., ja to prasa lietas apstākļi. Drošības līdzekli atceļ vai groza ar motivētu izziņas izdarītāja, izmeklētāja vai prokurora lēmumu, bet pēc lietas nosūtīšanas tiesai - ar motivētu tiesas lēmumu.

Septītā nodaļa **PROTOKOLI**

84. pants. Protokola rakstīšanas pienākums

Izdarot izmeklēšanas darbības, pirmās instances tiesas sēdēs, kā arī Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnuma sēdēs obligāti jāraksta protokols.

Protokolu var rakstīt stenografiski, ja to nolemj izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors vai tiesa.

85. pants. Izmeklēšanas darbības protokols

Izmeklēšanas darbības protokolu raksta izmeklēšanas darbības gaitā vai tieši pēc tās pabeigšanas izziņas izdarītājs vai izmeklētājs.

Protokolā jāieraksta: lietas nosaukums; izmeklēšanas darbības vieta un laiks (gads, mēnesis, datums un stunda); persona, kas izdara izmeklēšanas darbību, kā arī visas personas, kas piedalās šai darbībā vai ir klāt tās izdarīšanas laikā; nopratināto personu liecību saturs vai kratīšanas, izņemšanas, apskates, aplūkošanas un citu izmeklēšanas darbību apraksts un rezultāti; apsūdzētā un citu izmeklēšanas darbībā piedalījušos vai tās norisē klāt bijušo personu pieteikumi.

Protokolu paraksta persona, kas veikusi izmeklēšanas darbību, nopratinātais, tulks, pieaicinātie, kā arī visas citas personas, kas saskaņā ar šā kodeksa noteikumiem piedalījušās izmeklēšanas darbībā vai bijušas klāt tās norisē.

Protokolam var pievienot fotouzņēmumus, plānus, shēmas, pēdu nolējumus un nospiedumus, norādot par to protokolā. Shēmas un plānus paraksta tā persona, kas izdara izmeklēšanas darbību, kā arī pieaicinātie, bet, ja shēmas un plāni sastādīti pēc aizdomās turētā, apsūdzētā, cietušā vai liecinieka liecībām, tad tos paraksta arī šīs personas.

86. pants. Fakta apliecinājums par atteikšanos parakstīt izmeklēšanas darbības protokolu

Ja apsūdzētajam vai citai personai fizisku trūkumu vai citu iemeslu dēļ nav iespējams personīgi parakstīt izmeklēšanas darbības protokolu, uz viņas lūgumu to paraksta sveša persona, kas nav ieinteresēta lietas iznākumā. Ja apsūdzētais vai cita persona atsakās parakstīt izmeklēšanas darbības protokolu, izmeklētājs par to ieraksta protokolā.

Personai, kas atteikusies parakstīt protokolu, jādod iespēja sniegt paskaidrojumus par atteikšanās iemesliem.

87. pants. Tiesas sēdes protokola saturs

Tiesas sēdes protokolā jānorāda: sēdes vieta un datums, atzīmējot sēdes sākumu un beigas; tiesas nosaukums un tās sastāvs, sekretārs, tulks, procesa dalībnieki un citas tiesā aicinātās personas, ja tās ir klāt sēdē; iztiesājamā lieta; tiesājamam izraudzītais drošības līdzeklis; tiesājamā personības dati; visas tiesas darbības tādā kārtībā, kādā tās notikušas; procesa dalībnieku pieteikumi un lūgumi; lēmumi, ko tiesa pieņēmusi, neejot apspriesties; norādījums uz lēmumiem, kas pieņemti apspriežu istabā; tiesājamā un citu procesa dalībnieku tiesību un pienākumu izskaidrojums; cietušo, liecinieku, apsūdzēto un ekspertu liecību saturs; tiesas sēdē izdarītās apskates un citu pierādījumu savākšanas un izmeklēšanas darbību rezultāti; pieteikumu saturs, kuri attiecas uz lietu, ja procesa dalībnieki lūguši tos ierakstīt protokolā; kārtības pārkāpumu gadījumi tiesas sēžu zālē un pārkāpējs; tiesu debašu un tiesājamā pēdējā vārda īss saturs; sprieduma vai lēmuma pasludināšana un sprieduma vai lēmuma pārsūdzības kārtības izskaidrošana.

Tiesas sēdes protokols jāizgatavo un jāparaksta ne vēlāk kā piecu dienu laikā pēc tiesas sēdes pabeigšanas.

Visi labojumi un papildinājumi protokolā jāatrunā.

Protokolu paraksta tiesas sēdes priekšsēdētājs un sekretārs.

88. pants. Piezīmes par tiesas sēdes protokolu

Trīs dienu laikā pēc protokola parakstīšanas prokurors, sabiedriskais apsūdzētājs, aizstāvis, sabiedriskais aizstāvis, tiesājamais, kā arī cietušais, civilprasītājs, civiltbildētājs un viņu pārstāvji var iesniegt savas piezīmes par protokolu, norādot uz tā nepareizumu vai nepilnīgumu. Iesniegtās piezīmes izskata tiesas

sēdes priekšsēdētājs un, ja viņš piekrīt piezīmēm, apliecina to pareizumu un pievieno tiesas sēdes protokolam.

Ja tiesas sēdes priekšsēdētājs nepiekrīt iesniegtajām piezīmēm, tās izskatāmas tiesas rīcības sēdē tādā pašā sastāvā, kāds bijis, izskatot lietu. Vajadzības gadījumā uz rīcības sēdi aicina personas, kas iesniegušas piezīmes. Ja nav iespējams nodrošināt tādu pašu tiesas sastāvu, rīcības sēdes priekšsēdētājam un vienam no tautas piesēdētājiem jābūt tiem tiesnešiem, kas piedalījušies lietas izskatīšanā.

Tiesai jāapspriež iesniegtās piezīmes un jāpieņem par tām lēmums.

Iesniegtās piezīmes pievienojamas lietai.

89. pants. Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnuma sēdes protokols

Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnuma sēdes protokolā atzīmē: sēdes datumu, sēdes dalībniekus, dienas kārtību, teikto runu īsu saturu.

Protokolu paraksta Plēnuma priekšsēdētājs un sekretārs.

Astotā nodaļa **TERMIŅI UN TIESU IZDEVUMI**

90. pants. Procesuālo termiņu aprēķināšana

Šai kodeksā noteiktos termiņus aprēķina stundās, dienās un mēnešos. Aprēķinot termiņus, neņem vērā to stundu vai to dienu, kurā sākas termiņa tecējums.

Aprēķinot termiņus mēnešos, termiņš beidzas pēdējā mēneša atbilstošajā datumā. Ja pēdējā mēnesī nav atbilstoša datuma, termiņš beidzas mēneša pēdējā dienā. Ja termiņa beigas neiekrīt darbdienu, tad par pēdējo termiņa dienu skaitāma pirmā sekojošā darbdienu.

Termiņš nav uzskatāms par nokavētu, ja sūdzība vai cits dokuments nodoti pirms termiņa notecējuma pastā, bet apcietinājumā esošām personām - ja sūdzība vai cits dokuments nodots ieslodzījuma vietas administrācijai pirms termiņa notecējuma.

91. pants. Nokavētā termiņa atjaunošana

Aiz dibināta iemesla nokavētais termiņš jāatjauno ar izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas lēmumu, kuru rīcībā atrodas lieta.

Uz ieinteresētās personas lūgumu ar nokavējumu pārsūdzētā lēmuma izpildīšanu var apturēt līdz jautājuma izšķiršanai par nokavētā termiņa atjaunošanu.

92. pants. Tiesu izdevumi

Tiesu izdevumi ir:

- 1) summas, kas izmaksātas vai izmaksājamas cietušajiem, lieciniekiem, ekspertiem, tulkiem, pieaicinātajiem;
- 2) summas, kas izlietas lietisko pierādījumu glabāšanai, pārsūtīšanai un izmeklēšanai;
- 3) citi izdevumi, kas izziņas, izmeklēšanas, prokuratūras un tiesu iestādēm cēlušies sakarā ar tiesvedību lietā.

93. pants. Izdevumu atlīdzība lieciniekiem, cietušajiem, ekspertiem, tulkiem un pieaicinātajiem

Lieciniekam, cietušajam, ekspertam, tulkam un pieaicinātajam tiek saglabāta vidējā darba alga darba vietā par visu laiku, ko viņi patērējuši sakarā ar aicinājumu pie izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai aicinājumu tiesā. Personām, kas nav strādnieki un kalpotāji, izmaksā atlīdzību par viņu atrašanu no parastā darba. Bez tam visām minētajām personām ir tiesība uz izdevumu atlīdzību, kuri radušies sakarā ar ierašanos.

Par savu pienākumu izpildīšanu ekspertam un tulkam ir tiesība saņemt atlīdzību, izņemot gadījumus, kad šos pienākumus viņi veic kā dienesta uzdevumu.

Izdevumus, kas radušies sakarā ar ierašanos, atlīdzina un atlīdzību izmaksā no izziņas, iepriekšējās izmeklēšanas un tiesu iestāžu līdzekļiem. Izmaksu kārtību un izmaksājamo summu lielumu nosaka instrukcija, ko apstiprinu Latvijas PSR Ministru Padome.

94. pants. Tiesu izdevumu piedziņa

Taisot notiesājošu spriedumu, tiesa lemj arī par tiesu izdevumu piedziņu no notiesātā.

Tiesai ir tiesība uzlikt tiesu izdevumus arī tiesājamam, kas atzīts par vainīgu, bet atbrīvots no soda.

Ja lietā par vainīgiem atzīti vairāki tiesājamie, tiesa lemj, kādā apmērā tiesu izdevumi uzliekami katram no tiem, ņemot pie tam vērā šo personu vainu, atbildības pakāpi un mantas stāvokli.

Nepilngadīgo lietās pieļaujama tiesu izdevumu uzlikšana notiesātā vecākiem vai aizbildņiem tai gadījumā, ja konstatē nopietnus trūkumus viņu pienākumu pildīšanā pret nepilngadīgo.

Izbeidzot šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzēto lietu tāpēc, ka cietušais izlīdzis ar tiesājamo, tiesai ir tiesība uzlikt tiesu izdevumus tiesājamam un cietušajam vai vienam no viņiem. Ja tiesājamo attaisno, tiesai ir tiesība tiesu izdevumus pilnīgi vai daļēji uzlikt personai, pēc kuras sūdzības uzsākta tiesvedība šai lietā.

Ja krimināllietu izbeidz vai tiesājamo attaisno, kā arī tās personas maksātspējas gadījumā, no kuras piedzenami tiesu izdevumi, tie ņemami uz valsts rēķina.

OTRĀ SADAĻA PROCESA DALĪBNIEKI, VIŅU TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

Devītā nodaļa PROCESA DALĪBNIEKI, VIŅU TIESĪBAS UN PIENĀKUMI

95. pants. Apsūdzētais

Apsūdzētais ir persona, par kuru šā kodeksa noteiktā kārtībā pieņemts lēmums par saukšanu pie kriminālatbildības.

Apsūdzēto, kas nodots tiesai, sauc par tiesājamo; apsūdzēto, par kuru taisīts notiesājošs spriedums, — par notiesāto.

Apsūdzētajam ir tiesības: zināt, par ko viņš apsūdzēts, un sniegt paskaidrojumus sakarā ar viņam uzrādīto apsūdzību; iesniegt pierādījumus; pieteikt lūgumus; iepazīties ar visiem lietas materiāliem no iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanas brīža, bet lietās, kur iepriekšējā izmeklēšana nav notikusi, no brīža, kad apsūdzētais nodots tiesai; pieņemt aizstāvi; piedalīties lietas iztiesāšanā pirmās instances tiesā; pieteikt noraidījumus; iesniegt sūdzības par izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora un tiesas darbībām un lēmumiem.

Tiesājamam ir tiesība uz pēdējo vārdu.

96. pants. Aizstāvja piedalīšanas kriminālprocesā

Aizstāvim atļauts piedalīties lietā no brīža, kad apsūdzētajam paziņo par iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanu un uzrāda apsūdzētajam visus lietas materiālus, lai viņš varētu ar tiem iepazīties.

Lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana nav notikusi, aizstāvim atļauts piedalīties no tā brīža, kad apsūdzētais nodots tiesai.

Lietās par nepilngadīgo noziegumiem, kā arī lietās par personām, kuras savu fizisko vai psihisko trūkumu dēļ pašas nespēj izlietot savu tiesību uz aizstāvību, aizstāvim atļauts piedalīties lietā no apsūdzības uzrādīšanas brīža.

Par aizstāvjiem var būt advokāti, kā arī arodorganizāciju un citu sabiedrisko organizāciju pārstāvji.

Ar tiesas vai tiesneša lēmumu par aizstāvi var pieļaut tiesājamā tuvus radniekus, likumiskos pārstāvjus, kā arī citas personas.

Tuvi radnieki ir: vecāki, bērni, adoptētāji, adoptētie, īstie brāļi un māsas, vectēvs, vecmāmiņa, mazbērni, kā arī laulātais.

Viena persona nevar būt par divu un vairāku apsūdzēto vai tiesājamo aizstāvi, ja viņu aizstāvības intereses nesakrīt.

97. pants. Aizstāvja pienākumi un tiesības

Aizstāvim jāizlieto visi likumā norādītie aizstāvības līdzekļi un paņēmieni, lai noskaidrotu apsūdzēto attaisnojošus vai viņa atbildību mīkstinājošus apstākļus, un jāsniedz apsūdzētajam nepieciešamā juridiskā palīdzība.

No tā brīža, kad aizstāvim atļauts piedalīties lietā, viņam ir tiesības: satikties ar apsūdzēto; iepazīties ar visiem lietas materiāliem un izrakstīt no lietas nepieciešamās ziņas; iesniegt pierādījumus; pieteikt lūgumus; piedalīties lietas iztiesāšanā; pieteikt noraidījumus; iesniegt sūdzības par izmeklētāja, prokurora un tiesas darbībām un lēmumiem. Bez tam aizstāvis ar izmeklētāja atļauju var būt klāt pie apsūdzētā nopratināšanas un citām izmeklēšanas darbībām, kuras izdara pēc apsūdzētā vai viņa aizstāvja lūguma.

Advokātam nav tiesības atteikties no apsūdzētā aizstāvības, ko viņš uzņēmis.

98. pants. Aizstāvja obligāta piedalīšanās

Iztiesājot lietas pirmās instances tiesā, aizstāvja piedalīšanās ir obligāta:

- 1) lietās par nepilngadīgo noziegumiem;
- 2) lietās par mēmiem, kurliem, akliem un citām personām, kuras savu fizisko vai psihisko trūkumu dēļ nespēj pašas izlietot savu tiesību uz aizstāvību;
- 3) ja tiesājamo aizstāvības interesēs ir pretrunas un kaut vienam no viņiem ir aizstāvis;
- 4) lietās par noziegumiem, par kuriem var piespriest nāves sodu;
- 5) lietās, kurās piedalās valsts apsūdzētājs.

Gadījumos, kas paredzēti šā panta 1. un 2. punktā, aizstāvja piedalīšanās šā kodeksa 96. pantā noteiktajā kārtībā obligāta arī iepriekšējā izmeklēšanā.

Ja obligātās aizstāvības gadījumos aizstāvi nav izraudzījis pats apsūdzētais vai cita persona viņa uzdevumā, aizstāvis jānosaka izmeklētājam, prokuroram vai tiesai.

99. pants. Atteikšanās no aizstāvja

Apsūdzētajam ir tiesība atteikties no aizstāvja. Tāda atteikšanās pieļaujama tikai pēc paša apsūdzētā iniciatīvas un nav šķērslis valsts apsūdzētāja, sabiedriskā apsūdzētāja un citu tiesājamo aizstāvju līdzdalībai lietā.

Ja no aizstāvja atsakās nepilngadīgais, kā arī apsūdzētais, kurš savu fizisko vai psihisko trūkumu dēļ pats nespēj izlietot savu tiesību uz aizstāvību, šī atteikšanās nesaista izmeklētāju, prokuroru un tiesu.

100. pants. Cietušais

Par cietušo atzīstama persona, kurai ar noziegumu nodarīts morāls, fizisks vai mantisks kaitējums.

Par kāda pilsoņa atzīšanu par cietušo izziņas izdarītājs, izmeklētājs, prokurors, tiesnesis vai tiesa pieņem lēmumu.

Pilsonim, kas atzīts par cietušo noziegumā, ir tiesība dot liecības lietā. Cietušajam vai viņa pārstāvim ir tiesības: iesniegt pierādījumus; iepazīties ar lietas materiāliem no iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanas brīža, bet lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana nav notikusi, no brīža, kad apsūdzētais nodots tiesai; piedalīties pierādījumu pārbaudē tiesas izmeklēšanā; pieteikt noraidījumus; iesniegt sūdzības par izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas rīcību, kā arī iesniegt pārsūdzības par spriedumu vai tiesas un tautas tiesneša lēmumiem.

Cietušajam ir tiesība tiesas sēdē pašam vai ar pārstāvja palīdzību uzturēt apsūdzību tikai lietās par šā kodeksa 111. panta 2. punktā minētajiem noziegumiem.

101. pants. Civilprasība krimināllietā

Civilprasību krimināllietā var pieteikt persona, iestāde, uzņēmums vai organizācija, kurai ar noziegumu nodarīti materiāli zaudējumi, un neatkarīgi no prasības apmēriem tā izskatāma kopā ar krimināllietu pēc šās lietas piekritības. Civilprasību pieteic pret apsūdzēto vai pret personu, kas materiāli atbildīga par apsūdzētā darbību.

Civilprasību var pieteikt kā ierosinot krimināllietu, tā izziņas un iepriekšējās izmeklēšanas laikā, kā arī tiesā līdz tiesas izmeklēšanas sākumam.

Ja tiesa lietas iztiesāšanu atlikusi, tad cietušais saglabā tiesību pieteikt civilprasību līdz tiesas izmeklēšanas sākumam arī nākamajā tiesas sēdē.

Civilprasība krimināllietā ir atbrīvota no valsts nodevas.

Krimināllietā pieteiktās civilprasības pierādīšana notiek šai kodeksā paredzētajā kārtībā.

Civilprasību krimināllietā nevar pieteikt, ja šo prasību tiesa jau noraidījusi civilprocesa kārtībā.

Personai, kas nav pieteikusi civilprasību krimināllietā, kā arī personai, kuras civilprasība nav izskatīta tāpēc, ka krimināllietā izbeigta vai taisīts attaisnojošs spriedums, ir tiesība to pieteikt civilprocesa kārtībā.

102. pants. Civilprasītājs

Personai, kurai ar noziegumu nodarīti materiāli zaudējumi, ir tiesība kriminālprocesā pieteikt civilprasību pret apsūdzēto vai personām, kas materiāli atbildīgas par apsūdzētā darbību. Šo civilprasību tiesa izskata kopā ar krimināllietu.

Personai, iestādei, uzņēmumam vai organizācijai, kura ar izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora, tiesneša vai tiesas lēmumu atzīta par civilprasītāju, vai civilprasītāja pārstāvim ir tiesības: iesniegt pierādījumus; pieteikt lūgumus; piedalīties lietas iztiesāšanā; lūgt izziņas iestādi, izmeklētāju, prokuroru vai tiesu gādāt par pieteiktās civilprasības nodrošināšanu; uzturēt civilprasību; iepazīties ar lietas materiāliem no iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanas brīža, bet lietās, kur iepriekšējā izmeklēšana nav notikusi, no brīža, kad apsūdzētais nodots tiesai; pieteikt noraidījumus; iesniegt sūdzības par izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas rīcību, kā arī iesniegt sūdzības par spriedumu un tiesas lēmumiem tai daļā, kas skar civilprasību.

103. pants. Civilatbildētājs

Par civilatbildētājiem var pieaicināt vecākus, aizbildņus, aizgādņus vai citas personas, kā arī iestādes, uzņēmumus un organizācijas, kuras pēc likuma ir materiāli atbildīgas par zaudējumu, kas nodarīts ar apsūdzētā noziedzīgo darbību.

Civilatbildētājam vai tā pārstāvim ir tiesības: celt iebildumus pret pieteikto prasību; sniegt paskaidrojumus pēc pieteiktās prasības būtības; iesniegt pierādījumus; pieteikt lūgumus; iepazīties ar lietas materiāliem no iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanas brīža, bet lietās, kur iepriekšējā izmeklēšana nav notikusi, no apsūdzētā tiesai nodošanas brīža; piedalīties lietas iztiesāšanā; pieteikt noraidījumus; iesniegt sūdzības par izziņas izdarītāja, izmeklētāja, prokurora vai tiesas rīcību, kā arī iesniegt sūdzības par spriedumu un tiesas lēmumiem tai daļā, kas skar civilprasību.

104. pants. Cietušā, civilprasītāja un civilatbildētāja pārstāvji

Kā cietušā, civilprasītāja un civilatbildētāja pārstāvji lietā var piedalīties: advokāti, tuvi radnieki un likumiskie pārstāvji.

105. pants. Likumiskie pārstāvji

Likumiskie pārstāvji krimināllietā ir: apsūdzētā vai cietušā vecāki, adoptētāji, aizbildņi, aizgādņi un to iestāžu, organizāciju un personu pārstāvji, kuru aizbildnībā vai apgādībā atrodas apsūdzētais vai cietušais.

Likumiskie pārstāvji piedalās krimināllietā šai kodeksā paredzētajā kārtībā.

106. pants. Pienākums izskaidrot un nodrošināt lietas dalībniekiem viņu tiesības

Tiesai, prokuroram, izmeklētājam un izziņas izdarītājam jāizskaidro lietas dalībniekiem viņu tiesības un jānodrošina iespēja šīs tiesības izlietot.

TREŠĀ SADAĻA KRIMINĀLLIETAS IEROSINĀŠANA, IZZIŅA UN IEPRIEKŠĒJĀ IZMEKLĒŠANA

Desmitā nodaļa KRIMINĀLLIETAS IEROSINĀŠANA

107. pants. Krimināllietas ierosināšanas iemesli un pamats

Krimināllietas ierosināšanas iemesli ir:

- 1) pilsoņu pieteikumi;
- 2) iestāžu, uzņēmumu, organizāciju un amatpersonu ziņojumi;
- 3) arodorganizāciju un komjaunatnes organizāciju, sabiedriskās kārtības aizsardzības tautas brīvprātīgo vienību, biedru tiesu un citu sabiedrisko organizāciju ziņojumi;
- 4) pieteikšanās par vainīgu;
- 5) presē publicētās ziņas;
- 6) izziņas iestādes, izmeklētāja, prokurora, tiesas vai tiesneša tieši atklātas nozieguma pazīmes.

Par krimināllietas ierosināšanas iemeslu pret nepilngadīgo bez minētajiem var būt arī materiāli, ko prokuratūrai nodod Nepilngadīgo lietu komisija.

Krimināllietu var ierosināt tikai tais gadījumos, kad ir pietiekams pamats, kas norāda uz nozieguma izdarīšanu.

108. pants. Pieteikumi un paziņojumi par noziegumu

Pilsoņu pieteikumi var būt mutvārdu un rakstveida. Mutvārdu pieteikumus ieraksta protokolā, kuru paraksta pieteicējs un amatpersona, kas protokolu sastādījusi. Pie tam jāizskaidro pieteicējam atbildība par apzināti nepatiesu ziņojumu, un tas jāieraksta protokolā.

Pieteicējam savs rakstveida pieteikums jāparaksta.

Iestāžu, uzņēmumu, organizāciju un amatpersonu paziņojumi par noziegumu jāiesniedz rakstveidā.

109. pants. Pienākums izskatīt pieteikumus un paziņojumus par noziegumiem

Izziņas iestādei, izmeklētājam, prokuroram, tiesnesim vai tiesai jāpieņem materiāli, pieteikumi un paziņojumi par izdarītu vai gatavojamu noziegumu, pie tam arī lietās, kas viņiem nav piekritīgas.

Sakarā ar saņemtajiem materiāliem, pieteikumu vai paziņojumu jāpieņem viens no šādiem lēmumiem:

- 1) par krimināllietas ierosināšanu;
- 2) par atteikšanos ierosināt krimināllietu;
- 3) par pieteikuma vai paziņojuma nodošanu pēc piekritības.

Reizē ar to jālieto visi iespējamie līdzekļi nozieguma aizkavēšanai vai novēršanai.

Sakarā ar saņemtajiem pieteikumiem un paziņojumiem par nozieguma izdarīšanu vai gatavošanu izziņas iestādei, izmeklētājam, prokuroram vai tiesnesim lēmums jāpieņem ne vēlāk kā trīs dienu laikā no pieteikuma vai paziņojuma saņemšanas dienas, bet izņēmuma gadījumos — ne vēlāk kā desmit dienu laikā. Lai izšķirtu jautājumu par krimināllietas ierosināšanu sakarā ar saņemtajiem pieteikumiem un paziņojumiem, var pieprasīt nepieciešamos materiālus un paskaidrojumus, tomēr neizdarot šai kodeksā paredzētās izmeklēšanās darbības.

110. pants. Pieteikšanās par vainīgu

Pieteikšanās par vainīgu ir personas, kas izdarījusi sabiedriski bīstamu darbību, ierašanās izziņas vai iepriekšējās izmeklēšanas iestādē, pie prokurora vai tiesā, lai paziņotu par izdarīto noziegumu.

Par pieteikšanos par vainīgu sastādāms protokols, kurā sīki jāieraksta pieteikuma saturs. Protokolu paraksta persona, kas pieteikusies par vainīgu, un amatpersona, kas sastādījusi protokolu.

111. pants. Krimināllietas ierosināšana pēc cietušā sūdzības

1) Krimināllietas par Latvijas PSR kriminālkodeksa 121. panta pirmajā daļā paredzēto noziegumu nevar ierosināt citādi kā tikai pēc cietušās sūdzības. Šādas lietas nevar izbeigt sakarā ar cietušās izlīgumu ar apsūdzēto, un tiesvedība šais lietās noris vispārējā kārtībā.

Ja šādās lietās cietusī sakarā ar fiziskiem vai psihiskiem trūkumiem pati nespēj izlietot savu tiesību uz aizstāvību, prokurors var ierosināt krimināllietu arī bez cietušās sūdzības.

2) Krimināllietas par Latvijas PSR kriminālkodeksa 109. panta otrajā daļā, 111. panta pirmajā daļā, 127. panta pirmajā daļā un 128. panta pirmajā daļā paredzētajiem noziegumiem nevar ierosināt citādi kā tikai pēc cietušā vai viņa pārstāvja sūdzības.

Lai ierosinātu tādu lietu, cietušais vai viņa pārstāvis sūdzību iesniedz rajona (pilsētas) tautas tiesai, un lietu ierosina tautas tiesnesis ar savu lēmumu.

3) Ja kādam no šā panta 2. punktā minētajiem noziegumiem ir sevišķa sabiedriska nozīme vai ja cietušais, atrazdamies bezpalīdzības stāvoklī, būdams atkarībā no apsūdzētā vai citu iemeslu dēļ pats nespēj aizsargāt savas likumīgās intereses, prokurors var ierosināt tādu lietu arī bez cietušā sūdzības vai iestāties lietā, ja tā jau ierosināta.

Ja prokurors lietu ierosinājis vai iestājies jau ierosinātā lietā, to nevar izbeigt, pamatojoties uz cietušā izlīgumu ar apsūdzēto.

4) Šā panta 2. punktā paredzētajās lietās nedz izziņa, nedz iepriekšējā izmeklēšana nenotiek.

Lai aizsargātu valsts vai sabiedriskās intereses vai atsevišķu pilsoņu tiesības, tiesa, tiesnesis vai prokurors var šādā lietā noteikt izziņu vai iepriekšējo izmeklēšanu. Šādā gadījumā lieta tiek izmeklēta un iztiesāta vispārējā kārtībā un to nevar izbeigt, pamatojoties uz cietušā izlīgumu ar apsūdzēto.

112. pants. Atteikšanās ierosināt krimināllietu

Ja nav pamata krimināllietas ierosināšanai vai ja ir apstākļi, kas nepieļauj tiesvedību lietā, izziņas iestāde, izmeklētājs, prokurors, tiesnesis vai tiesa atsakās ierosināt krimināllietu; to paziņo pieteicējam. Atsakoties ierosināt krimināllietu, izziņas iestāde, izmeklētājs, prokurors, tiesnesis un tiesa var nodot materiālus izskatīšanai biedru tiesai, sabiedriskai organizācijai vai darbaļaužu kolektīvam. Atteikšanos ierosināt krimināllietu pieteicēji var pārsūdzēt prokuroram vai arī augstākas instances tiesai.

113. pants. Krimināllietas ierosināšanas kārtība

Ja ir šā kodeksa 107. pantā minētie iemesli un pamats, izziņas iestādei, izmeklētājam, prokuroram, tiesnesim un tiesai obligāti jāierosina krimināllietā. Par krimināllietas ierosināšanu pieņem lēmumu, kurā jānorāda krimināllietas ierosināšanas iemesls un pamats, krimināllikums, pēc kura pazīmēm lietu ierosina, kā arī tālākais lietas virziens.

114. pants. Krimināllietas virzīšana pēc tās ierosināšanas

Pēc lēmuma par krimināllietas ierosināšanu:

- 1) prokurors lietu virza izziņas vai iepriekšējās izmeklēšanas izdarīšanai vai arī tieši tiesai;
- 2) izziņas iestāde uzsāk izziņu, bet izmeklētājs — iepriekšējo izmeklēšanu, par ko ne vēlāk kā divdesmit četru stundu laikā paziņo prokuroram, nosūtot viņam lēmuma norakstu par krimināllietas ierosināšanu un pieņemšanu savā izziņā vai izmeklēšanā;
- 3) tiesnesis vai tiesa virza lietu iepriekšējās izmeklēšanas vai izziņas izdarīšanai vai arī pieņem to iztiesāšanai.

115. pants. Prokurora uzraudzība par krimināllietas ierosināšanas likumību

Prokurors uzrauga krimināllietas ierosināšanas likumību.

Ja izziņas iestāde vai izmeklētājs lietu ierosinājis bez likumīga iemesla un pamata, prokurors atceļ izziņas iestādes vai izmeklētāja lēmumu, bet, ja lietā jau notikušas izmeklēšanas darbības, — lietu izbeidz.

Ja notikusi nepamatota atteikšanās ierosināt krimināllietu, prokurors ar savu lēmumu atceļ attiecīgo izziņas iestādes vai izmeklētāja lēmumu, ierosina lietu un virza to izziņas vai iepriekšējās izmeklēšanas izdarīšanai.

Ja tiesa vai tiesnesis lietu ierosinājis vai atteicies ierosināt nepamatoti, tad prokurors šai kodeksā noteiktajā kārtībā iesniedz protestu par tiesas vai tiesneša lēmumu.

Vienpadsmitā nodaļa **IZZIŅA**

116. pants. Izziņas iestādes

Izziņas iestādes ir:

- 1) milicijas iestādes;
- 2) valsts drošības iestādes - lietās, ko likums nodevis šo iestāžu kompetencē;
- 3) labošanas darbu iestāžu priekšnieki — lietās par noziegumiem, kas izdarīti labošanas darbu iestāžu teritorijā;
- 4) valsts ugunsdzēsības uzraudzības iestādes — lietās par ugunsgrēkiem un ugunsdrošības noteikumu pārkāpumiem;
- 5) karaspēka daļu un karaspēka vienību komandieri un militāro iestāžu priekšnieki — lietās par visiem noziegumiem, ko izdarījuši karavīri, kā arī karadienestam pakļautās personas militāro apmācību laikā; lietās par noziegumiem, ko izdarījuši karaspēka daļu un militāro iestāžu strādnieki un kalpotāji, vai nu izpildot dienesta pienākumus, vai arī karaspēka daļas, karaspēka vienības vai militārās iestādes teritorijā;
- 6) robežapsardzības iestādes — lietās par valsts robežas pārkāpšanu;
- 7) tālbraucienos esošu jūras kuģu kapteiņi.

117. pants. Izziņas iestāžu pienākumi

Izziņas iestādēm uzlikts pienākums veikt nepieciešamos operatīvos kriminālās meklēšanas, kā arī kriminālprocesa likumā paredzētos pasākumus, lai atklātu nozieguma pazīmes un personas, kas šo noziegumu izdarījušas.

Izziņas iestāžu pienākums ir arī veikt visus pasākumus, kas nepieciešami nozieguma aizkavēšanai un novēršanai.

Izziņas iestāžu darbība ir dažāda atkarībā no tā, vai tās darbojas lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana obligāta, vai arī lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana nav obligāta.

Par nozieguma atklāšanu un izziņas uzsākšanu izziņas iestāde nekavējoties ziņo prokuroram.

118. pants. Izziņas iestāžu pilnvaras lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana obligāta

Ja konstatētas tāda nozieguma pazīmes, par kuru iepriekšējā izmeklēšana ir obligāta, izziņas iestāde ierosina krimināllietu un pēc kriminālprocesa likuma normām izdara neatliekamās izmeklēšanas darbības nozieguma pēdu atklāšanai un nostiprināšanai: apskati, kratīšanu, izņemšanu, aplūkošanu, aizdomās turēto personu aizturēšanu un nopratināšanu, cietušo un liecinieku nopratināšanu.

Pēc neatliekamo izmeklēšanas darbību izdarīšanas, negaidot prokurora norādījumus un šā kodeksa 125. pantā paredzētā termiņa beigas, izziņas iestādei lieta jānodod izmeklētājam.

Ja izmeklētājam nodota lieta, kurā nav bijis iespējams noskaidrot personu, kas izdarījusi noziegumu, izziņas iestādes turpina operatīvās kriminālās meklēšanas darbības, lai atklātu noziedznieku, un par rezultātiem ziņo izmeklētājam.

119. pants. Izziņas iestāžu pilnvaras lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana nav obligāta

Lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana nav obligāta, izziņas materiāli ir pamats lietas izskatīšanai tiesā. Šādos gadījumos izziņas iestāde ierosina lietu un izdara visas šai kodeksā paredzētās izmeklēšanas darbības, lai noskaidrotu krimināllietā pierādāmos apstākļus.

Lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana nav obligāta, izziņu izdara saskaņā ar šai kodeksā iepriekšējai izmeklēšanai paredzētajiem noteikumiem ar šādiem izņēmumiem:

- 1) aizstāvis izziņā nepiedalās;
- 2) atzinis izziņu par pabeigtu, izziņas izdarītājs rakstveidā paziņo cietušajam, civilprasītājam, civilatbildētājam vai viņu pārstāvjiem, kāds ir tālākais lietas virziens, bet neuzrāda viņiem lietas materiālus;
- 3) šā kodeksa 44. panta otrās daļas noteikumi neattiecas uz izziņas izdarītāju.

Ja nepiekrīt prokurora norādījumiem, izziņas iestāde var tos pārsūdzēt amatā augstākam prokuroram, neapturot šo norādījumu izpildīšanu.

120. pants. Nozieguma izdarīšanā aizdomās turētās personas aizturēšana

Personu, ko tur aizdomās par tāda nozieguma izdarīšanu, par kuru var noteikt brīvības atņemšanas sodu, izziņas iestādei vai izmeklētājam ir tiesība aizturēt tikai tad, ja ir viens no šādiem nosacījumiem:

- 1) ja šī persona pārsteigta nozieguma izdarīšanas brīdī vai tieši pēc tā izdarīšanas;
- 2) ja aculiecinieki, starp tiem arī cietušie, tieši norāda uz šo personu kā uz nozieguma izdarītāju;
- 3) ja uz aizdomās turētā vai viņa apģērba, pie viņa vai viņa dzīvoklī atrastas acīm redzamas nozieguma pēdas.

Ja ir citi fakti, kas dod pamatu turēt kādu aizdomās par nozieguma izdarīšanu, šo personu var aizturēt vienīgi tai gadījumā, ja tā mēģinājusi bēgt vai ja tai nav pastāvīgas dzīves vietas, vai ja nav noskaidrota aizdomās turētā personība.

121. pants. Aizdomās turētais

Par aizdomās turēto atzīstama persona, kas saskaņā ar šā kodeksa 120. pantu aizturēta vai pret kuru saskaņā ar šā kodeksa 70. pantu pirms apsūdzības celšanas ir pielietots drošības līdzeklis.

Aizdomās turētajam ir tiesības pārsūdzēt izziņas izdarītāja, izmeklētāja vai prokurora darbības, sniegt paskaidrojumus un pieteikt lūgumus.

122. pants. Nozieguma izdarīšanā aizdomās turētās personas aizturēšanas kārtība

Par katru gadījumu, kad aizturēta persona, ko tur aizdomās par nozieguma izdarīšanu, izziņas iestādei jā sastāda protokols, norādot tajā aizturētā uzvārdu, vārdu, tēva vārdu un citus viņa personības datus, aizturēšanas pamatus un motīvus, kā arī — kur, kad un kas šo personu aizturējis.

Aizturēšanas protokolu paraksta aizturētājs un aizturētais.

Divdesmit četru stundu laikā no aizturēšanas brīža izziņas iestādei par aizturēšanu jā ziņo prokuroram. Četrdesmit astoņu stundu laikā no brīža, kad saņemts paziņojums par aizturēšanu, prokuroram jā dod sankcija apcietināšanai vai arī aizturētais jā atbrīvo.

123. pants. Aizdomās turētā nopratināšana

Aizdomās turēto nopratina ne vēlāk par divdesmit četrām stundām no aizturēšanas brīža vai, ja aizdomās turētā persona nav bijusi aizturēta, no brīža, kad pirms apsūdzības celšanas izraudzīts drošības līdzeklis.

Pirms nopratināšanas jā izskaidro aizdomās turētajam viņa tiesības, kas paredzētas šā kodeksa 121. pantā. Aizdomās turētajam arī jā paziņo, kādā noziegumā viņu tur aizdomās, un tas jā ieraksta nopratināšanas protokolā.

Aizdomās turēto var nopratināt par nozieguma apstākļiem, kurā viņu tur aizdomās, un par citiem apstākļiem, kas jā noskaidro lietā.

Aizdomās turēto nopratina, ievērojot šā kodeksa 147.—149. un 151.—154. panta noteikumus.

124. pants. Izziņas pabeigšana

Lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana ir obligāta, izziņu pabeidz, sastādot lēmumu par lietas nosūtīšanu izmeklētājam.

Lietās, kuras iepriekšēja izmeklēšana nav obligāta, izziņu pabeidz, sastādot apsūdzības rakstu vai pieņemot lēmumu par lietas izbeigšanu.

125. pants. Izziņas termiņš

Lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana ir obligāta, izziņa jāpabeidz desmit dienu laikā no lietas ierosināšanas brīža.

Lietās, kurās iepriekšējā izmeklēšana nav obligāta, izziņa jāpabeidz viena mēneša laikā no lietas ierosināšanas brīža, ieskaitot šai termiņā apsūdzības raksta sastādīšanu un lietas nosūtīšanu prokuroram. Šo termiņu pēc motivēta izziņas iestādes lēmuma var pagarināt izziņu uzraudzītājs prokurors, bet ne vairāk kā par vienu mēnesi. Izņēmuma gadījumos turpmākos izziņas termiņa pagarinājumus izdara Latvijas PSR prokurors, kā arī kara apgabala un kara flotes kara prokurors.

Sūtot lietu papildizziņai, kā arī atjaunojot apturētu vai izbeigtu lietu, papildu termiņu viena mēneša robežās nosaka izziņu uzraudzītājs prokurors. Izziņas termiņu šais gadījumos var pagarināt vispārējā kārtībā.

Divpadsmitā nodaļa **IEPRIEKŠĒJĀS IZMEKLĒŠANAS VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI**

126. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas iestādes

Iepriekšējo izmeklēšanu krimināllietās izdara prokuratūras izmeklētāji, bet lietās par noziegumiem, kas paredzēti Latvijas PSR kriminālkodeksa 59.—65., 67., 68. un 74. pantā, arī valsts drošības iestāžu izmeklētāji.

127. pants. Lietas, kurās iepriekšējā izmeklēšana obligāta

Iepriekšējā izmeklēšana obligāta lietās par noziegumiem, kas paredzēti Latvijas PSR kriminālkodeksa šādos pantos: 59.—84.; 85. panta trešajā daļā; 86. panta trešajā daļā; 87.; 88. panta trešajā daļā; 89. panta trešajā daļā; 95. panta otrajā daļā; 98.—108.; 112.—117.; 120.—126.; 127. panta trešajā daļā; 129.—138.; 141.; 146. panta otrajā daļā; 147.; 148.; 150. panta otrajā daļā; 162.—177.; 182.—187.; 199.—203.; 205.; 208.—210.; 212.; 213. panta otrajā daļā; 214.—217.; 219. panta otrajā daļā; 222.—258. pantā; tāpat arī lietās par noziegumiem, ko izdarījuši nepilngadīgie vai personas, kuras savu fizisko vai psihisko trūkumu dēļ pašas nevar izlietot savu tiesību uz aizstāvību.

Citos gadījumos iepriekšējo izmeklēšanu izdara tikai uz tiesas vai tiesneša lēmuma vai prokurora priekšlikuma pamata.

128. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas sākums

Iepriekšējā izmeklēšana notiek tikai pēc krimināllietas ierosināšanas šai kodeksā noteiktajā kārtībā.

Izmeklētājam, kas saņēmis materiālus par viņa darbības rajonā izdarītu noziegumu, par kuru nepieciešama iepriekšējā izmeklēšana, jāierosina krimināllieta un jāstājas pie izmeklēšanas, sastādot lēmumu par lietas pieņemšanu savā izmeklēšanā.

Ja izmeklētājs pats ierosina lietu, viņš sastāda vienu kopīgu lēmumu par lietas ierosināšanu un tās pieņemšanu savā izmeklēšanā. Lēmuma norakstu izmeklētājs divdesmit četru stundu laikā nosūta prokuroram.

129. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas vieta

Iepriekšējo izmeklēšanu izdara tai rajonā, kur noticis noziegums.

Lai veicinātu izmeklēšanas ātrumu un pilnīgumu, iepriekšējo izmeklēšanu var izdarīt nozieguma atklāšanas vietā, kā arī vietā, kur atrodas nozieguma izdarītājs vai liecinieku vairākums.

Kad izmeklētājs saņēmis ziņas par noziegumu, kura izmeklēšana piekritīga citai izmeklēšanas iestādei, viņam jāierosina krimināllieta, jāizdara neatliekamās izmeklēšanas darbības un jānodod lieta pēc piekritības. Piekritības jautājumu izšķir prokurors pēc krimināllietas ierosināšanas vietas. Strīdu par izmeklēšanas piekritību izšķir amatā augstāks prokurors.

130. pants. Aizliegums izpaust iepriekšējās izmeklēšanas datus

Iepriekšējās izmeklēšanas datus var nodot atklātībai tikai ar izmeklētāja vai prokurora atļauju un tādā apjomā, kādā viņi to atzīst par iespējamu.

Vajadzības gadījumā izmeklētājs brīdina lieciniekus, cietušo, civilprasītāju, civiltbildētāju, aizstāvi, ekspertu, tulku, pieaicinātos un citas personas, kuras ir klāt izmeklēšanas darbības laikā, ka bez viņa atļaujas nedrīkst izpaust iepriekšējās izmeklēšanas datus. Šīm personām jāparakstās, ka tās brīdinātas par atbildību saskaņā ar Latvijas PSR kriminālkodeksa 177. pantu.

131. pants. Krimināllietu apvienošana un sadalīšana

Apvienot vienā izmeklēšanā var tikai lietas par vairāku personu apsūdzību līdzdalībā vienā vai vairākos noziegumos vai arī lietas par vairākiem vienas personas izdarītiem noziegumiem.

Ja noziegumu kopā ar pieaugušajiem izdarījis nepilngadīgais, tad viņa lieta iepriekšējās izmeklēšanas stadijā pēc iespējas jāizdala atsevišķi.

Viena vai vairāku noziegumu kopīgā izdarīšanā apsūdzētu personu lietas, kā arī lietas par vienas un tās pašas personas izdarītiem vairākiem noziegumiem pēc motivēta prokurora, izmeklētāja vai izziņas izdarītāja lēmuma var sadalīt, ja šāda sadalīšana ir nepieciešama un nekaitē pareizai lietas izlemšanai.

Šā panta noteikumus var piemērot arī, saucot pie kriminālatbildības par slēpšanu un neziņošanu.

132. pants. Izmeklētāja atsevišķie uzdevumi

Ja atsevišķas izmeklēšanas darbības jāizdara citā rajonā, izmeklētājs izdara tās pats vai arī šīs darbības uzdod izdarīt attiecīga rajona izmeklētājam vai izziņas iestādei, kuriem šis uzdevums jāizpilda ne vēlāk kā desmit dienu laikā.

133. pants. Kārtība, kādā Latvijas PSR prokuratūras, iepriekšējās izmeklēšanas un izziņas iestādes sazinās ar atbilstošām citu savienoto republiku iestādēm

Ja krimināllietā nepieciešams izdarīt atsevišķas izmeklēšanas darbības vai veikt kriminālās meklēšanas pasākumus citu savienoto republiku teritorijā, Latvijas PSR prokurori, izmeklētāji un izziņas iestādes sazinās tieši ar atbilstošām citu savienoto republiku iestādēm.

Latvijas PSR prokuroriem, izmeklētājiem un izziņas iestādēm jāizpilda citu savienoto republiku attiecīgo iestāžu uzdevumi izdarīt atsevišķas izmeklēšanas darbības vai veikt kriminālās meklēšanas pasākumus Latvijas PSR teritorijā.

Ja krimināllieta jānodod citas savienotās republikas iepriekšējās izmeklēšanas iestādei vai izziņas iestādei pēc piekritības, lietu nosūta Latvijas PSR prokuroram.

134. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas termiņi

Iepriekšējā izmeklēšana krimināllietā jāpabeidz ne vēlāk kā divu mēnešu laikā. Šai termiņā ietilpst laiks no krimināllietas ierosināšanas brīža līdz tās nosūtīšanai ar apsūdzības rakstu prokuroram, tās izbeigšanai vai tiesvedības apturēšanai lietā.

Pēc motivēta izmeklētāja lēmuma izmeklēšanas termiņu pagarina Latvijas PSR prokurors un, atbilstoši kompetencei, kara apgabala un kara flotes kara prokurors.

Ja tiesa nosūta lietu papildizmeklēšanai, kā arī atsākot apturētu iepriekšējo izmeklēšanu vai izbeigtu lietu, papildizmeklēšanas termiņu viena mēneša robežās nosaka prokurors, kurš uzrauga izmeklēšanu. Izmeklēšanas termiņa turpmāka pagarināšana šādos gadījumos notiek uz vispārējiem pamatiem.

135. pants. Tulks

Tulks ir persona, kas prot tulkošanai nepieciešamās valodas un ko izziņas iestāde, izmeklētājs, prokurors vai tiesa aicinājusi šā kodeksa 16. panta otrajā daļā paredzētajos gadījumos.

Tulkam jāierodas uz aicinājumu un pilnīgi un precīzi jāveic uzdotais tulkojums.

Šā panta noteikumi attiecas arī uz personu, kas saprot mēmā un kurlā zīmes un ir aicināta piedalīties procesā.

136. pants. Tulka noraidījums

Tulks nevar piedalīties lietā, ja ir šā kodeksa 27. pantā paredzētie apstākļi vai ja viņš nav kompetents. Viņa agrākā piedalīšanās lietā par tulku nevar būt pamats noraidījumam.

Ja ir minētie apstākļi, tulkam noraidījumu var pieteikt aizdomās turētais, apsūdzētais, aizstāvis, apsūdzētājs, kā arī cietušais, civilprasītājs un civilatbildētājs vai viņu pārstāvji.

Jautājumu par tulka noraidījumu izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā izlemj izziņas izdarītājs, izmeklētājs vai prokurors, bet tiesā — tiesa, kas izskata lietu.

137. pants. Tulka piedalīšanās

Ja kāds no procesa dalībniekiem neprot valodu, kurā noris tiesvedība, tiek aicināts tulks.

Pratinot mēmu vai kurlu, tiek pieaicināta persona, kas saprot mēmā vai kurlā zīmes.

Pirms pratināšanas vai citas izmeklēšanas darbības, kurā piedalās tulks, izmeklētājs izskaidro tulkam viņa pienākumus un brīdina par atbildību pēc Latvijas PSR kriminālkodeksa 176. un 174. panta par atteikšanos tulkot un apzināti nepareizu tulkojumu un par to liek viņam parakstīties.

138. pants. Pieaicinātie

Pieaicinātie ir personas, kuras šai kodeksā paredzētajos gadījumos prokurors, izmeklētājs vai izziņas izdarītājs pieaicinājis, lai viņas būtu klāt, izdarot izmeklēšanas darbības.

Par pieaicinātajiem nevar būt aizdomās turētie, apsūdzētie, cietušie, civilprasītājs, civiltbildētājs, viņu radnieki, aizstāvji, kā arī tās iestādes darbinieki, kuras rīcībā atrodas lieta.

139. pants. Pieaicināto piedalīšanās

Izdarot apskates, kratīšanas, izņemšanas, īpašuma apraksti, uzrādīšanu uzzīmēšanai un citos šai kodeksā paredzētajos gadījumos, jāpiedalās ne mazāk par diviem pieaicinātajiem.

Pieaicinātajiem jāapliecina to darbību fakts, saturs un rezultāti, kuru norisē viņi bijuši klāt. Pieaicinātajiem ir tiesība izdarīt piezīmes sakarā ar paveiktām darbībām. Pieaicināto piezīmes jāieraksta izmeklēšanas darbības protokolā. Pirms izmeklēšanas darbības, kurā piedalās pieaicinātie, izmeklētājs izskaidro viņiem viņu tiesības un pienākumus.

Ja pieaicinātie atsakās izpildīt savus pienākumus vai atsakās ierasties, pret viņiem var lietot tos pašus līdzekļus kā pret lieciniekiem,

140. pants. Civilprasības pieteikšana un atzīšana par civilprasītāju

Ja lietā redzams, ka ar noziegumu nodarīti materiāli zaudējumi pilsonim, iestādei, uzņēmumam vai organizācijai, izmeklētājs izskaidro tiem vai to pārstāvjiem tiesību pieteikt civilprasību, sastādot par to protokolu, vai paziņo viņiem to rakstveidā.

Ja civilprasība pieteikta, izmeklētājam jāizskata pilsoņa, iestādes, uzņēmuma vai organizācijas lūgums un jāpieņem motivēts lēmums par atzīšanu par civilprasītāju vai lēmums par atteikumu.

141. pants. Atzīšana par civilatbildētāju

Ja civilprasība pieteikta, izmeklētājam jānoskaidro, kas pēc šīs prasības ir materiāli atbildīgs. Ja saskaņā ar likumu materiāli atbildīgs nav vis apsūdzētais, bet citas personas vai iestādes, uzņēmumi un organizācijas, tad izmeklētājam ar savu lēmumu tie jāatzīst par civilatbildētājiem, jāpaziņo viņiem par to un jāizskaidro viņu tiesības.

142. pants. Sprieduma izpildīšanas nodrošināšana daļā par mantas konfiskāciju un materiālo zaudējumu atlīdzināšanu

Izdarot iepriekšējo izmeklēšanu par noziegumu, par kuru kā sodu var noteikt mantas konfiskāciju, izmeklētājam jāgādā par līdzekļiem pret apsūdzētā mantas nobēdzināšanu.

Ja ir pietiekamas ziņas, ka ar noziegumu nodarīti materiāli zaudējumi, izmeklētājam jāgādā par pieteiktās vai iespējamās civilprasības nodrošināšanu.

143. pants. Sabiedrības iesaistīšana nozieguma atklāšanā

Izdarot izmeklēšanu, izmeklētājs var plaši izmantot sabiedrības palīdzību noziegumu atklāšanai un tos izdarījušo personu noskaidrošanai, kā arī lai noskaidrotu noziegumu veicinātājus cēloņus un apstākļus.

144. pants. Pasākumi noziegumu veicinātāju cēloņu un apstākļu novēršanai

Ja izmeklēšanā noskaidroti noziegumu veicinātāji cēloņi un apstākļi, izmeklētājs iesniedz attiecīgiem uzņēmumiem, iestādēm un sabiedriskām organizācijām priekšlikumus par šo cēloņu un apstākļu novēršanu.

Šiem uzņēmumiem, iestādēm un sabiedriskajām organizācijām ne vēlāk kā mēneša laikā jāizskata izmeklētāja priekšlikums, jāveic nepieciešamie pasākumi un jāziņo par to izmeklētājam.

Trīspadsmitā nodaļa **APSŪDZĪBAS CELŠANA UN APSŪDZĒTĀ NOPRATINĀŠANA**

145. pants. Apsūdzētā saukšana pie kriminālatbildības

Ja savākti pietiekami pierādījumi, kas dod pamatu celt apsūdzību par nozieguma izdarīšanu, izmeklētājs sastāda motivētu lēmumu par attiecīgās personas kā apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības.

148. pants. Lēmums par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības

Lēmumā par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības jānorāda: lēmuma sastādīšanas vieta un laiks; kas sastādījis lēmumu; apsūdzētā uzvārds, vārds, tēva vārds un vecums, kā arī citi nepieciešamie apsūdzētā personību raksturotāji dati; noziegums, kurā šī persona tiek apsūdzēta, norādot nozieguma izdarīšanas laiku, vietu un citus apstākļus, ciktāl tie noskaidroti ar lietas materiāliem; krimināllikuma pants.

Ja apsūdzētajam inkriminē vairākus noziegumus, kas kvalificējami pēc dažādiem krimināllikuma pantiem, lēmumā par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības jānorāda, tieši kādas darbības inkriminētas apsūdzētajam pēc katra atsevišķa krimināllikuma panta.

147. pants. Apsūdzētā aicināšanas kārtība

Apsūdzēto, kurš atrodas brīvībā, aicina pie izmeklētāja ar pavēsti, ko apsūdzētajam izsniedz pret parakstu, norādot izsniegšanas laiku. Pavēsti var nodot arī ar telegrammu vai telefonogrammu, kuru apsūdzētajam paziņo pret parakstu un nodod atpakaļ izmeklētājam.

Pavēstē jānorāda; persona, kuru aicina kā apsūdzēto, kurp un pie kā šī persona tiek aicināta, ierašanās diena un stunda un neierašanās sekas.

Ja apsūdzētais atrodas pagaidu prombūtnē, pavēsti nodošanai viņam izsniedz pret parakstu kādam no kopā ar viņu dzīvojošiem pieaugušiem ģimenes locekļiem, namu pārvaldei, vietējai Darbaļaužu deputātu padomei vai apsūdzētā darba vietas administrācijai.

Sešpadsmit gadu vecumu nerasniegušu personu kā apsūdzēto aicina ar viņa vecāku vai citu likumisko pārstāvju starpniecību. Citāda kārtība pieļaujama tikai tad, kad to prasa lietas apstākļi.

Apsūdzēto, kurš atrodas apcietinājumā, aicina ar ieslodzījuma vietas administrācijas starpniecību.

148. pants. Apsūdzētā pienākums ierasties

Pēc izmeklētāja aicinājuma apsūdzētajam jāierodas noteiktā termiņā.

Par dibinātiem apsūdzētā neierašanās iemesliem atzīstami šādi:

- 1) slimība, ja tās dēļ apsūdzētajam nav iespējams ierasties;
- 2) ja apsūdzētais pavēsti nav saņēmis laikā;
- 3) citi svarīgi apstākļi, kuru dēļ apsūdzētajam nav iespējams ierasties noteiktā termiņā.

149. pants. Apsūdzētā piespiedu atvešana

Ja apsūdzētais neierodas bez dibinātiem iemesliem, uz izmeklētāja lēmuma pamata viņu var atvest piespiedu kārtā. Izmeklētāja lēmums par piespiedu atvešanu tiek paziņots apsūdzētajam.

Apsūdzētā piespiedu atvešana, izņemot neatliekamus gadījumus, notiek dienā.

Apsūdzēto piespiedu kārtā var atvest bez iepriekšēja aicinājuma tikai tais gadījumos, kad apsūdzētais slēpjas no izmeklēšanas vai viņam nav noteiktas dzīves vietas.

Uz izmeklētāja rīkojumu piespiedu atvešanu izdara milicija.

150. pants. Apsūdzības uzrādīšana

Apsūdzība uzrādāma ne vēlāk kā četrdesmit astoņu stundu laikā no lēmuma pieņemšanas par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības; bet katrā ziņā ne vēlāk kā apsūdzētā ierašanās vai viņa piespiedu atvešanas dienā.

Šai pantā noteiktais apsūdzības uzrādīšanas termiņš tiek pārtraukts, ja apsūdzētais slēpjas no izmeklēšanas vai nav ieradies uz izmeklētāja aicinājumu.

Pārliecinājies par apsūdzētā identitāti, izmeklētājs iepazīstina viņu ar lēmumu par saukšanu pie kriminālatbildības un izskaidro celtās apsūdzības būtību, kā arī apsūdzētā tiesības iepriekšējā izmeklēšanā, kas paredzētas šā kodeksa 95. pantā. Šo darbību izpildīšanu apsūdzētais apliecina ar savu parakstu uz lēmuma par saukšanu pie kriminālatbildības, kā arī izmeklētājs ar savu parakstu, norādot apsūdzības uzrādīšanas datumu. Ja apsūdzētais atsakās parakstīties, izmeklētājs atzīmē to uz lēmuma.

151. pants. Apsūdzētā nopratināšanas kārtība

Izmeklētājam apsūdzētais jānopratina nekavējoties pēc apsūdzības uzrādīšanas. Ja tūlītēja nopratināšana nav bijusi iespējama, tad par kavēšanās iemesliem sastādāms protokols.

Apsūdzēto nopratina dienā, izņemot neatliekamus gadījumus. Apsūdzēto nopratina iepriekšējās izmeklēšanas vietā. Izmeklētājam, ja viņš to atzīst par nepieciešamu, ir tiesība nopratināt apsūdzēto tā atrašanās vietā. Apsūdzētos pratina atsevišķi, pie kam izmeklētājs gādā par to, lai vienā un tai pašā lietā apsūdzētie nevarētu savā starpā sazināties.

Pratināšanas sākumā izmeklētājs jautā apsūdzētajam, vai viņš atzīst sevi par vainīgu celtajā apsūdzībā, un uzaicina apsūdzēto dot liecību pēc apsūdzības būtības. Izmeklētājs noklausās apsūdzētā liecību un, ja vajadzīgs, pēc tam uzdod viņam jautājumus.

152. pants. Nepilngadīgā apsūdzētā nopratināšanas kārtība

Nepilngadīgo apsūdzēto, ja tas ir nepieciešams, nopratina, piedaloties pedagogam, vai vecāku vai citu likumisko pārstāvju klātbūtnē. Ja nepilngadīgais nav sasniedzis sešpadsmit gadu vecumu, pedagoga klātbūtne viņa nopratināšanā ir obligāta.

Nepilngadīgā liecības izmeklētājam jāpieraksta pēc iespējas vārdu pa vārdam, ievērojot viņa izteiksmi.

Nepilngadīgā apsūdzētā nopratināšanā klātesošās personas ar izmeklētāja atļauju var uzdot jautājumus pratināmajam; pēc pratināšanas pabeigšanas šīm personām ir tiesība iepazīties ar nopratināšanas protokolu un izdarīt rakstveida piezīmes par protokola ierakstu pareizumu un pilnīgumu. Nopratināšanā klātesošo personu tiesības izmeklētājs izskaidro tām pirms nepilngadīgā pratināšanas sākuma. Nopratināšanā klātesošās personas paraksta nopratināšanas protokolu.

153. pants. Apsūdzētā nopratināšanas protokols

Par katru apsūdzētā nopratināšanu izmeklētājs sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta prasības. Bez tam nopratināšanas protokolā jānorāda: pratināšanas sākuma un beigu laiks, apsūdzētā uzvārds, vārds un tēva vārds, viņa dzimšanas vieta un laiks, tautība, izglītība, partijas piederība, ģimenes stāvoklis, darba vieta, nodarbošanās veids vai amats, dzīves vieta, agrākā sodāmība un citi dati par apsūdzēto, kas izrādītos vajadzīgi pēc lietas apstākļiem.

Apsūdzētā liecības protokolā ieraksta pirmajā personā un pēc iespējas vārdu pa vārdam; vajadzības gadījumā tiek atzīmēti apsūdzētajam uzdotie jautājumi un viņa atbildes.

Pabeidzot pratināšanu, protokols apsūdzētajam jāuzrāda izlasīšanai vai uz viņa lūgumu protokolu nolasa izmeklētājs un atzīmē to protokolā. Apsūdzētajam ir tiesība prasīt, lai protokolu papildina un izlabo saskaņā ar viņa liecību. Šie papildinājumi un labojumi obligāti ierakstāmi protokolā.

Pēc protokola izlabošanas apsūdzētais apliecina, ka viņa liecības pierakstītas pareizi, kas tiek ierakstīts protokolā pirms apsūdzētā paraksta. Ja protokols rakstīts uz vairākām lappusēm, apsūdzētais paraksta katru lappusi atsevišķi. Ja apsūdzētais fizisku trūkumu vai citu iemeslu dēļ nespēj pats parakstīt protokolu, to uz apsūdzētā lūgumu paraksta lietas iznākumā neieinteresēta sveša persona. Ja apsūdzētais atsakās parakstīt protokolu, izmeklētājs par to atzīmē protokolā.

Protokolā bez tam tiek ierakstīts, ka apsūdzētajam izskaidrota viņa tiesība noraidīt tulku, un kādus pieteikumus sakarā ar to iesniedzis apsūdzētais.

Tulks paraksta katru protokola lappusi un visu protokolu. Apsūdzētais nopratināšanas protokola beigās ar savu paraksta apliecina, ka viņam mutvārdos pārtulkotais protokols atbilst viņa liecībai.

154. pants. Apsūdzētā pašrocīga liecības uzrakstīšana

Pēc nopratināšanas uz apsūdzētā lūgumu viņam jādod iespēja uzrakstīt savu liecību pašrocīgi, ko ieraksta nopratināšanas protokolā. Liecību paraksta apsūdzētais un izmeklētājs.

Iepazinies ar apsūdzētā rakstītu liecību, izmeklētājs var uzdot viņam papildjautājumus. Šos jautājumus un atbildes ieraksta protokolā. Jautājumu un atbilžu ierakstu pareizumu ar saviem parakstiem apliecina apsūdzētais un izmeklētājs.

155. pants. Apsūdzētā atstatīšana no amata

Saucot amatpersonu pie kriminālatbildības kā apsūdzēto, izmeklētājam jāizšķir jautājums par apsūdzētā atstatīšanu no amata pa izmeklēšanas laiku. Ja apsūdzēto nepieciešams atstatīt no amata, izmeklētājs pieņem par to motivētu lēmumu. Šo lēmumu apstiprina prokurors, un tas tiek nosūtīts izpildīšanai apsūdzētā darba vietai.

Izmeklētājs atceļ savu lēmumu, kad izbeidzas atstatīšanas turpmākā vajadzība.

156. pants. Apsūdzības grozīšana un papildināšana

Ja iepriekšējās izmeklēšanas gaitā rodas pamats grozīt celto apsūdzību vai to papildināt, izmeklētājam jāuzrāda apsūdzētajam jauna apsūdzība, ievērojot šā kodeksa 145., 146. un 150. pantā paredzētās prasības.

Ja celtā apsūdzība iepriekšējās izmeklēšanas gaitā kādā daļā nav apstiprinājusies, izmeklētājs ar savu lēmumu krimināllietu šai daļā izbeidz un paziņo par to apsūdzētajam.

Četrpadsmitā nodaļa **LIECINIEKA UN CIETUŠĀ NOPRATINĀŠANA**

157. pants. Liecinieka aicināšanas kārtība

Liecinieku aicina pie izmeklētāja ar pavēsti, kuru izsniedz lieciniekam pret parakstu, bet viņa pagaidu prombūtnes gadījumā — kādam no kopā ar viņu dzīvojošiem pieaugušiem ģimenes locekļiem, namu pārvaldei, vietējai Darbaļaužu deputātu padomei vai viņa darba vietas administrācijai.

Liecinieku var aicināt arī ar telegrammu vai telefonogrammu, kuras saturu paziņo lieciniekam pret parakstu un nodod atpakaļ izmeklētājam.

Pavēstē jāuzrāda: kas, kurp un pie kā tiek aicināts kā liecinieks, ierašanās diena un stunda, kā arī neierašanās sekas, kas paredzētas šā kodeksa 54. panta ceturtajā daļā.

Personu, kas nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, parasti aicina par liecinieku ar viņa vecāku vai citu likumisko pārstāvju starpniecību, izsniedzot viņiem pavēsti. Citāda kārtība pieļaujama tikai tad, ja tas nepieciešams pēc lietas apstākļiem.

158. pants. Liecinieka nopratināšanas vieta

Liecinieku nopratina izmeklēšanas vietā. Izmeklētājam ir tiesība nopratināt liecinieku arī tā atrašanās vietā, ja viņš to atzīst par nepieciešamu.

159. pants. Liecinieka nopratināšanas kārtība

Pirms liecinieka pratināšanas izmeklētājs pārliecinās par liecinieka identitāti, izskaidro viņa pienākumus un tiesības un brīdina viņu par atbildību par atteikšanos liecināt un apzināti nepatiesas liecības došanu; to ieraksta protokola un apliecina ar liecinieka parakstu.

Sākot pratināšanu, izmeklētājs noskaidro liecinieka attiecības ar apsūdzēto un cietušo, kā arī citas nepieciešamās ziņas par liecinieka personību.

Pratināšana pēc lietas būtības iesākas ar priekšlikumu lieciniekam izstāstīt visu, ko viņš zina par apstākļiem, sakarā ar kuriem viņš aicināts nopratināšanai; pēc liecinieka stāstījuma izmeklētājs var uzdot viņam jautājumus.

Lieciniekus nopratina katru atsevišķi un citu liecinieku prombūtnē. Izmeklētājs gādā par to, lai vienas un tās pašas lietas liecinieki nevarētu sazināties savā starpā līdz pratināšanas beigām.

160. pants. Nepilngadīga liecinieka nopratināšana

Nopratinot liecinieku, kas nav sasniedzis četrpadsmit gadu vecumu, vai, pēc izmeklētāja ieskata, nopratinot liecinieku, kas nav sasniedzis sešpadsmit gadu vecumu, pieaicina pedagogu. Vajadzības gadījumā pieaicina arī vecākus vai citus nepilngadīgā likumiskos pārstāvjus.

Pirms nopratināšanas šīm personām izskaidro viņu tiesības un pienākumus un ieraksta to nopratināšanas protokolā.

Minētās personas ir klāt pratināšanas laikā un ar izmeklētāja atļauju var uzdot lieciniekam jautājumus. Pēc nopratināšanas šīs personas var iepazīties ar nopratināšanas protokolu un izdarīt tajā rakstveida piezīmes par protokola pareizumu un pilnīgumu. Minētās personas paraksta nopratināšanas protokolu.

Liecinieku, kas nav sasniedzis sešpadsmit gadu vecumu, nebrīdina par atbildību par atteikšanos liecināt un apzināti nepatiesas liecības došanu.

161. pants. Liecinieka nopratināšanas protokols

Par liecinieka nopratināšanu izmeklētājs sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta prasības.

Liecinieka liecības pieraksta pirmajā personā un pēc iespējas vārdu pa vārdam; vajadzības gadījumā tiek ierakstīti lieciniekam uzdotie jautājumi un viņa atbildes.

Pēc nopratināšanas protokolu uzrāda lieciniekam izlasīšanai vai uz viņa lūgumu to nolasa izmeklētājs, par to atzīmējot protokolā. Lieciniekam ir tiesība prasīt protokola papildināšanu un labošanu. Šie papildinājumi un labojumi obligāti ierakstāmi protokolā. Ja liecinieks lūdz, viņam tiek dota iespēja savas liecības uzrakstīt pašrocīgi. Pēc protokola izlasīšanas liecinieks apliecina, ka viņa liecības pierakstītas pareizi, kas tiek minēts protokolā pirms liecinieka paraksta. Ja protokols uzrakstīts uz vairākām lappusēm, liecinieks paraksta katru lappusi atsevišķi.

Ja liecinieks fizisku trūkumu vai citu iemeslu dēļ nespēj pats parakstīt protokolu, uz viņa lūgumu protokolu paraksta lietas iznākumā neieinteresēta sveša persona.

Ja pratināšana notikusi, piedaloties tulkam, nopratināšanas protokolu sastāda, ievērojot šā kodeksa 153. panta noteikumus.

162. pants. Cietušā aicināšana un nopratināšana

Aicinot un nopratinot cietušo, ievēro liecinieka aicināšanas un nopratināšanas noteikumus.

Pirms nopratināšanas izmeklētājs izskaidro cietušajam viņa tiesības, kas paredzētas šā kodeksa 100 pantā, un to ieraksta protokolā.

Piecpadsmitā nodaļa
KONFRONTĒŠANA UN UZRĀDĪŠANA UZZĪMĒŠANAI

163. pants. Konfrontēšana

Izmeklētājam ir tiesība izdarīt tādu personu konfrontēšanu, kuru liecībās ir svarīgas pretrunas. Vienlaikus konfrontēt var tikai divas personas, kas agrāk nopratinātas.

164. pants. Konfrontēšanas kārtība

Pirms liecinieku un cietušo nopratināšanas konfrontējot viņus brīdina par atbildību par atteikšanos liecināt un apzināti nepatiesas liecības došanu, un viņi par to parakstās protokolā.

Stājoties pie konfrontēto personu pratināšanas, izmeklētājs jautā, vai šīs personas viena otru pazīst un kādās attiecībās tās atrodas savā starpā. Pēc tam šīs personas pēc kārtas uzaicina liecināt par apstākļiem, kuru noskaidrošanai konfrontēšana notiek.

Pēc katra konfrontējamā nopratināšanas izmeklētājam ir tiesība viņam uzdot jautājumus. Konfrontējamās personas ar izmeklētāja atļauju var viena otrai uzdot jautājumus; par to tiek atzīmēts protokolā.

Konfrontēšanas dalībnieku agrāk doto liecību nolasīšana pieļaujama tikai pēc tam, kad viņi nopratināti konfrontējot un viņu liecības ierakstītas protokolā.

Nopratināmo personu liecības ieraksta konfrontēšanas protokolā tai secībā, kādā viņas pratinātas. Katrs konfrontēšanas dalībnieks savas liecības paraksta.

Ja konfrontēšanā piedalās nepilngadīgie, tad piemēro šā kodeksa 152. un 160. pantā paredzētos noteikumus.

165. pants. Uzrādīšana uzzīmēšanai

Izmeklētājs var uzrādīt uzzīmēšanai personu vai priekšmetu.

Liecinieks, cietušais, aizdomās turētais vai apsūdzētais, kam paredzēts uzrādīt uzzīmēšanai personu vai priekšmetu, iepriekš jānopratina par apstākļiem, kādos viņš novērojis attiecīgo personu vai priekšmetu, un par tām pazīmēm un īpatnībām, pēc kurām viņš var šo personu vai priekšmetu uzzīmēt.

166. pants. Uzzīmēšanas kārtība

Uzzīmējamā persona jāuzrāda uzzīmētājam kopā ar citām personām, kuru skaits, ieskaitot uzzīmējamo, nedrīkst būt mazāks par trim un kuras krasi neatšķiras pēc ārienes, vecuma un apģērba. Pirms uzrādīšanas sākuma uzzīmējamo personu uzaicina ieņemt jebkuru vietu uzrādāmo personu vidū, par ko tiek atzīmēts protokolā. Priekšmets uzrādāms citu līdzīgu priekšmetu grupā. Uzrādāmo personu vai priekšmetu grupa pēc iespējas jāfotografē.

Ja personu uzzīmēšanai uzrādīt nav iespējams, tās uzzīmēšanu var izdarīt arī pēc fotogrāfijas, kuru uzrāda kopā ar citām ne mazāk par trim fotogrāfijām.

Ja personu vai priekšmetu uzzīmēšanai uzrāda lieciniekam vai cietušajam, viņus brīdina par atbildību par atteikšanos liecināt un apzināti nepatiesas liecības došanu, ko ieraksta protokolā un ar savu parakstu apliecina liecinieks vai cietušais.

Uzzīmētāju uzaicina parādīt personu vai priekšmetu, par kuru viņš devis liecību. Uzvedinoši jautājumi nav pieļaujami. Ja uzzīmētājs norāda uz vienu no viņam uzrādītajām personām vai vienu no priekšmetiem, viņu uzaicina paskaidrot, pēc kādām pazīmēm vai īpatnībām viņš šo personu vai priekšmetu uzzīmējis.

Uzrādīšana uzzīmēšanai notiek pieaicināto klātbūtnē.

167. pants. Uzzīmēšanas protokols

Par uzrādīšanu uzzīmēšanai sastāda protokolu. Protokolā norāda datus par uzzīmētāja personu, par uzzīmēšanai uzrādītajām personām vai priekšmetiem, par uzzīmēšanas kārtību un pēc iespējas vārdu pa vārdam pieraksta uzzīmētāja liecības.

Sešpadsmitā nodaļa **KRATĪŠANA, IZŅEMŠANA, MANTAS APRAKSTĪŠANA**

168. pants. Kratīšanas un izņemšanas iemesli

Ja nepieciešams atņemt nozieguma rīkus, noziedzīgā veidā iegūtās vērtības un citus priekšmetus un dokumentus, kuriem nozīme lietā, un, ja precīzi zināms, kur un pie kā tie atrodas, izmeklētājs izdara izņemšanu. Ja pieprasītie priekšmeti un dokumenti netiek izdoti, tos atņem piespiedu kārtā.

Ja izmeklētājam ir pietiekams pamats domāt, ka kādā telpā vai citā vietā, vai pie kādas personas atrodas nozieguma rīki vai noziedzīgā veidā iegūtās vērtības, kā arī citi priekšmeti un dokumenti, kuriem var būt nozīme lietā, to atrašanai un izņemšanai izmeklētājs izdara kratīšanu. Kratīšanu var izdarīt arī meklējamo personu, kā arī liķu atrašanai. Kratīšanu un izņemšanu izdara uz izmeklētāja motivēta lēmuma pamata.

Kratīšanu var izdarīt tikai ar prokurora sankciju. Neatliekamajos gadījumos kratīšanu var izdarīt bez prokurora sankcijas, bet paziņojot par izdarīto kratīšanu prokuroram divdesmit četru stundu laikā.

169. pants. Pienākums izdot priekšmetus un dokumentus

Iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām, amatpersonām un pilsoņiem pēc izmeklētāja pieprasījuma jāizdod lēmumā par izņemšanu norādītie priekšmeti, dokumenti vai to noraksti.

Valsts noslēpumu saturošu dokumentu apskate un izņemšana var notikt tikai ar prokurora sankciju un kārtībā, kas saskaņota ar attiecīgu iestāžu vadību.

170. pants. Kratīšanā un izņemšanā klātesošās personas

Kratīšanu vai izņemšanu izdara pieaicināto klātbūtnē. Jānodrošina arī tās personas klātbūtne, pie kuras notiek kratīšana vai izņemšana, vai arī šīs personas pilngadīgo ģimenes locekļu klātbūtne, bet, ja arī to klātbūtne nav iespējama, tad namu pārvaldes vai vietējās Darbaļaužu deputātu padomes pārstāvja klātbūtne.

Iestāžu, uzņēmumu un organizāciju telpās kratīšanu vai izņemšanu izdara pieaicināto un šās iestādes, uzņēmuma vai organizācijas pārstāvja klātbūtnē.

Personām, pie kurām notiek kratīšana, pieaicinātajiem un pārstāvjiem jāizskaidro viņu tiesība būt klāt visu izmeklētāja darbību laikā un izteikt savas piezīmes par šīm darbībām, šīs piezīmes ierakstāmas protokolā.

171. pants. Kratīšanas un izņemšanas kārtība

Kratīšana un izņemšana jāizdara dienā, izņemot sevišķi steidzamus gadījumus.

Stājoties pie kratīšanas vai izņemšanas, izmeklētājam jānolasa par to lēmums un jāauzicina izdot šai lēmumā minētos priekšmetus un dokumentus vai uzrādīt meklējamās personas atrašanās vietu.

Izdarot kratīšanu, izmeklētājam ir tiesība atvērt slēgtas telpas un glabātavas, ja īpašnieks atsakās tās atvērt labprātīgi; pie tam izmeklētājam jāizvairās no nevajadzīgas aizslēgu, durvju un citu priekšmetu bojāšanas.

Personām, kuras atrodas tās telpās vai vietā, kur notiek kratīšana vai izņemšana, kā arī personām, kuras ierodas šai vietā vai telpās, izmeklētājs var aizliegt atstāt šīs telpas un sazināties savā starpā līdz kratīšanas vai izņemšanas pabeigšanai.

Telpas vai vietu, kur notiek kratīšana, vajadzības gadījumā var ielenkt.

Izmeklētājam jāgādā par to, lai netiktu izpausti kratīšanā vai izņemšanā atklātie izkratāmās personas, kā arī citu personu intīmās dzīves apstākļi.

172. pants. Priekšmetu un dokumentu atņemšana kratīšanā un izņemšanā

Izdarot kratīšanu vai izņemšanu, izmeklētājam stingri jāaprobežojas ar to priekšmetu un dokumentu atņemšanu, kuriem var būt tiešs sakars ar lietu.

Priekšmeti un dokumenti, kuru apgrozība aizliegta ar likumu, atņemami neatkarīgi no to sakara ar lietu.

Visi atņemamie priekšmeti un dokumenti jāuzrāda pieaicinātajiem un citām personām, kuras ir klāt kratīšanā un izņemšanā, un jāuzskaita kratīšanas vai izņemšanas protokolā vai tam pievienotā īpašā sarakstā, kurā jānorāda to skaits, mērs, svars, individuālās pazīmes un nolietošanas pakāpe. Atņemtie priekšmeti un dokumenti pēc iespējas jāiesaiņo un jāaizzīmogo kratīšanas vai izņemšanas vietā.

173. pants. Personas kratīšana

Personas kratīšana notiek saskaņā ar šā kodeksa 168., 170. un 172. panta noteikumiem.

Personas kratīšanu bez īpaša lēmuma var izdarīt:

- 1) aizturot vai ievietojot apcietinājumā;
- 2) ja ir pietiekams pamats domāt, ka persona, kas atrodas tais telpās vai vietā, kur noliek kratīšana vai izņemšana, slēpj pie sevis priekšmetus vai dokumentus, kuriem var būt nozīme lietā.

Personas kratīšanu var izdarīt tikai tā paša dzimuma persona, pie kāda pieder izkratāmais, un tā paša dzimuma pieaicināto klātbūtnē.

174. pants. Nosacījumi kratīšanai un izņemšanai diplomātisko pārstāvniecību telpās

Telpās, ko ieņem diplomātiskās pārstāvniecības, kā arī telpās, kurās dzīvo diplomātisko pārstāvniecību locekļi un viņu ģimenes, kratīšanu un izņemšanu var izdarīt tikai uz diplomātiskā pārstāvja lūgumu vai ar viņa piekrišanu. Diplomātiskā pārstāvja piekrišanu kratīšanas vai izņemšanas izdarīšanai pieprasa ar Ārlietu ministrijas starpniecību.

Izdarot kratīšanu un izņemšanu minētajās telpās, obligāta prokurora un Ārlietu ministrijas pārstāvja klātbūtne.

175. pants. Aresta uzlikšana mantai

Lai nodrošinātu pieteikto vai iespējamo civilprasību vai iespējamo mantas konfiskāciju, izmeklētājs uzliek arestu aizdomās turētā vai apsūdzētā, vai to personu mantai, kuras pēc likuma ir materiāli atbildīgas par aizdomās turētā vai apsūdzētā darbību.

Arestu mantai var uzlikt vienlaikus ar kratīšanu vai izņemšanu vai patstāvīgi.

Par aresta uzlikšanu mantai izmeklētājs sastāda motivētu lēmumu. Arestu uzliekot, jāievēro šā kodeksa 170. un 171. panta noteikumi.

Visa manta, kam uzliekams arests, jāuzrāda pieaicinātajiem un citām klātesošām personām un jāuzskaita protokolā par aresta uzlikšanu mantai vai tam pievienojamā īpašā sarakstā, norādot priekšmetu daudzumu, mēru, svaru, individuālās pazīmes un nolietošanas pakāpi.

Nav atļauts uzlikt arestu pirmās nepieciešamības priekšmetiem, ko lieto persona, kuras mantai tiek uzlikts arests, viņa ģimenes locekļi un viņu apgādībā esošas personas. Šādu priekšmetu sarakstu nosaka Latvijas PSR Ministru Padome.

Mantas, kam uzlikts arests, izmeklētājs pēc sava ieskata nodod atbildīgā glabāšanā vietējās Darbaļaužu deputātu padomes vai namu pārvaldes pārstāvim vai īpašnieka radniekam, vai citai personai. Šai personai jāizskaidro viņas atbildība par minētās mantas saglabātību, par ko tā dod savu parakstu. Mantu,

kam uzlikts arests, vajadzības gadījumā var izņemt. Ja arests uzlikts naudas noguldījumiem, jebkādas operācijas ar tiem tiek izbeigtas.

176. pants. Aresta uzlikšana pasta un telegrāfa korespondencei un tās izņemšana

Aresta uzlikšanu korespondencei un tās izņemšanu pasta un telegrāfa iestādēs var izdarīt tikai ar prokurora sankciju vai uz tiesas lēmuma pamata.

Saņēmis prokurora sankciju korespondences izņemšanai, izmeklētājs nosūta lēmumu par izņemšanu attiecīgai pasta un telegrāfa iestādei, liek korespondenci aizturēt un paziņo savu ierašanās laiku izņemšanas izdarīšanai. Korespondences izņemšana notiek, klāt esot pieaicinātajiem no pasta un telegrāfa iestādes darbinieku vidus. Izbeidzoties vajadzībai pēc pasta un telegrāfa korespondences aresta, izmeklētājs pieņem par to lēmumu un paziņo pasta un telegrāfa iestādei.

177. pants. Kratīšanas un izņemšanas protokols. Protokols par aresta uzlikšanu mantai

Par kratīšanu, izņemšanu un aresta uzlikšanu mantai izmeklētājs sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta prasības. Ja bez protokola tiek sastādīts arī izņemto vai atbildīgai glabāšanai nododamo priekšmetu un dokumentu saraksts, tad jāievēro tādas pašas prasības, bet pats saraksts jāpievieno protokolam. Kratīšanas un izņemšanas protokolā, kā arī protokolā par aresta uzlikšanu mantai jāatzīmē, ka klātesošām personām izskaidrotas šā kodeksa 170. pantā minētās tiesības.

Protokolā jānorāda, vai izņemamie priekšmeti un dokumenti izdoti labprātīgi vai arī tieši kādā vietā un kādos apstākļos tie atrasti. Visi izņemamie priekšmeti un dokumenti, kā arī visa manta, kam uzliekams arests, jāuzskaita protokolā vai tam pievienotā sarakstā, precīzi norādot daudzumu, mēru, svaru, individuālās pazīmes un nolietošanas pakāpi. Protokolā par aresta uzlikšanu mantai jānorāda arī manta, kam arests nav uzlikts un kas atstāta tās personas rīcībā, kuras manta aprakstīta, vai arī viņas ģimenes locekļu rīcībā.

Ja, izdarot kratīšanu, izņemšanu vai uzliekot arestu mantai, ir bijuši mēģinājumi iznīcināt vai noslēpt priekšmetus un dokumentus vai ja izkratāmās vai citas personas traucējušas kārtību, tad protokolā jānorāda šie gadījumi, kā arī līdzekļi, kādus pielietojis izmeklētājs.

178. pants. Protokola noraksta izsniegšanas pienākums

Protokola un mantu saraksta noraksts jāizsniedz pret parakstu personai, pie kuras notikusi kratīšana, aresta uzlikšana mantai vai mantas izņemšana vai pilngadīgiem viņas ģimenes locekļiem, bet, ja tie nav klāt, — vietējās Darbaļaužu deputātu padomes vai namu pārvaldes pārstāvim.

Ja kratīšana, izņemšana vai aresta uzlikšana mantai notikusi telpās, kas pieder iestādei, uzņēmumam vai organizācijai, protokola un mantu saraksta noraksts pret parakstu jāizsniedz attiecīgai amatpersonai.

Septiņpadsmitā nodaļa APSKATE UN APLŪKOŠANA

179. pants. Apskates pamats

Lai atklātu nozieguma pēdas un citus lietiskos pierādījumus, noskaidrotu notikuma apstākļus, kā arī citus apstākļus, kam ir nozīme nozieguma noskaidrošanā, izmeklētājs izdara notikuma vietas apskati, kā arī citas — apvidus, telpu, priekšmetu un dokumentu — apskates.

180. pants. Apskates kārtība

Apskatē jāpiedalās pieaicinātajiem. Izmeklētājs var aicināt apskatē piedalīties speciālistus. Apskates vietu var ielēmt līdz apskates pabeigšanai.

Vajadzības gadījumā izmeklētājs apskates laikā izdara mērījumus, fotografēšanu, sastāda plānu un shēmas, izgatavo pēdu nolējumus un nospiedumus.

Kratīšanā, izņemšanā vai notikuma vietas, apvidus un telpu apskatē atrasto priekšmetu un dokumentu apskati izmeklētājs izdara attiecīgās izmeklēšanas darbības izdarīšanas vietā. Ja priekšmetu un dokumentu apskatei vajadzīgs ilgāks laiks, kā arī citu iemeslu dēļ, izmeklētājs apskati var izdarīt izmeklēšanas vietā.

Ja apskates laikā rodas vajadzība izdarīt kratīšanu vai uzrādīšanu uzzīmēšanai, izmeklētājs šīs darbības izdara, ievērojot šā kodeksa 168.—178. panta noteikumus.

Pasta un telegrāfa korespondences apskati izdara, ievērojot šā kodeksa 176. panta noteikumus.

181. pants. Līķa apskate

Līķa ārējo apskati izdara izmeklētājs, piedaloties ārstam un pieaicināto klātbūtnē.

Ja līķi nepieciešams ekshumēt, izmeklētājs pieņem par to lēmumu. Līķa ekshumācija notiek izmeklētāja, tiesu medicīnas eksperta un pieaicināto klātbūtnē.

182. pants. Aplūkošana

Izmeklētājam ir tiesība izdarīt apsūdzētā, aizdomās turētā, liecinieka vai cietušā aplūkošanu, ja nepieciešams konstatēt uz viņu miesas nozieguma pēdas vai sevišķas pazīmes, bet nav vajadzīga tiesmedicīniskā ekspertīze.

Par aplūkošanas izdarīšanu izmeklētājs pieņem lēmumu. Lēmums par aplūkošanu ir obligāts personai, uz kuru tas attiecas.

Aplūkošanu izmeklētājs izdara pieaicināto klātbūtnē, vajadzības gadījumos piedaloties ārstam.

Ja aplūkošana saistīta ar aplūkojamās personas miesas atsegšanu, aplūkošanu izdara tā paša dzimuma pieaicināto klātbūtnē. Izmeklētājs nepiedalās otra dzimuma personas aplūkošanā, ja aplūkošana saistīta ar šīs personas miesas atsegšanu. Šādā gadījumā aplūkošanu izdara ārsts pieaicināto klātbūtnē. Aplūkošanā nav pieļaujamas darbības, kas pazemo aplūkojamās personas cieņu vai bīstamas tās veselībai.

183. pants. Apskates un aplūkošanas protokols

Par apskati un aplūkošanu izmeklētājs sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta prasības.

Protokolā aprakstāmas visas izmeklētāja un eksperta darbības, kā arī apskatē un aplūkošanā noskaidrotais tai secībā un tādā veidā, kādā tas novērots. Protokolā jāuzskaita un jāapraksta arī viss apskatē un aplūkošanā atņemtais.

184. pants. Izmeklēšanas eksperiments

Lai noskaidrotu, vai zināmos apstākļos un zināmā veidā varējis notikt kāds notikums vai darbība, kam ir nozīme lietā, kā arī lai pārbaudītu izmeklēšanā iegūtos datus, izmeklētājs var izdarīt izmeklēšanas eksperimentu.

Aizliegts izdarīt izmeklēšanas eksperimentu, kas pazemo pilsoņu cieņu, apdraud viņu dzīvību un veselību, pārkāpj sabiedrisko drošību un morāles normas vai kas var nodarīt svarīgu kaitējumu valsts un sabiedriskajam īpašumam un pilsoņu mantai.

Izmeklēšanas eksperimentu izdara pieaicināto klātbūtnē, bet vajadzības gadījumā — piedaloties aizdomās turētajam, apsūdzētajam, cietušajam- lieciniekam un speciālistam.

Izmeklēšanas eksperimenta laikā izmeklētājs var sastādīt plānus, fotografēt.

Par izmeklēšanas eksperimentu tiek sastādīts protokols, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta noteikumus, bet vajadzības gadījumā izmeklētājs pieņem attiecīgu lēmumu.

185. pants. Liecību pārbaude uz vietas

Izmeklētājs var pārbaudīt uz vietas aizdomās turētā, cietušā vai liecinieka liecības viņu pašu klātbūtnē. Pārbaude notiek, salīdzinot liecības ar vietas apstākļiem.

Attiecīgas darbības pieļaujamas ar nosacījumu, ka tās nepazemo dalībnieku un apkārtējo personu cieņu un nav kaitīgas viņu veselībai.

Liecību pārbaude uz vietas jāpiedalās pieaicinātajiem. Par liecību pārbaudi uz vietas tiek sastādīts protokols, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta noteikumus.

Astoņpadsmitā nodaļa EKSPERTĪZE

186. pants. Ekspertīzes noteikšanas kārtība

Atzinis par vajadzīgu izdarīt ekspertīzi, izmeklētājs sastāda par to lēmumu, norādot tajā: ekspertīzes noteikšanas iemeslus; eksperta uzvārdu; iestādes nosaukumu, kur notiks ekspertīze; jautājumus, kuros ekspertam jādod atzinums; materiālus, kas tiek nodoti ekspertam un ekspertu iestādes rīcībā.

Ekspertīzi var uzdot vairākiem ekspertiem.

Ja ekspertīze tiek uzdota ekspertu iestādei, izmeklētājs nosūta šai iestādei savu lēmumu un ekspertīzei nepieciešamos materiālus.

187. pants. Paraugu iegūšana salīdzināmai pētīšanai

Izmeklētājam ir tiesība pieņemt lēmumu par rokrakstu paraugu un citu salīdzināmai pētīšanai nepieciešamo paraugu iegūšanu no aizdomās turētā, apsūdzētā vai cietušā.

Tāds lēmums attiecībā uz lieciniekiem pieļaujams tikai tad, ja nepieciešams pārbaudīt, vai šīs personas nav atstājušas pēdas notikuma vietā, kā arī lietisko pierādījumu pārbaudei.

Par paraugu izņemšanu salīdzināmai pētīšanai izmeklētājs sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta noteikumus.

188. pants. Apsūdzētā tiesības ekspertīzes noteikšanā un izdarīšanā

Ja tiek noteikta un izdarīta ekspertīze, tad apsūdzētajam ir šādas tiesības: pieteikt ekspertam noraidījumu; lūgt aicināt ekspertu no viņa izraudzītām personām; lūgt uzdot papildjautājumus, par kuriem ekspertam jādod atzinums; iesniegt dokumentus un ar izmeklētāja atļauju sniegt ekspertam paskaidrojumus; ar izmeklētāja atļauju būt klāt ekspertīzes izdarīšanas laikā.

Izmeklētājam jāiepazīstina apsūdzētais ar lēmumu par ekspertīzes noteikšanu un jāizskaidro viņam šai pantā noteiktās tiesības. Par šīm darbībām izmeklētājs sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta prasības. Protokolā ierakstāms apsūdzētā pieteikumu saturs.

Lēmums par tiesu psihiatriskās ekspertīzes noteikšanu netiek paziņots apsūdzētajam, ja viņa psihiskā stāvokļa dēļ tas nav iespējams.

189. pants. Ekspertīze ekspertu iestādē

Saņēmis izmeklētāja lēmumu, ekspertu iestādes vadītājs uzdod ekspertīzi vienam vai vairākiem šīs iestādes līdzstrādniekiem. Ekspertu iestādes vadītājam jāizskaidro tiesu eksperta tiesības un pienākumi, kas paredzēti šā kodeksa 62. pantā, visiem līdzstrādniekiem, kam tiek uzdotas ekspertīzes; par to katrs no viņiem dod parakstu. Šo parakstu kopā ar eksperta atzinumu nosūta izmeklētājam.

190. pants. Ekspertīze ārpus ekspertu iestādes

Ja ekspertīze notiek ārpus ekspertu iestādes, izmeklētājs saskaņā ar savu lēmumu par ekspertīzes noteikšanu aicina pie sevis personu, kurai uzdota ekspertīze, pārlicinās par šīs personas identitāti, specialitāti un kompetenci, noskaidro eksperta attiecības ar apsūdzēto, aizdomās turēto un cietušo, kā arī pārbauda, vai nav pamats eksperta noraidījumam.

Izmeklētājs izsniedz ekspertam lēmumu par ekspertīzes noteikšanu, izskaidro viņam šā kodeksa 62. pantā paredzētās tiesības un pienākumus, brīdina viņu par atbildību par atteikšanos un izvairīšanos dot atzinumu vai apzināti nepatiesa atzinuma došanu. Šo darbību izpildīšanu izmeklētājs ieraksta lēmumā par ekspertīzes noteikšanu; ierakstu apliecina eksperts ar savu parakstu.

Ja eksperts lietā sniedz kādus paziņojumus vai pieteic lūgumus, izmeklētājam jā sastāda par to protokols.

191. pants. Aizdomās turētā vai apsūdzētā ievietošana ārstniecības iestādē

Ja, izdarot tiesmedicīnisku vai tiesu psihiatrijas ekspertīzi, rodas vajadzība novērot un izmeklēt aizdomās turēto vai apsūdzēto, izmeklētājs ievieto viņu attiecīgā ārstniecības iestādē, par ko pieņem motivētu lēmumu. Ja apsūdzētais vai aizdomās turētais neatrodas apcietinājumā, viņu var ievietot ārstniecības iestādē tikai ar prokurora sankciju.

Laiks, ko aizdomās turētais vai apsūdzētais pavada ārstniecības iestādē, ieskaitāms apcietinājuma laikā.

Ja aizdomās turētā vai apsūdzētā uzturēšanās ārstniecības iestādē vairs nav vajadzīga, izmeklētājs pieņem par to īpašu lēmumu.

192. pants. Izmeklētāja klātbūtne ekspertīzes laikā

Izmeklētājam ir tiesība būt klāt ekspertīzes laikā. Līķa sekcija, izdarot tiesmedicīnisko ekspertīzi, notiek pēc iespējas izmeklētāja klātbūtnē.

193. pants. Līķa tiesmedicīniskā izmeklēšana

Līķa tiesmedicīnisko izmeklēšanu izdara tiesu medicīnas eksperts pēc iespējas izmeklētāja klātbūtnē.

Līķa tiesmedicīniskās izmeklēšanas protokolu sastāda tiesu medicīnas eksperts, kurš izdara ekspertīzi.

194. pants. Eksperta atzinums

Eksperts dod atzinumu uz izpētījuma pamata saskaņā ar savām speciālajām zināšanām. Atzinumā jānorāda: kur, kad, kas un uz kāda pamata ekspertīzi izdarījis; kādi jautājumi ekspertam uzdoti; kas ekspertīzes laikā bijis klāt un kas tajā piedalījies; kādus materiālus eksperts izmantojis un kādu izmeklēšanu veicis.

Pēc tam atzinumā eksperts dod motivētas atbildes uz viņam uzdotajiem jautājumiem. Atzinumu eksperts dod rakstveidā un to paraksta.

Ja eksperts atzīst, ka viņa rīcībā nodotie materiāli nav pietiekami atzinumam, vai arī uzdotie jautājumi pārsniedz viņa kompetenci, eksperts rakstveidā paziņo ekspertīzes noteicējam, ka atzinumu dot nav iespējams.

Ja ekspertīzē piedalās vairāki eksperti un viņiem ir vienāds atzinums, tad to paraksta visi eksperti.

Ja ekspertu domas nesaskan, katrs eksperts raksta atsevišķu atzinumu.

195. pants. Eksperta nopratināšana

Pēc iepazīšanās ar eksperta atzinumu izmeklētājs atzinuma izskaidrošanai var ekspertu nopratināt. Pirms nopratināšanas izmeklētājs izskaidro ekspertam viņa pienākumu atbildēt uz jautājumiem ciešā saskaņā ar viņa speciālajām zināšanām un brīdina ekspertu par atbildību par atteikšanos atbildēt un apzināti nepatiesām atbildēm. Šo brīdinājumu ieraksta protokolā, un eksperts to apliecina ar savu parakstu.

Eksperta nopratināšanas protokolu sastāda, ievērojot šā kodeksa 161. panta prasības.

Ekspertam ir tiesība savas liecības uzrakstīt pašrocīgi.

196. pants. Eksperta atzinuma uzrādīšana apsūdzētajam

Eksperta atzinumu vai viņa ziņojumu, ka atzinumu dot nav iespējams, kā arī eksperta nopratināšanas protokolu uzrāda apsūdzētajam izmeklētāja noteiktā brīdī. Apsūdzētajam ir tiesība dot paskaidrojumus un pieteikt iebildumus, kā arī lūgt uzdot ekspertam papildjautājumus vai lūgt noteikt papildu vai atkārtotu ekspertīzi. Par šo darbību izpildīšanu tiek sastādīts protokols, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta prasības. Protokolā jāieraksta apsūdzētā paskaidrojumi, iebildumi un lūgumi.

Ja ekspertīze bijusi noteikta un izdarīta pirms personas saukšanas pie kriminālatbildības, eksperta atzinumu uzrāda apsūdzētajam pēc apsūdzības celšanas, ievērojot šā panta noteikumus.

197. pants. Papildu un atkārtotas ekspertīzes noteikšanas un izdarīšanas kārtība

Papildu un atkārtotu ekspertīzi nosaka saskaņā ar šā kodeksa 58.—62. un 186. panta prasībām un to izdara, ievērojot šā kodeksa 188.—196. panta noteikumus.

Deviņpadsmitā nodaļa **IEPRIEKŠĒJĀS IZMEKLĒŠANAS APTURĒŠANA UN PABEIGŠANA**

198. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas apturēšanas pamats

Iepriekšējo izmeklēšanu aptur:

- 1) ja nav zināma apsūdzētā atrašanās vieta;
- 2) ja apsūdzētais saslimis ar gara slimību vai citu smagu slimību, ko apliecinājusi ārstniecības iestāde;

3) ja nav noskaidrota persona, kas saucama pie kriminālatbildības.

Ja ir kāds no šiem apstākļiem, izmeklētājs pieņem motivētu lēmumu par iepriekšējās izmeklēšanas apturēšanu.

Šā panta 1. un 3. punktā paredzētajos gadījumos iepriekšējo izmeklēšanu aptur tikai pēc tās termiņa notecējuma. Šā panta 2. punktā paredzētajā gadījumā iepriekšējo izmeklēšanu var apturēt arī pirms tās termiņa beigām.

Pirms izmeklēšanas apturēšanas izmeklētājam jāizdara visas izmeklēšanas darbības, kas iespējamās apsūdzētā prombūtnē, jālieto visi līdzekļi, lai atrastu apsūdzēto, kurš slēpjas, kā arī lai noskaidrotu personu, kas saucama pie kriminālatbildības, ja tā nav zināma.

199. pants. Apsūdzētā meklēšana

Ja nav zināma apsūdzētā atrašanās vieta, izmeklētājs izsludina viņa meklēšanu un uzdod to izziņas iestādei. Tai pašā laikā izmeklētājam arī pašam jāgādā par apsūdzētā atrašanu.

Ja ir šā kodeksa 72. pantā minētais pamats, izmeklētājs var izraudzīt pret meklējamo, tā atrašanas gadījumam, drošības līdzekli. Meklēšanu var izsludināt tiklab iepriekšējās izmeklēšanas laikā, kā arī vienlaikus ar izmeklēšanas apturēšanu.

200. pants. Pie kriminālatbildības saucamās personas noskaidrošanai lietojamie līdzekļi

Pēc iepriekšējās izmeklēšanas apturēšanas uz šā kodeksa 198. panta 3. punkta pamata izmeklētājam tiklab pašam, kā arī ar izziņas iestāžu palīdzību jāgādā par tās personas noskaidrošanu, kas saucama pie kriminālatbildības.

Noziedznieka noskaidrošanai un atrašanai izmeklētājs var izdarīt vajadzīgās izmeklēšanas darbības.

201. pants. Apturētas iepriekšējās izmeklēšanas atjaunošana

Apturētu iepriekšējo izmeklēšanu atjauno ar izmeklētāja motivētu lēmumu, kolīdz zudis apturēšanas pamats.

Ja iepriekšējās izmeklēšanas apturēšanas pamats nav zudis uz to brīdi, kad beidzas Latvijas PSR kriminālkodeksa 45. pantā paredzētais noilguma termiņš, tad lieta izbeidzama.

202. pants. Cietušā, civilprasītāja un civilatbildētāja iepazīstināšana ar lietas materiāliem

Kad izmeklētājs atzinis iepriekšējo izmeklēšanu par pabeigtu un savāktos pierādījumus par pietiekamiem apsūdzības raksta sastādīšanai, tad viņam par to jāpaziņo cietušajam, civilprasītājam, civilatbildētājam vai viņu pārstāvjiem, vienlaikus izskaidrojot, ka tiem ir tiesība iepazīties ar lietas materiāliem.

Ja kāda no minētajām personām to mutvārdos vai ar rakstu lūdz, izmeklētājs iepazīstina cietušo, civilprasītāju, civilatbildētāju vai viņu pārstāvjus ar lietas materiāliem; par to sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. pantā paredzētos noteikumus. Protokolā jānorāda, ar kādiem materiāliem iepazīstināts cietušais, civilprasītājs, civilatbildētājs vai viņu pārstāvji, kā arī lūgumi, ko viņi pieteic. Rakstveida lūgumus pievieno lietai.

Ja izmeklētājs pilnīgi vai daļēji atsakās lūgumu ievērot, viņš pieņem par to motivētu lēmumu un paziņo šo lēmumu lūdzējam.

203. pants. Apsūdzētā iepazīstināšana ar visiem lietas materiāliem

Kad izmeklētājs atzinis savāktos pierādījumus par pietiekamiem apsūdzības raksta sastādīšanai, tad pēc šā kodeksa 202. panta prasību izpildīšanas viņam jāpaziņo apsūdzētajam, ka izmeklēšana viņa lietā pabeigta un ka viņam kā personīgi, tā arī ar aizstāvja palīdzību ir tiesība iepazīties ar visiem lietas materiāliem un pieteikt lūgumus par iepriekšējas izmeklēšanas papildināšanu. Pēc tam apsūdzētajam tiek uzrādīti visi lietas materiāli sašūtā un numurētā veidā, lai viņš ar tiem iepazītos.

Ja lietā pie kriminālatbildības saukti vairāki apsūdzētie, katram no viņiem jāuzrāda visi iepriekšējās izmeklēšanas materiāli.

Iepazīstoties ar lietas materiāliem, apsūdzētajam ir tiesība izdarīt vajadzīgos izrakstus.

Pēc tam, kad apsūdzētā iepazīstināšana ar lietu pabeigta, izmeklētājam jājautā apsūdzētajam, vai viņam nav kāds lūgums izmeklēšanas papildināšanai un kāds īsti.

204. pants. Aizstāvja piedalīšanās, iepazīstinot apsūdzēto ar visiem lietas materiāliem

Ja apsūdzētais vai viņa likumiskie pārstāvji lūdz aicināt aizstāvi, lai tas piedalītos, iepazīstoties ar visiem lietas materiāliem, vai kad šāda aizstāvja piedalīšanās ir obligāta, kā arī kad aizstāvis piedalās lietā no apsūdzības uzrādīšanas brīža, izmeklētājs iepriekšējas izmeklēšanas materiālus uzrāda apsūdzētajam un viņa aizstāvim. Lietas materiālu uzrādīšana jāatliek, kamēr ierodas aizstāvis, bet ne ilgāk par piecām dienām. Ja apsūdzētā izraudzītais aizstāvis nespēj šai laikā ierasties, izmeklētājs gādā par cita aizstāvja aicināšanu.

205. pants. Protokols par visu lietas materiālu uzrādīšanu apsūdzētajam un viņa aizstāvim

Par visu lietas materiālu uzrādīšanu apsūdzētajam un viņa aizstāvim izmeklētājs sastāda protokolu, ievērojot šā kodeksa 85. un 86. panta noteikumus.

Protokolā jāieraksta, ka apsūdzētajam paziņots par iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanu, izskaidrotas viņa tiesības, kādi materiāli (lietas sējumu un lapu skaits) uzrādīti apsūdzētajam un viņa aizstāvim un vai viņi iepazīnušies ar lietu, vai piedalījies aizstāvis, kur un cik ilgā laikā notikusi iepazīšanās ar lietu, kādus lūgumus pieteicis apsūdzētais un viņa aizstāvis un kādus pieteikumus viņi iesnieguši.

Apsūdzētajam un viņa aizstāvim nedrīkst ierobežot laiku, kas nepieciešams, lai iepazītos ar visiem lietas materiāliem. Ja apsūdzētais vai viņa aizstāvis acīm redzami cenšas paildzināt iepazīšanos ar lietas materiāliem, izmeklētājam ar motivētu lēmumu ir tiesība noteikt viņiem zināmu termiņu.

206. pants. Apsūdzētā un viņa aizstāvja lūgumi par iepriekšējās izmeklēšanas papildināšanu

Lūgumus papildināt iepriekšējo izmeklēšanu apsūdzētais vai viņa aizstāvis var pieteikt mutvārdiem vai ar rakstu. Mutvārdu lūgumus ieraksta protokolā, bet rakstu pievieno lietai.

Ja izmeklētājs lūgumu ievēro, viņš izdara attiecīgas izmeklēšanas darbības. Par atteikšanos ievērot lūgumu izmeklētājs pieņem motivētu lēmumu, ko paziņo personai, kas lūgumu pieteikusi.

207. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas papildināšana

Ja pieteikts lūgums noskaidrot apstākļus, kuriem ir nozīme lietā un kuri agrāk nav izmeklēti, tad izmeklētājam jāpapildina iepriekšējā izmeklēšana.

Pēc papildizmeklēšanas izmeklētājam iepriekšējās izmeklēšanas materiāli no jauna jāuzrāda civilprasītājam, civiltbildētājam vai viņu pārstāvjiem tais gadījumos, kad šiem materiāliem ir sakars ar pieteikto civilprasību, bet apsūdzētajam, viņa aizstāvim, kā arī cietušajam vai viņa pārstāvim jādod iespēja iepazīties ar visiem lietas materiāliem, ievērojot šā kodeksa 202.—205. panta noteikumus.

208. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšana

Iepriekšējo izmeklēšanu pabeidz, sastādot apsūdzības rakstu vai lēmumu par lietas izbeigšanu.

Krimināllietu vai tās atsevišķu daļu izbeidz šādos gadījumos:

- 1) ja ir šā kodeksa 5.—8. pantā paredzētie apstākļi;
- 2) ja nav pierādīta apsūdzība un nav iespējams savākt papildu pierādījumus;
- 3) ja persona, kas izdarījusi sabiedriski bīstamu nodarījumu, tiek atzīta par nepieskaitāmu un ja lieta nav jāvirza tiesai, lai pielietotu medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus;
- 4) ja tiek atzīts, ka lietas izmeklēšanas laikā grozījušos apstākļu dēļ nodarījums, ko izdarījis vainīgais, zaudējis sabiedriski bīstamu raksturu vai šī persona pati vairs nav sabiedriski bīstama.

Pēc procesa dalībnieku iepazīstināšanas ar iepriekšējās izmeklēšanas materiāliem izmeklētājs sastāda apsūdzības rakstu.

Apsūdzības raksta aprakstošajā daļā jānorāda: lietas būtība, nozieguma izdarīšanas vieta, laiks, līdzekļi, motīvi, sekas un citi svarīgi tā nozieguma apstākļi, par kuru apsūdzētajam uzrādīta apsūdzība, ziņas par cietušo, pierādījumi, kas apstiprina noziegumu un apsūdzētā vainu. Apsūdzības rakstā norāda arī apsūdzētā vainu mīkstinošos vai pastiprinošos apstākļus, apsūdzētā paskaidrojumus, apsvērumus, ko

viņš aizstāvoties izvirza savā, labā, un šo apsvērumu pārbaudes rezultātus. Apsūdzības raksta tekstā jānorāda uz lietas lappusēm, kurās ir apstiprinājums apsūdzības rakstā teiktajam.

Apsūdzības raksta rezolutīvajā daļā sniedz ziņas par apsūdzētā personību un uzrāda celtās apsūdzības formulējumu, minot krimināllikuma pantu, kas paredz inkriminēto noziegumu.

Apsūdzības rakstu paraksta izmeklētājs, norādot tā sastādīšanas vietu un laiku.

210. pants. Apsūdzības raksta pielikumi

Apsūdzības rakstam pievieno personu sarakstu, kas pēc izmeklētāja domām aicināmas uz tiesas sēdi, kā arī izziņu par izmeklēšanas termiņiem, par izraudzītajiem drošības līdzekļiem, norādot apcietinājuma ilgumu, par lietiskajiem pierādījumiem, par civilprasību, par līdzekļiem, kas pielietoti civilprasības un iespējamās mantas konfiskācijas nodrošināšanai, kā arī par šā kodeksa 92. pantā paredzētajiem tiesu izdevumiem. Aicināmo personu sarakstā jāuzrāda šo personu dzīves vieta vai atrašanās vieta un lietas lappuses, kas satur šo personu liecības vai atzinumu.

Ja apsūdzības raksts uzrakstīts valodā, ko apsūdzētais neprot, izmeklētājam obligāti jāpievieno tā tulkojums apsūdzētā dzimtajā valodā vai valodā, kuru apsūdzētais prot.

211. pants. Krimināllietas nosūtīšana prokuroram

Pabeidzis iepriekšējo izmeklēšanu, izmeklētājs lietu kopā ar apsūdzības rakstu nekavējoties nosūta prokuroram.

212. pants. Lēmums par krimināllietas izbeigšanu

Par lietas izbeigšanu izmeklētājs sastāda motivētu lēmumu. Šai lēmumā jāsniedz ziņas par apsūdzētā personu, jānorāda lietas būtība un lietas izbeigšanas iemesli, jāmin pierādījumi un lietas lappuses, kur apstiprināts lēmumā izteiktais.

Lēmumā par lietas izbeigšanu saskaņā ar šā kodeksa 66. panta noteikumiem jāizšķir jautājums par lietiskajiem pierādījumiem un citiem šai lietā atņemtajiem priekšmetiem, kā arī jānorāda, ka tiek atcelti drošības līdzekļi, kā arī īpašuma konfiskācijas un civilprasības nodrošināšanas līdzekļi.

Ja izmeklēšanā konstatēti tādi fakti, kuru dēļ pret personu, kas bijusi saukta pie kriminālatbildības, vai pret kādām citām personām jālieto sabiedriskās, disciplinārās vai administratīvās ietekmēšanas līdzekļi, tad izmeklētājs, izbeigdam krimināllietu, par šiem faktiem ziņo attiecīga uzņēmuma vai iestādes sabiedriskajai organizācijai un biedru tiesai vai darbaļaužu kolektīvam, vai arī administrācijai, lai tie veiktu sabiedriskus, disciplinārus vai arī administratīvus ietekmēšanas pasākumus pret šīm personām.

Lēmumā par krimināllietas izbeigšanu jānorāda tā sastādīšanas vieta un laiks. Šo lēmumu paraksta izmeklētājs un norakstu nosūta prokuroram.

Personai, pret kuru izbeigta krimināllieta, cietušajam, kā arī personai vai iestādei, pēc kuru ziņojuma ierosināta krimināllieta, izmeklētājs nekavējoties paziņo par krimināllietas izbeigšanu, izskaidrojot

tiesību iepazīties ar lēmumu par lietas izbeigšanu. Uz šo personu vai iestāžu lūgumu tām tiek izsniegta izziņa par lietas izbeigšanu, norādot izbeigšanas iemeslu.

Lēmumu par krimināllietas izbeigšanu ieinteresētās personas un iestādes desmit dienu laikā no paziņojuma saņemšanas dienas var pārsūdzēt prokuroram.

213. pants. Izbeigtas krimināllietas atjaunošana

Prokuroram ir tiesība ar savu lēmumu, ja tam ir pamats, atcelt izmeklētāja lēmumu par krimināllietas izbeigšanu un šo lietu atjaunot.

Izbeigtu krimināllietu atjaunot var tikai tad, ja nav notecējis noilgums.

214. pants. Zudušas krimināllietas atjaunošana iepriekšējās izmeklēšanas stadijā

Ja iepriekšējās izmeklēšanas stadijā krimināllieta zudusi, prokurors pieņem lēmumu par šās lietas atjaunošanu un izlemj jautājumu par drošības līdzekli. Vajadzības gadījumā prokurors pieņem lēmumu par iepriekšējās izmeklēšanas apturēšanu līdz lietas pilnīgai vai daļējai atjaunošanai vai arī lietu izbeidz uz vispārēja pamata.

Divdesmitā nodaļa **PROKURORA UZRAUDZĪBA PAR LIKUMU IZPILDĪŠANU IZZIŅĀ UN IEPRIEKŠĒJĀ IZMEKLĒŠANĀ**

215. pants. Prokurora pilnvaras, uzraugot likumu izpildīšanu izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā

Likumu izpildīšanu izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā uzrauga prokurors saskaņā ar Nolikumu par prokuratūras uzraudzību PSRS.

A. P r o k u r o r a m i r p i e n ā k u m s:

- 1) saukt pie kriminālatbildības personas, kas vainīgas nozieguma izdarīšanā, gādāt, lai neviens noziegums nepaliktu neatklāts un lai neviens noziedznieks neizvairītos no atbildības;
- 2) stingri raudzīties, lai neviens pilsonis nelikumīgi un nepamatoti netiktu saukts pie kriminālatbildības vai citādi netiktu nelikumīgi ierobežotas viņa tiesības;
- 3) raudzīties, lai tiktu cieši ievērota šai kodeksā noteiktā izziņas un iepriekšējās izmeklēšanas kārtība;
- 4) uzraudzīt, lai neviens netiktu arestēts citādi kā uz tiesas lēmuma pamata vai ar prokurora sankciju; izšķirot jautājumu par sankciju arestam, prokuroram rūpīgi jāiepazīstas ar visiem materiāliem, ar kuriem pamatots arests, bet vajadzības gadījumā viņam pašam jānopratina apsūdzētais vai aizdomās turētais.

B. P r o k u r o r a m i r t i e s ī b a s:

- 1) dot norādījumus par izziņas vai iepriekšējās izmeklēšanas izdarīšanu, par drošības līdzekļa izraudzīšanu, grozīšanu vai atcelšanu pret aizdomās turēto vai apsūdzēto, par apsūdzības celšanu, nozieguma kvalifikāciju un apsūdzības apjomu, par lietas virzienu, kā arī par atsevišķām izmeklēšanas darbībām un aizbēgušu noziedznieku meklēšanu;
- 2) pieprasīt no izziņas iestādēm un izmeklētāja pārbaudei krimināllietas, dokumentus, materiālus un citas ziņas par izdarītiem noziegumiem, par izziņas un iepriekšējās izmeklēšanas gaitu un noziedznieku meklēšanu;
- 3) piedalīties izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā un vajadzības gadījumā jebkurā lietā pašam izdarīt iepriekšējo izmeklēšanu vai atsevišķas izmeklēšanas darbības;
- 4) nodot krimināllietas atpakaļ izziņas iestādei un izmeklētājam ar saviem rakstveida norādījumiem par papildizziņas vai papildizmeklēšanas izdarīšanu;
- 5) atcelt nelikumīgus un nepamatotus izziņas iestādes un izmeklētāja lēmumus;
- 6) atstatīt izziņas izdarītāju vai izmeklētāju no turpmākas izziņas vai izmeklēšanas, ja viņi, izmeklējot lietu, pieļāvuši likuma pārkāpumu;
- 7) jebkuru lietu izņemt no izziņas iestādes pārziņas un nodot to izmeklētājam, kā arī nodot lietu no viena izmeklētāja otram, lai nodrošinātu pilnīgāku un objektīvāku lietas izmeklēšanu;
- 8) uzdot izziņas iestādēm izdarīt atsevišķas izmeklēšanas darbības un veikt kriminālās meklēšanas pasākumus lietās, ko izmeklē prokuratūras iestāžu izmeklētāji;
- 9) izbeigt krimināllietas šai kodeksā paredzēto iemeslu dēļ.

216. pants. Jautājumi, kuri prokuroram jāizšķir ar apsūdzības rakstu iesniegtā lietā

Ja izziņas iestāde vai izmeklētājs iesnieguši lietu, prokuroram jāpārbauda:

- 1) vai ir noticis apsūdzētajam inkriminētais nodarījums un vai šai nodarījumā ir nozieguma sastāvs;
- 2) vai lietā nav apstākļi, kuru dēļ lieta izbeidzama;
- 3) vai izziņa un iepriekšējā izmeklēšana ir izdarīta vispusīgi, pilnīgi un objektīvi;
- 4) vai celtā apsūdzība ir pamatota ar lietā esošiem pierādījumiem;
- 5) vai apsūdzība ir celta par visiem izziņā vai iepriekšējā izmeklēšanā noskaidrotiem apsūdzētā noziedzīgiem nodarījumiem;
- 6) vai pie atbildības sauktas visas personas, kuru vaina nozieguma izdarīšanā ir pierādīta;
- 7) vai pareizi kvalificēts noziegums;

- 8) vai pareizi izraudzīts drošības līdzeklis;
- 9) vai ir veikti pasākumi civilprasības nodrošināšanai un iespējamai mantas konfiskācijai;
- 10) vai ir noskaidroti apstākļi, kas veicinājuši nozieguma izdarīšanu, un vai ir veikti pasākumi to novēršanai;
- 11) vai apsūdzības raksts ir sastādīts saskaņā ar šā kodeksa prasībām;
- 12) vai, izdarot izziņu vai iepriekšējo izmeklēšanu, ir ievērotas visas citas šā kodeksa prasības.

217. pants. Prokurora lēmums ar apsūdzības rakstu iesniegtā lietā

Kad prokurors saņēmis lietu no izmeklētāja vai izziņas iestādes, viņam ne vēlāk kā piecu dienu laikā lieta jāizskata un jāpieņem viens no šādiem lēmumiem:

- 1) ja ir pamats lietu virzīt tiesai, — apstiprināt apsūdzības rakstu vai sastādīt jaunu apsūdzības rakstu;
- 2) ja apsūdzības raksts neatbilst šā kodeksa 209. panta prasībām, — lietu kopā ar saviem rakstveida norādījumiem nosūtīt atpakaļ izmeklētājam vai izziņas iestādei jauna apsūdzības raksta sastādīšanai;
- 3) nosūtīt lietu atpakaļ izmeklētājam vai izziņas iestādei kopā ar saviem rakstveida norādījumiem par papildizmeklēšanu vai papildizziņu;
- 4) izbeigt lietu vai apturēt iepriekšējo izmeklēšanu vai izziņu saskaņā ar šā kodeksa 198., 208. un 212. pantu.

218. pants. Kārtība, kādā prokurors groza vai sastāda jaunu apsūdzības rakstu

Ja prokurors nepiekrīt izmeklētāja vai izziņas iestādes sastādītam apsūdzības rakstam, viņš sastāda jaunu apsūdzības rakstu; agrāk sastādītais apsūdzības raksts no lietas tiek izņemts, un prokurors to nosūta atpakaļ izmeklētājam, norādot uz konstatētajām nepareizībām.

Prokuroram ir tiesība ar savu lēmumu izslēgt no apsūdzības raksta atsevišķus apsūdzības punktus, kā arī piemērot likumu par vieglāku noziegumu. Šai gadījumā, ja tas ir vajadzīgs, prokurors sastāda jaunu apsūdzības rakstu.

Ja apsūdzība jāgroza uz smagāku, vai tādu, kas pēc faktiskiem apstākļiem būtiski atšķiras no sākotnējās apsūdzības, prokurors nosūta lietu atpakaļ izmeklētājam vai izziņas iestādei papildizmeklēšanai vai papildizziņai un jaunas apsūdzības celšanai.

Prokuroram ir tiesība grozīt izmeklētāja vai izziņas iestādes sastādīto uz tiesas sēdi aicināmo personu sarakstu, kā arī atcelt, grozīt vai izraudzīt drošības līdzekli.

219. pants. Kārtība, kādā prokurors nosūta lietu tiesai

Apstiprinājis apsūdzības rakstu vai sastādījis jaunu apsūdzības rakstu, prokurors nosūta lietu tiesai pēc piekritības un paziņo apsūdzētajam, kādai tiesai lieta nosūtīta.

Reizē ar lietas nosūtīšanu prokurors paziņo tiesai, vai viņš atzīst par vajadzīgu piedalīties tiesas sēdē šai lietā.

Pēc lietas nosūtīšanas tiesai visus lūgumus un sūdzības šai lietā sūta tieši tiesai.

Divdesmit pirmā nodaļa

IZZIŅAS IZDARĪTĀJA, IZMEKLĒTĀJA UN PROKURORA DARBĪBU PĀRSŪDZĒŠANA

220. pants. Pārsūdzēšanas kārtība

Apsūdzētais, viņa aizstāvis un likumiskie pārstāvji, aizdomās turētais, liecinieki, eksperti, tulki, pieaicinātie, galvinieki, kā arī cietušais, civilprasītājs, civiltālbildētājs, viņu pārstāvji un citas personas var iesniegt prokuroram sūdzības par izziņas izdarītāja un izmeklētāja darbībām. Sūdzības iesniedzamas prokuroram tieši vai arī ar tās personas starpniecību, par kuras darbību sūdzību iesniedz. Sūdzības var būt tiklab rakstveida, kā arī mutvārdu. Pēdējā gadījumā prokurors, izmeklētājs vai izziņas izdarītājs ieraksta šīs sūdzības protokolā, ko paraksta sūdzētājs. Izziņas izdarītājam un izmeklētājam iesniegtā sūdzība kopā ar saviem paskaidrojumiem divdesmit četru stundu laikā jāvirza prokuroram.

Sūdzības iesniegšana līdz tās izšķiršanai neaptur pārsūdzētās darbības izpildīšanu, ja to neatzīst par vajadzīgu izziņas izdarītājs, izmeklētājs vai prokurors.

221. pants. Kārtība, kādā prokurors izšķir sūdzību

Triju dienu laikā pēc sūdzības saņemšanas prokuroram tā jāizšķir un rezultāti jāpaziņo sūdzētājam. Ja sūdzība tiek noraidīta, prokuroram jāpaziņo motīvi, kuru dēļ sūdzība atzīta par nepamatotu.

Prokurora lēmumu, kas pieņemts, izšķirot iesniegto sūdzību, izziņas izdarītājs, izmeklētājs, kā arī sūdzētājs var pārsūdzēt amatā augstākam prokuroram.

222. pants. Prokurora darbību pārsūdzēšana

Sūdzības par prokurora darbībām iesniedzamas amatā augstākam prokuroram un izšķiramas šā kodeksa 220. un 221. pantā paredzētajā kārtībā.

CETURTĀ SADAĻA TIESVEDĪBA PIRMĀS INSTANCES TIESĀ

Divdesmit otrā nodaļa APSŪDZĒTĀ NODOŠANA TIESAI UN TIESAS SĒDI SAGATAVOTĀJAS DARBĪBAS

223. pants. Nodošana tiesai

Ja ir pietiekams pamats izskatīt lietu tiesas sēdē, tiesnesis, neizlemjot jautājumu par vainu, pieņem lēmumu par apsūdzētā nodošanu tiesai.

Ja tiesnesis nepievienojas apsūdzības raksta secinājumiem, kā arī ja nepieciešams grozīt drošības līdzekli, kas izraudzīts pret apsūdzēto, lieta izskatāma tiesas rīcības sēdē.

Rīcības sēdē tiesa pieņem lēmumu par apsūdzētā nodošanu tiesai vai nosūta lietu papildizmeklēšanai vai papildizziņai, vai lietu izbeidz, kā arī izlemj jautājumu par drošības līdzekli. Ja apsūdzēto nodod tiesai, tiesa rīcības sēdē var izslēgt no apsūdzības raksta atsevišķus apsūdzības punktus vai piemērot krimināllikumu par vieglāku noziegumu, negrozot pie tam apsūdzības formulējumu.

Jautājums par nodošanu tiesai jāizšķir ne vēlāk kā četrpadsmit dienu laikā no dienas, kad lieta saņemta tiesā.

224. pants. Nodošana tiesai šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētajās lietās

Nodošana tiesai šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētajās lietās notiek saskaņā ar šā kodeksa 223. panta pirmās daļas noteikumiem.

Vajadzības gadījumā tiesnesis aicina cietušo un apsūdzēto un gādā par viņu samierināšanu. Ja samierināšana nav panākta, tiesnesis noliek lietu izskatīšanai tiesas sēdē.

225. pants. Apstākļi, kas noskaidrojami, nododot apsūdzēto tiesai

Izšķirot jautājumu par apsūdzētā nodošanu tiesai, tiesnesim vai tiesai rīcības sēdē par katru apsūdzēto jānoskaidro:

- 1) vai lieta ir piekritīga šai tiesai;
- 2) vai nav apstākļi, kuru dēļ lieta būtu izbeidzama vai apturama;
- 3) vai visas personas atbilstoši noskaidrotajiem apstākļiem sauktas pie kriminālatbildības;
- 4) vai apsūdzība celta par visiem noziegumiem, ko apsūdzētais izdarījis;
- 5) vai lietā savākti visi pierādījumi, kas nepieciešami tās izskatīšanai tiesas sēdē;
- 6) vai apsūdzētajam inkriminētajiem nodarījumiem pareizi piemērots krimināllikuma pants (panti);

- 7) vai izziņa vai iepriekšējā izmeklēšana ir bijusi pilnīga;
- 8) vai, izdarot izziņu vai iepriekšējo izmeklēšanu, ir ievērotas šā kodeksa prasības;
- 9) vai apsūdzētajam pareizi izraudzīts drošības līdzeklis;
- 10) vai apsūdzības raksts sastādīts saskaņā ar šā kodeksa prasībām.

226. pants. Kārtība, kādā tiesnesis izskata lūgumus

Izšķirot jautājumu par apsūdzētā nodošanu tiesai, tiesnesim jāizskata lietā esošie lūgumi par piedalīšanos lietā, par tālāko lietas virzienu un papildu pierādījumu pieprasīšanu.

Atzinis lūgumu grozīt drošības līdzekli par dibinātu, tiesnesis iesniedz šo jautājumu tiesas rīcības sēdes izlemšanai. Tiesnesis var aicināt lūguma iesniedzēju paskaidrojuma došanai.

Lūguma noraidīšana nav pārsūdzama, bet šo lūgumu var atkārtot tiesas sēdē.

227. pants. Sagatavotājas darbības lietas izskatīšanai tiesas sēdē

Ja tiesnesis vai tiesa atzīst, ka ir pietiekams pamats nodot apsūdzēto tiesai, tad tiesnesim pašam vai tiesai rīcības sēdē jāizšķir šādi jautājumi:

- 1) par valsts apsūdzētāja piedalīšanos tiesas sēdē;
- 2) par aizstāvja noteikšanu vai atļauju tam piedalīties lietā;
- 3) par civilprasības vai iespējamās mantas konfiskācijas nodrošināšanu;
- 4) par personām, kas aicināmas kā cietušie, civilprasītāji, civilatbildētāji, viņu pārstāvji, liecinieki un eksperti;
- 5) par tulka pieaicināšanu;
- 6) par to, vai par procesu jāziņo darbaļaudīm apsūdzētā darba, mācību vai dzīves vietā;
- 7) par lietas izskatīšanu tiesas izbraukuma sesijā;
- 8) par iztiesāšanas laiku;
- 9) par lietas izskatīšanu atklātā vai slēgtā tiesas sēdē.

Ja lūgums par atļauju piedalīties lietā sabiedriskajam apsūdzētajam vai sabiedriskajam aizstāvim tiesai iesniegts pirms lietas iztiesāšanas, tad šo lūgumu izšķir tiesas rīcības sēdē.

Tiesnesis vai tiesa rīcības sēdē var grozīt apsūdzības rakstam pievienoto uz tiesas sēdi aicināmo personu sarakstu.

Tiesneša vai tiesas rīcības sēdes lēmums par prokurora piedalīšanos tiesas sēdē prokuroram ir saistošs. Ja prokurors līdz tiesas sēdes sākumam paziņo, ka viņš atzīst par nepieciešamu uzturēt apsūdzību šai lietā, tiesnesim vai tiesai nav tiesības viņam atteikt.

228. pants. Lēmums par apsūdzētā nodošanu tiesai

Tiesneša vai tiesas rīcības sēdes lēmumā par apsūdzētā nodošanu tiesai jānorāda: tiesas nosaukums un tiesneša uzvārds vai arī tiesas nosaukums, tiesas sastāvs un prokurora uzvārds; lēmuma sastādīšanas vieta un laiks; secinājums, ka materiālu lietas iztiesāšanai pietiek; precīzs tiesai nodoto personu uzskaitījums; krimināllikums, uz kura pamata apsūdzētie nodoti tiesai; kā izšķirti jautājumi par lietas sagatavošanu izskatīšanai tiesas sēdē.

Savu lēmumu paraksta tiesnesis, bet tiesas rīcības sēdes lēmumu — tiesas sastāvs.

229. pants. Lietas apturēšana

Ja, izskatot jautājumu par apsūdzētā nodošanu tiesai, tiesnesis vai tiesa rīcības sēdē noskaidro, ka apsūdzētais slēpjas un tā atrašanās vieta nav zināma, tad viņi pieņem lēmumu par lietas apturēšanu līdz apsūdzētā atrašanai un izziņo tā meklēšanu. Tiesneša vai tiesas lēmumu nosūta milicijas iestādēm apsūdzētā meklēšanai.

Ja apsūdzētais smagi saslimis ar gara slimību vai kādu citu smagu slimību un to apliecinājusī ārstniecības iestāde, tiesnesis vai tiesa rīcības sēdē pieņem lēmumu par lietas apturēšanu, kamēr apsūdzētais izveseļojas. Ja gara slimība tiek atzīta par neārstējamu un tādu, kas izslēdz soda piemērošanu, lietu izšķir šā kodeksa trīsdesmit trešajā nodaļā paredzētajā kārtībā.

Ja zūd lietas apturēšanas iemesls, tiesnesis vai tiesa ar savu lēmumu atsāk lietu.

Apturētā lieta izbeidzama, ja tam ir Latvijas PSR kriminālkodeksa 45. pantā paredzētais pamats.

230. pants. Lietas virzīšana pēc piekritības

Ja tiesnesis vai tiesa noskaidro, ka lieta nav piekritīga šai tiesai, tie pieņem lēmumu par lietas virzīšanu pēc piekritības.

231. pants. Tiesas sastāvs rīcības sēdē

Visu tiesu rīcības sēdēs krimināllietas izskata tiesneša un divu tautas piesēdētāju sastāvā.

232. pants. Prokurora piedalīšanās rīcības sēdē

Prokurora piedalīšanās rīcības sēdē ir obligāta. Par rīcības sēdes laiku un vietu prokuroram paziņo.

233. pants. Rīcības sēdes kārtība

Tiesas rīcības sēde iesākas ar tiesneša ziņojumu, pēc tam tiesa noklausās prokurora viedokli.

Tiesa savu lēmumu pieņem apspriežu istabā; šo lēmumu paraksta viss tiesas sastāvs.

234. pants. Lēmumi, ko tiesa pieņem rīcības sēdē

Rīcības sēdē tiesa var pieņemt vienu no šādiem lēmumiem:

- 1) par apsūdzētā nodošanu tiesai;
- 2) par lietas virzīšanu papildizmeklēšanai vai papildizziņai;
- 3) par lietas apturēšanu;
- 4) par lietas izbeigšanu.

Ja apsūdzības raksts sastādīts, pārkāpjot šā kodeksa prasības, tiesa var nosūtīt lietu atpakaļ prokuroram jauna apsūdzības raksta sastādīšanai.

235. pants. Lietas virzīšana papildizmeklēšanai vai papildizziņai

Tiesa rīcības sēdē virza lietu papildizmeklēšanai vai papildizziņai šādos gadījumos:

- 1) ja iepriekšējā izmeklēšanā vai izziņā ir kāda svarīga nepilnība, ko nav iespējams novērst tiesas izmeklēšanā;
- 2) ja iepriekšējā izmeklēšanā vai izziņā pieļauts šā kodeksa prasību svarīgs pārkāpums, kas kavē lietas izskatīšanu tiesā;
- 3) ja ir pamats bez jau agrāk celtās apsūdzības celt pret apsūdzēto jaunu apsūdzību vai grozīt apsūdzību uz smagāku vai tādu, kas pēc faktiskiem apstākļiem atšķiras no sākotnējās;
- 4) ja ir pamats saukt pie kriminālatbildības citas personas, bez kuru saukšanas pie kriminālatbildības lietu nevar iztiesāt;
- 5) ja lieta apvienota vai izdalīta nepareizi.

Lietu papildizmeklēšanai vai papildizziņai sūta ar prokurora starpniecību. Pie tam tiesai savā lēmumā jānorāda, kādi apstākļi papildus jānoskaidro, un tā var arī norādīt, kādas izmeklēšanas darbības izdarāmas.

Ja izmeklētājs vai izziņas iestāde nav izraudzījusi līdzekļus civilprasības vai mantas konfiskācijas nodrošināšanai un ja šādus līdzekļus nevar izraudzīt pati tiesa, tā, nenosūtot lietu papildizmeklēšanai vai

papildizziņai, ar savu lēmumu uzdod izmeklētājam vai izziņas iestādei veikt attiecīgus nodrošināšanas pasākumus.

236. pants. Lietas izbeigšana

Ja ir šā kodeksa 5.— 8. pantā un Latvijas PSR kriminālkodeksa 47. pantā norādītie apstākļi, tiesa rīcības sēdē izbeidz lietu. Pie tam tiesa atceļ pielietotos drošības līdzekļus, mantas konfiskācijas nodrošināšanas pasākumus un izlemj jautājumu par lietiskajiem pierādījumiem un citiem lietā atņemtajiem priekšmetiem. Civilprasības nodrošināšanas līdzekļus atceļ tikai pēc šī kodeksa 327. pantā minētā termiņa notecēšanas.

Tiesas lēmuma par lietas izbeigšanu noraksts izsniedzams apsūdzētajam un cietušajam.

Lietu, ko tiesa izbeigusi, uz protesta vai sūdzības pamata var izskatīt augstākas instances tiesa. To var atjaunot arī sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

237. pants. Sūdzības un protesta iesniegšana par tiesneša vai tiesas rīcības sēdes lēmumu

Par tiesneša vai tiesas rīcības sēdes lēmumu prokurors var iesniegt protestu augstākas instances tiesai.

Rīcības sēdes lēmumu par lietas izbeigšanu var pārsūdzēt cietušais vai viņa pārstāvis, apsūdzētais, viņa aizstāvis vai likumiskais pārstāvis.

238. pants. Iespējas nodrošināšana iepazīties ar lietas materiāliem

Prokuroram, tiesājamam, viņa aizstāvim un likumiskajam pārstāvim, kā arī cietušajam, civilprasītājam, civilatbildētājam un viņu pārstāvjiem pēc nodošanas tiesai ir tiesība iepazīties ar visiem lietas materiāliem un izrakstīt no tiem vajadzīgās ziņas. Sabiedriskais apsūdzētājs un sabiedriskais aizstāvis var iepazīties ar lietas materiāliem no brīža, kad tiesa tiem atļāvusi piedalīties lietas iztiesāšanā.

Ja šīs personas griežas pie tiesas, tiesnesim jānodrošina tām iespēja iepazīties ar lietas materiāliem un izrakstīt no tiem vajadzīgās ziņas.

239. pants. Apsūdzības raksta noraksta izsniegšana

Apsūdzības raksta norakstu un pavēsti par aicinājumu ierasties tiesā izsniedz tiesājamam. Ja, izšķirot jautājumu par nodošanu tiesai, ir grozīta apsūdzība vai tiesā aicināmo personu saraksts, tad tiesājamam izsniedz arī šā tiesas vai tiesneša lēmuma norakstu.

Nepilngadīgo lietās apsūdzības raksta norakstu izsniedz ne vien apsūdzētajam, bet arī viņa likumiskajam pārstāvim vai aizstāvim.

Nevar sākt izskatīt lietu tiesas sēdē, iekams nav pagājušas trīs dienas no šo dokumentu izsniegšanas tiesājamam.

240. pants. Tiesneša darbības, sagatavojot tiesas sēdi

Tiesnesis nosaka lietu iztiesāšanai, dod rīkojumu aicināt uz tiesas sēdi personas, kas norādītas apsūdzības rakstā, tiesneša vai tiesas rīcības sēdes lēmumā par nodošanu tiesai, kā arī veic visus citus tiesas sēdes sagatavošanas pasākumus.

241. pants. Lietas iztiesāšanas termiņš

Lieta jāsāk izskatīt tiesas sēdē ne vēlāk par divdesmit dienām, bet izņēmuma gadījumos — ne vēlāk par vienu mēnesi no dienas, kad lieta saņemta tiesā.

Divdesmit trešā nodaļa **IZTIESĀŠANAS VISPĀRĪGIE NOTEIKUMI**

242. pants. Iztiesāšanas tiešums, mutiskums un nepārtrauktība

Izskatot lietu, pirmās instances tiesai lietas apstākļi jāizmeklē tieši: jānopratina tiesājamie, cietušie, liecinieki, jānoklausās ekspertu atzinumi, jāapskata lietiskie pierādījumi, jānolasa protokoli un citi dokumenti.

Tiesas sēde katrā lietā notiek nepārtraukti, izņemot laiku, kas paredzēts atpūtai. Tiem pašiem tiesnešiem nav atļauts izskatīt citas lietas, iekams uzsāktās lietas izskatīšana nav pabeigta.

243. pants. Tiesas sēdes dalībnieku tiesību vienlīdzība

Apsūdzētajam, tiesājamam, aizstāvim, cietušajam, kā arī civilprasītājam, civiltbildētājam un viņu pārstāvjiem lietas iztiesāšanā ir vienlīdzīgas tiesības iesniegt pierādījumus, piedalīties pierādījumu izmeklēšanā un pieteikt lūgumus.

244. pants. Tiesas sēdes sekretārs

Tiesas sēdes sekretārs ir tiesas amatpersona, kas raksta tiesas sēdes protokolu. Sekretāram pilnīgi un pareizi jāieraksta protokolā sēdes gaitā notikušās tiesas darbības un lēmumi, kā arī procesa dalībnieku darbības.

Ja par protokola saturu sekretāram rodas domstarpības ar tiesas sēdes priekšsēdētāju, sekretāram ir tiesība pievienot protokolam savas piezīmes, kuras tiesa izskata saskaņā ar šā kodeksa 88. panta noteikumiem.

245. pants. Tiesas sēdes sekretāra noraidījums

Šā kodeksa 27. un 29. panta noteikumi attiecas uz tiesas sēdes sekretāru ar to ierobežojumu, ka viņa agrākā piedalīšanās lietā par tiesas sēdes sekretāru nevar būt pamats noraidījumam.

Noraidījumu izlemj tiesa, kas izskata lietu.

246. pants. Tiesas sēdes priekšsēdētājs

Rajona (pilsētas) tautas tiesas sēdē par priekšsēdētāju ir tautas tiesnesis, bet ikvienas citas tiesas sēdē — šīs tiesas priekšsēdētājs, viņa vietnieks vai tiesas loceklis.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs vada tiesas sēdi, virzot tiesas izmeklēšanu tā, lai nodrošinātu visu lietas apstākļu pilnīgu, vispusīgu un objektīvu izmeklēšanu un noskaidrotu patiesību, izslēdzot no iztiesāšanas visu, kas neattiecas uz izskatāmo lietu, un nodrošinot, lai tiesas process norisinātos nepieciešamā audzinošā līmenī.

Ja kādai no personām, kas piedalās iztiesāšanā, ir iebildumi par priekšsēdētāja rīcību, šie iebildumi ierakstāmi tiesas sēdes protokolā.

247. pants. Tiesājamā piedalīšanās iztiesāšanā

Pirmās instances tiesas sēdē lietu iztiesā, piedaloties tiesājamam, kura ierašanās tiesā ir obligāta.

Lietu iztiesāt tiesājamā prombūtnē var tikai tad, ja tiesājamais atrodas ārpus PSRS robežām un izvairās no ierašanās tiesā.

Tiesājamam ir tiesības: likumā paredzētajā laikā saņemt apsūdzības raksta norakstu; aizstāvēties tiklab personīgi, kā arī ar aizstāvja palīdzību; pieteikt noraidījumu tiesnesim, tautas piesēdētājam, prokuroram, tiesas sēdes sekretāram, ekspertam un tulkam; piedalīties lietas iztiesāšanā pirmās instances tiesā; pieteikt lūgumus un izteikt savu viedokli par lietas dalībnieku lūgumiem un par visiem jautājumiem, kas rodas iztiesāšanas laikā; lūgt tiesu pievienot lietai viņa iesniegtos pierādījumus; lūgt tiesu aicināt lieciniekus, noteikt ekspertīzi un pieprasīt citus pierādījumus; piedalīties visu pierādījumu izmeklēšanā, starp citu, uzdot jautājumus citiem tiesājamiem, lieciniekiem, cietušajam, ekspertam, civilprasītājam, civilatbildētājam; piedalīties notikuma vietas, lietisko pierādījumu un dokumentu apskatē, kā arī piedalīties izmeklēšanas eksperimentā; visā tiesas izmeklēšanas laikā dot liecības par lietas apstākļiem, ko izmeklē tiesa; piedalīties tiesu debatēs, ja nav klāt aizstāvja; tiesājamam ir tiesība uz pēdējo vārdu un tiesība iesniegt sūdzības par tiesas darbībām, lēmumiem un spriedumu.

248. pants. Tiesājamā neierašanās sekas

Ja tiesājamais neierodas, lietas izskatīšana jāatliek, izņemot šā kodeksa 247. panta otrajā daļā paredzētos gadījumus. Tiesa ar savu lēmumu var likt atvest neieradušos tiesājamo piespiedu kārtā, pret viņu izraudzīt vai viņam grozīt drošības līdzekli, kā arī uzlikt viņam tiesu izdevumus sakarā ar atlikto tiesas sēdi, ja viņa neierašanās iemesli nav dibināti.

249. pants. Prokurora piedalīšanās lietas iztiesāšanā

Prokurors uztur tiesā valsts apsūdzību, piedalās pierādījumu izmeklēšanā, dod atzinumus jautājumos, kas rodas iztiesāšanas laikā, izsaka tiesai savus apsvērumus par krimināllikuma un soda piemērošanu tiesājamam.

Uzturot apsūdzību, prokurors rīkojas pēc likuma prasībām un savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz visiem izskatītajiem lietas apstākļiem.

Ja iztiesāšanas rezultātā prokurors pārliecinās, ka tiesas izmeklēšanas dati neapstiprina apsūdzību, kas celta pret tiesājamo, viņam jāatsakās no apsūdzības un jāpaskaidro tiesai atteikšanās motīvi.

Prokuroram ir tiesība pieteikt vai uzturēt cietušā pieteikto civilprasību, ja to prasa valsts vai sabiedrisko interešu vai pilsoņu tiesību aizsardzība.

250. pants. Sabiedrisko apsūdzētāju un sabiedrisko aizstāvju piedalīšanās lietas iztiesāšanā

Darbaļaužu sabiedrisko organizāciju pārstāvjiem ar tiesas lēmumu var atļaut piedalīties krimināllietas iztiesāšanā kā sabiedriskajiem apsūdzētājiem vai sabiedriskajiem aizstāvjiem.

Sabiedriskajam apsūdzētājam, kā arī sabiedriskajam aizstāvim jāiesniedz tiesai lūgums, ko devis sabiedrisko organizāciju pārstāvošais orgāns uz organizācijas kopsapulces vai šā orgāna lēmuma pamata sakarā ar lietu.

Sabiedriskā aizstāvja pilnvarojums lūgt tiesājamo nodot sabiedriskajā galvojumā atzīstams par derīgu tikai tad, ja tas pamatots uz tās organizācijas vai tā darbaļaužu kolektīva kopsapulces lēmumu, kuri uzņemas sabiedrisko galvojumu par tiesājamā pāraudzināšanu un labošanu.

Sabiedriskajam apsūdzētājam ir tiesība iesniegt pierādījumus, piedalīties pierādījumu izmeklēšanā, pieteikt tiesai lūgumus un noraidījumus, piedalīties tiesu debatēs, izsakot viedokli par apsūdzības pierādīšanu, par tiesājamā un viņa nodarījuma sabiedrisko bīstamību. Sabiedriskais apsūdzētājs var izteikt viedokli par krimināllikuma un soda piemērošanu tiesājamam, kā arī par citiem lietas jautājumiem. Sabiedriskajam apsūdzētājam ir tiesība atteikties no apsūdzības, ja tas izriet no tiesas izmeklēšanas.

Sabiedriskajam aizstāvim ir tiesība iesniegt pierādījumus, piedalīties pierādījumu izmeklēšanā, pieteikt tiesai lūgumus un noraidījumus, piedalīties tiesu debatēs, izsakot viedokli par tiesājamā vainu mīkstināšanai vai viņu attaisnojošiem apstākļiem, kā arī par iespēju mīkstināt tiesājamam sodu, par tā nosacītu notiesāšanu vai atbrīvošanu no soda un nodošanu tās sabiedriskās organizācijas vai darbaļaužu kolektīva sabiedriskajā galvojumā, kā vārdā sabiedriskais aizstāvis uzstājas.

251. pants. Nepilngadīgo likumisko pārstāvju piedalīšanās

Tiesas sēdē aicināmi nepilngadīgo tiesājamo un cietušo vecāki, aizbildņi vai citi viņu likumiskie pārstāvji. Šīs personas var nopratināt kā lieciniekus, bet reizē ar to tiesas sēdē viņiem ir viņu pārstāvamā nepilngadīgā tiesības. Šīs tiesības, atklājot tiesas sēdi, viņiem jāizskaidro. Šo personu neierašanās nekavē lietas iztiesāšanu, ja tiesa neatzīst viņu klātbūtni par nepieciešamu.

Nepilngadīgo lietās uz tiesas sēdi vajadzības gadījumā var aicināt Nepilngadīgo lietu komisijas pārstāvi, skolas un sabiedrisko organizāciju pārstāvjus, kas atbildīgi par nepilngadīgā audzināšanu, kā arī tautas izglītības un aizbildnības iestāžu pārstāvjus. Tiesa var šīs personas nopratināt kā lieciniekus. Minēto pārstāvju neierašanās nekavē lietas iztiesāšanu, ja tiesa neatzīst viņu klātbūtni par nepieciešamu.

252. pants. Prokurora, sabiedriskā apsūdzētāja, aizstāvja un sabiedriskā aizstāvja neierašanās sekas

Ja neierodas prokurors, sabiedriskais apsūdzētājs vai sabiedriskais aizstāvis, tad tiesa izlemj jautājumu par iespēju izskatīt lietu viņu prombūtnē.

Ja neierodas aizstāvis un ja šai tiesas sēdē nav iespējams to aizstāt, iztiesāšana jāatliek. Aizstāvja, kas nav ieradies tiesas sēdē, aizstāšana pieļaujama tikai ar tiesājamā piekrišanu.

Aizstāvim, kas no jauna iestāties lietā, jādod vajadzīgais laiks, lai viņš varētu sagatavoties līdzdalībai lietas iztiesāšanā.

Ja prokurors, sabiedriskais apsūdzētājs, aizstāvis vai sabiedriskais aizstāvis neierodas bez dibinātiem iemesliem, tiesa par to ziņo vai nu amatā augstākam prokuroram, vai advokātu kolēģijas prezidijam, vai arī sabiedriskajai organizācijai, lai tie veiktu vajadzīgos pasākumus.

253. pants. Civilprasītāja vai civiltbildētāja neierašanās sekas

Ja neierodas civilprasītājs vai viņa pārstāvis, tiesa atstāj civilprasību bez izskatīšanas; pie tam cietušajam paliek tiesība civilprasību pieteikt civilprocesa kārtībā.

Uz civilprasītāja lūgumu tiesa var izskatīt civilprasību viņa prombūtnē.

Ja civilprasību uztur prokurors vai ja to pieteikusi iestāde, uzņēmums vai organizācija, tad tiesa civilprasību izskata neatkarīgi no civilprasītāja vai viņa pārstāvja ierašanās.

Civiltbildētāja vai viņa pārstāvja neierašanās neaptur civilprasības izskatīšanu.

254. pants. Cietušā neierašanās sekas

Ja cietušais neierodas, tiesa izšķir jautājumu par lietas izskatīšanu vai atlikšanu atkarībā no tā, vai cietušā prombūtnē iespējama visu lietas apstākļu noskaidrošana un viņa tiesību un likumīgo interešu aizstāvība.

Ja cietušais vai viņa pārstāvis bez dibinātiem iemesliem neierodas tiesā šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētajā lietā, šī lieta izbeidzama ar tiesas lēmumu.

Šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētajās lietās uz tiesājamā lūgumu tiesa var atlikt lietas iztiesāšanu un nodrošināt cietušā ierašanos vai izskatīt lietu tai pašā sēdē cietušā prombūtnē.

255. pants. Iztiesāšanas robežas

Lietu tiesas sēdē izskata tikai par apsūdzētajiem un tikai tai apsūdzībā, kurā viņi nodoti tiesai.

Apsūdzības grozīšana tiesā pieļaujama, ja ar to nepasliktinās tiesājamā stāvoklis un netiek pārkāpta viņa tiesība uz aizstāvību. Ja, grozot apsūdzību, tiek pārkāpta apsūdzētā tiesība uz aizstāvību, tiesa nosūta lietu jaunai iepriekšējai izmeklēšanai vai izziņai.

Ja, apsūdzību grozot, no sākotnējās apsūdzības tiek izslēgta tās daļa vai nozieguma pazīmes, kuras padara smagāku apsūdzētā atbildību, tiesa var turpināt lietas izskatīšanu.

256. pants. Krimināllietas ierosināšana sakarā ar jaunu apsūdzību

Ja iztiesāšanas gaitā noskaidrojas apstākļi, kas norāda, ka apsūdzētais izdarījis noziegumu, par kuru apsūdzība agrāk nav bijusi celta, tad tiesa, neapturēdama iztiesāšanu un noklausījusies prokurora atzinumu, ierosina lietu sakarā ar jauno apsūdzību un nosūta nepieciešamos materiālus izziņai vai iepriekšējai izmeklēšanai vispārējā kārtībā.

Ja jaunā apsūdzība saistīta ar sākotnējo un to atsevišķa izskatīšana nav iespējama, visa lieta jānosūta papildizmeklēšanai vai papildizziņai.

257. pants. Krimināllietas ierosināšana par citu personu

Ja iztiesāšanas gaitā noskaidrojas apstākļi, kas norāda, ka noziegumu ir izdarījusi persona, kura nav saukta pie kriminālatbildības, tad tiesa, noklausījusies prokurora atzinumu, ierosina par šo personu lietu un nosūta nepieciešamos materiālus iepriekšējai izmeklēšanai vai izziņai.

Ja no jauna ierosinātā lieta ir sakarā ar izskatāmo lietu un atsevišķa to izskatīšana nav iespējama, tiesa nosūta visu lietu papildizmeklēšanai vai papildizziņai.

Par liecinieku, cietušo vai ekspertu, kuri devuši apzināti nepatiesu liecību vai atzinumu, krimināllietu var ierosināt tikai reizē ar sprieduma taisīšanu.

Tiesa var pielietot drošības līdzekli pret personu, par kuru ierosināta lieta.

258. pants. Iztiesāšanas atlikšana un apturēšana

Ja lietu nav iespējams izskatīt tiesas sēdē tāpēc, ka nav ieradusies kāda no aicinātām personām, vai tāpēc, ka jāpieprasa jauni pierādījumi, tiesa atliek lietas izskatīšanu un gādā par neieradušos personu aicināšanu vai jaunu pierādījumu pieprasīšanu.

Ja tiesājamais saslīmī ar gara slimību vai citu smagu slimību, kas izslēdz viņa ierašanos tiesā, un ja nav iespējams izskatīt lietu viņa prombūtnē, tiesa aptur iztiesāšanu, kamēr tiesājamais izveseļojas.

Ja gara slimības vai citas smagas slimības dēļ kāds no tiesājamiem nav varējis ierasties tiesā, tiesa izdala materiālus par promesošiem atsevišķā lietā, aptur šo lietu līdz tiesājamā izveseļošanās laikam un turpina izskatīt lietu par pārējiem tiesājamiem. Turpretī, ja atsevišķa izskatīšana nav iespējama, tiesa aptur visu lietu vai arī izskata šo lietu, ja saslimušais atzīts par neārstējamu.

Apturot iztiesāšanu šā panta pirmajā un trešajā daļā norādītajos gadījumos, tiesa var pieņemt lēmumu par tiesājamā ievietošanu ārstniecības iestādē viņa slimības noteikšanai.

Ja tiesājamā gara slimība tiek atzīta par neārstējamu un tādu, kas izslēdz soda piemērošanu, lieta tiek turpināta šā kodeksa trīsdesmit trešajā nodaļā noteiktajā kārtībā vai arī to izbeidz.

Ja kāds no tiesājamiem slēpjas no tiesas un nav iespējams piemērot šā kodeksa 247. panta otrās daļas noteikumus, tiesa izdala materiālus par šādu tiesājamo atsevišķā lietā, aptur šo lietu līdz šā tiesājamā atrašanai un turpina izskatīt lietu par pārējiem tiesājamiem.

259. pants. Lietas virzīšana papildizmeklēšanai vai papildizziņai

Ja iztiesāšanas laikā noskaidrojas lietā izdarītās iepriekšējās izmeklēšanas vai izziņas tāda nepilnība vai nepareizība, ko tiesas izmeklēšanā nav iespējams novērst, tiesa pieņem lēmumu par lietas nosūtīšanu papildizmeklēšanai vai papildizziņai.

Pēc papildizmeklēšanas vai papildizziņas pabeigšanas lieta jāsūta apsūdzētā nodošanai tiesai vispārējā kārtībā.

260. pants. Krimināllietas izbeigšana tiesas sēdē

Lieta izbeidzama tiesas sēdē, ja iztiesāšanas laikā noskaidrojas apstākļi, kas paredzēti šā kodeksa 5. panta 5.— 9. punktā, 6., 7. un 8. pantā un 254. panta otrajā daļā.

261. pants. Tiesas sēdes kārtība

Visi procesa dalībnieki atbild uz jautājumiem un pieteic lūgumus tieši tiesai.

Ja apsūdzētais un aizstāvis ir piedalījušies lietas iztiesāšanā, viņiem jābūt klāt sprieduma pasludināšanas laikā.

Visiem procesa dalībniekiem, kā arī visiem tiesas sēžu zālē klātesošiem pilsoņiem bez ierunām jāpakļaujas tiesas sēdes priekšsēdētāja rīkojumiem par kārtības ievērošanu tiesas sēdē.

Ja personas, jaunākas par sešpadsmit gadiem, nav nedz apsūdzētie, nedz cietušie vai liecinieki iztiesājamā lietā, tās netiek pielaistas tiesas sēdē, izņemot gadījumus, kad tiesa to atzīst par nepieciešamu.

262. pants. Pret tiesas sēdes kārtības traucētājiem lietojamie līdzekļi

Ja tiesājamais traucē kārtību tiesas sēdes laikā vai nepakļaujas rīkojumiem, tiesas sēdes priekšsēdētājs viņu brīdina. Ja tiesājamais turpina kārtības traucēšanu, viņu ar tiesas lēmumu var izraidīt no sēžu zāles un lietas iztiesāšana var turpināties viņa prombūtnē. Spriedumu pasludina tiesājamā klātbūtnē vai arī paziņo viņam nekavējoties pēc pasludināšanas.

Ja tiesas sēdes priekšsēdētāja rīkojumus neizpilda prokurors, aizstāvis, sabiedriskais apsūdzētājs vai sabiedriskais aizstāvis, tiesa ar blakus lēmumu attiecīgi ziņo par to amatā augstākam prokuroram, advokātu kolēģijas prezidijam vai sabiedriskai organizācijai.

Ja tiesas sēdes kārtību traucē vai tiesas sēdes priekšsēdētāja rīkojumiem nepakļaujas citi procesa dalībnieki, viņus ar tiesas lēmumu var izraidīt no sēžu zāles, bet personas, kuras nav procesa dalībnieki, ar savu rīkojumu var izraidīt tiesas sēdes priekšsēdētājs.

Bez tam personas, kas nav procesa dalībnieki, tiesa var sodīt ar naudas sodu līdz desmit rubļiem.

263. pants. Tiesas sēdē pieņemtie tiesas lēmumi

Visos jautājumos, ko tiesa izšķir iztiesāšanas laikā, tā pieņem lēmumus.

Lēmumus par lietas virzīšanu papildizmeklēšanai vai papildizziņai, par lietas ierosināšanu pēc jaunas apsūdzības vai par citu personu, par lietas izbeigšanu un apturēšanu, par drošības līdzekļa izraudzīšanu, grozīšanu vai atcelšanu, par noraidījumiem, par ekspertīzes noteikšanu, par apsūdzētā izraidīšanu no tiesas sēžu zāles un par naudas soda uzlikšanu šā kodeksa 262. panta ceturtajā daļā paredzētajā gadījumā tiesa pieņem apspriežu istabā; tos izgatavo kā atsevišķus dokumentus un paraksta viss tiesas sastāvs.

Visus pārējos lēmumus atkarībā no lietas apstākļiem var pieņemt tiklab augstāk norādītā kārtībā, kā arī pēc tiesnešu apspriešanās uz vietas, ierakstot tos tiesas sēdes protokolā.

Iztiesāšanas laikā pieņemtie tiesas lēmumi pasludināmi nekavējoties.

264. pants. Nepilngadīgo lietu iztiesāšanas noteikumi

Nepilngadīgo lietu iztiesāšanas gaitā jānoskaidro: nepilngadīgā vecums, apstākļi, kas nepieciešami, lai novērtētu viņa garīgo attīstību un iepazītos ar viņa personību, apstākļi, kādos viņš dzīvo, kā arī jānoskaidro cēloņi, kas radījuši apstākļus nozieguma izdarīšanai, iespējamie uzskūditāji un citi līdzdalībnieki.

Šo apstākļu noskaidrošanai var nopratināt nepilngadīgā vecākus, audzināšanas iestāžu pārstāvjus un citas personas, kā arī pieprasīt vajadzīgos dokumentus un izdarīt citas tiesas darbības.

Atsevišķas tiesas izmeklēšanas darbības, ja tas ir nepieciešams patiesības noskaidrošanai lietā vai lai novērstu negatīvu ietekmi uz tiesājamo, var izdarīt viņa prombūtnē. Šo darbību rezultātus tiesas sēdes priekšsēdētājs tiesājamam paziņo nekavējoties pēc to pabeigšanas.

Izņēmuma gadījumos tiesājamā prombūtnē var notikt arī tiesu debates. Tādā gadījumā priekšsēdētājs paziņo tiesājamam apsūdzības un aizstāvības secinājumus, pirms tiesājamais ir teicis pēdējo vārdu.

265. pants. Šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzēto lietu iztiesāšanas noteikumi

Šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētajās lietās pirms tiesas izmeklēšanas sākuma tiesas sēdes priekšsēdētājs izskaidro cietušajam viņa tiesību uzturēt apsūdzību vai izlīgt ar tiesājamo, kā arī izskaidro

viņam, ka tad, ja izlīgums notiks pirms tiesas aiziešanas apspriežu istabā taisīt spriedumu, lieta tiks izbeigta.

Tiesas izmeklēšana iesākas ar cietušā iesnieguma nolasīšanu vai atreferēšanu. Pēc tam tiesas sēdes priekšsēdētājs jautā katram tiesājamam, vai viņam saprotama celtā apsūdzība un vai viņš atzīst sevi par vainīgu.

Cietušajam ir tiesība uzturēt apsūdzību, piedalīties tiesu debatēs, kā arī izlīgt ar tiesājamo, pirms tiesa aiziet apspriežu istabā taisīt spriedumu. Ja cietušais ar tiesājamo izlīgst, lietu izbeidz ar tautas tiesas lēmumu.

Ja apsūdzētais savukārt iesniedz sūdzību pret cietušo, abas apsūdzības var apvienot vienā lietā, bet ne vēlāk par lietas izskatīšanas sākumu tiesā.

Šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētās lietas izbeigšana mazsvarīguma dēļ nav atļauta.

266. pants. Zudušas lietas atjaunošana tiesā

Ja tiesai nodotā krimināllieta zudusi, tiesa pieņem lēmumu par lietas atjaunošanu un vajadzības gadījumā izšķir jautājumu par drošības līdzekli.

Divdesmit ceturtnā nodaļa **TIESAS SĒDES SAGATAVOJOŠĀ DAĻA**

267. pants. Tiesas sēdes atklāšana

Krimināllietas izskatīšanai noteiktajā laikā tiesas sēdes priekšsēdētājs atklāj tiesas sēdi un paziņo, kāda lieta tiks iztiesāta.

268. pants. Tiesā aicināto ierašanās pārbaude

Tiesas sēdes priekšsēdētājs dod vārdu tiesas sēdes sekretāram ziņojumam par prokurora, sabiedriskā apsūdzētāja, tiesājamā, viņa aizstāvja, sabiedriskā aizstāvja, tiesājamā likumisko pārstāvju, kā arī cietušā, civilprasītāja, civilatbildētāja un viņu pārstāvju un tulka ierašanos tiesā un par neieradušos prombūtnes iemesliem.

Tiesas sēdes sekretārs nolasa arī uz tiesas sēdi aicināto liecinieku un ekspertu sarakstu un ziņo, kura no minētajām personām ieradusies un neieradušos prombūtnes iemeslus.

269. pants. Pienākumu izskaidrošana tulkam

Tiesas sēdes priekšsēdētājs izskaidro tulkam viņa pienākumu tulkot procesa dalībniekiem, kuri neprot tiesvedības valodu, tiesas sēdē nodoto liecību un pieteikumu saturu, nolasīto dokumentu saturu, tiesas sēdes priekšsēdētāja rīkojumu un tiesas lēmumu saturu.

Tulku brīdina par atbildību par atteikšanos no tulkošanas un apzināti nepareizu tulkojumu saskaņā ar šā kodeksa 137. pantu.

270. pants. Liecinieku izraidīšana no tiesas sēžu zāles

Liecinieki, kas ieradušies tiesā, tiek izraidīti no tiesas sēžu zāles. Priekšsēdētājs gādā par to, lai tiesas nopratinātie liecinieki, cietušie un apsūdzētie nesazinātos ar nenopratinātiem lieciniekiem.

271. pants. Tiesājamā personas un apsūdzības raksta noraksta savlaicīgas izsniegšanas noskaidrošana

Tiesas sēdes priekšsēdētājs pārliecinās par tiesājamā identitāti, noskaidro viņa uzvārdu, vārdu, tēva vārdu, vecumu, dzimšanas vietu, dzīves vietu, nodarbošanos, izglītību, agrāko sodāmību, ģimenes stāvokli, kā arī citus datus, kas attiecas uz viņa personu.

Pēc tam tiesas sēdes priekšsēdētājs jautā tiesājamam, vai viņam izsniegti šā kodeksa 239. pantā norādīto dokumentu noraksti un kad tas noticis.

Ja šie dokumenti nav izsniegti vai nav izsniegti šā kodeksa 239. pantā paredzētajā laikā, lietas iztiesāšana jāatliek uz attiecīgu laiku.

272. pants. Tiesas sastāva paziņošana un noraidījuma tiesības izskaidrošana

Tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo tiesas sastāvu, rezerves tautas piesēdētāja uzvārdu, ja tas ir klāt tiesas sēdē, paziņo, kas ir apsūdzētājs un aizstāvis, kā arī tiesas sēdes sekretārs, eksperts un tulks, izskaidro tiesājamam un citiem procesa dalībniekiem viņu tiesību pieteikt noraidījumus. Pieteikto noraidījumu izlemj saskaņā ar šā kodeksa 27., 30., 42., 61., 136. un 245. panta noteikumiem.

273. pants. Jautājuma izšķiršana par iespēju izskatīt krimināllietu kāda procesa dalībnieka prombūtnē

Ja nav ieradies kāds no procesa dalībniekiem, tiesa noklausās tiesājamā, viņa aizstāvja un likumisko pārstāvju, sabiedriskā apsūdzētāja, sabiedriskā aizstāvja, kā arī cietušā, civilprasītāja, civilatbildētāja vai viņu pārstāvju viedokli un prokurora atzinumu par iespēju iztiesāt lietu un pieņemt lēmumu par iztiesāšanas turpināšanu vai par tās atlikšanu.

Ja ir nepieciešams atlikt lietas iztiesāšanu uz šā kodeksa 248., 252. un 254. panta noteikumu pamata, kā arī sakarā ar liecinieka vai eksperta neierašanos, tiesai pirms tiesas sēdes slēgšanas jānoskaidro, vai procesa dalībniekiem ir kādi lūgumi lietā.

Ja šādi lūgumi tiek pieteikti, tiesai tie jāizlemj.

274. pants. Tiesību izskaidrošana

Tiesas sēdes priekšsēdētājs izskaidro tiesājamam, cietušajam, civilprasītājam, civilatbildētājam, ekspertam, sabiedriskajam apsūdzētājam un sabiedriskajam aizstāvim viņu tiesības, bet ekspertu brīdina

arī par atbildību saskaņā ar Latvijas PSR kriminālkodeksa 174. un 176. pantu par apzināti nepatiesas liecības vai atzinuma došanu un par atteikšanos liecināt vai dot atzinumu.

275. pants. Lūgumu pieteikšana un to izlemšana

Tiesas sēdes priekšsēdētājs jautā prokuroram, sabiedriskajam apsūdzētājam, tiesājamam, viņa aizstāvim, sabiedriskajam aizstāvim, tiesājamā likumiskajiem pārstāvjiem, kā arī cietušajam, civilprasītājam, civilatbildētājam un viņu pārstāvjiem, vai viņiem ir lūgumi aicināt jaunus lieciniekus un ekspertus un pieprasīt citus pierādījumus. Procesa dalībniekam, kurs pieteic lūgumu, jānorāda, kādu apstākļu noskaidrošanai nepieciešams aicināt papildu lieciniekus vai ekspertus un pieprasīt citus pierādījumus. Sakarā ar pieteiktajiem lūgumiem tiesa noskaidro šā kodeksa 243. pantā minēto iztiesāšanas dalībnieku viedokli, noklausās prokurora atzinumu un pieņem lēmumu.

Ja tiesa lūgumu noraida, tas neatņem lūdzējam tiesību no jauna pieteikt šo lūgumu lietas iztiesāšanas gaitā.

Neatkarīgi no lūguma pieteikšanas tiesa var pieņemt lēmumus par jaunu liecinieku aicināšanu, ekspertīzes noteikšanu, dokumentu un citu pierādījumu pieprasīšanu.

Divdesmit piektā nodaļa **TIESAS IZMEKLĒŠANA**

276. pants. Tiesas izmeklēšanas sākums

Tiesas izmeklēšana iesākas, nolasot apsūdzības rakstu un prasības pieteikumu, ja lietā pieteikta civilprasība, kā arī rīcības sēdes vai tiesneša lēmumu par apsūdzētā nodošanu tiesai. Pēc tam tiesas sēdes priekšsēdētājs jautā katram tiesājamam, vai viņam saprotama celtā apsūdzība, vajadzības gadījumā izskaidro šīs apsūdzības būtību un jautā, vai tiesājamais atzīst sevi par vainīgu, vai atzīst pieteikto civilprasību, kā arī jautā civilprasītājam, vai viņš uztur civilprasību.

277. pants. Pierādījumu pārbaudes kārtības noteikšana

Pēc jautājuma tiesājamiem par savas vainas atzīšanu vai neatzīšanu un viņu atbildēm tiesa noklausās prokurora, sabiedriskā apsūdzētāja, tiesājamā un viņa aizstāvja, sabiedriskā aizstāvja, tiesājamā likumisko pārstāvju, kā arī cietušā, civilprasītāja, civilatbildētāja vai viņu pārstāvju viedokli par to, kādā kārtībā noprotināmi tiesājamie, liecinieki, eksperti un pārbaudāmi citi pierādījumi lietā, un pieņem lēmumu par pierādījumu pārbaudes kārtību.

278. pants. Tiesājamā noprotināšanas kārtība

Tiesājamā noprotināšana iesākas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja priekšlikumu dot liecību sakarā ar celto apsūdzību un par viņam zināmiem lietas apstākļiem.

Pēc tam tiesājamo noprotina tiesas sēdes priekšsēdētājs un tautas piesēdētāji, prokurors, sabiedriskais apsūdzētājs, kā arī cietušais, civilprasītājs, civilatbildētājs vai viņu pārstāvji, aizstāvis, sabiedriskais aizstāvis. Pēc tam tiesājamam var uzdot jautājumus citi tiesājamie, viņu aizstāvji un sabiedriskie

aizstāvji. Tiesas sēdes priekšsēdētājs noraida jautājumus, kas neattiecas uz lietu. Uzvedinoši jautājumi nav atļauti.

Tiesneši var pratināt tiesājamo jebkurā tiesas sēdes brīdī.

Viena tiesājamā pratināšana cita tiesājamā prombūtnē uz tiesas lēmuma pamata var notikt tikai izņēmuma gadījumos, kad tas nepieciešams patiesības noskaidrošanai vai kad tiesājamais par kārtības traucēšanu saskaņā ar šā kodeksa 262. panta noteikumiem izraidīts no sēžu zāles.

Ja tiesājamo nopratina cita tiesājamā prombūtnē, tad pēc šā tiesājamā atgriešanās tiesas zālē un viņa nopratināšanas tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo viņam liecību saturu, kas dotas viņa prombūtnē, un piešķir viņam iespēju uzdot jautājumus viņa prombūtnē nopratinātajam tiesājamam un dot savas liecības.

279. pants. Izziņā un iepriekšējā izmeklēšanā doto tiesājamā liecību nolasīšana

Izziņā vai iepriekšējā izmeklēšanā dotās tiesājamā liecības var nolasīt šādos gadījumos:

- 1) kad ir svarīgas pretrunas starp šīm liecībām un tām, ka tiesājamais devis tiesā;
- 2) kad tiesājamais atsakās liecināt tiesā;
- 3) kad lietu izskata tiesājamā prombūtnē vai viņa nāves gadījumā, ja šai lietā ir vairāki tiesājamie.

280. pants. Cietušā un liecinieka brīdināšana par atbildību par atteikšanos no liecināšanas un apzināti nepatiesas liecības došanu

Pirms cietuša un liecinieka nopratināšanas tiesas sēdes priekšsēdētājs noskaidro viņu personu un brīdina tos par atbildību par atteikšanos no liecināšanas un par apzināti nepatiesu liecību. Cietušais un liecinieks dod šāda satura parakstu: «Es..... (liecinieka vai cietuša uzvārds, vārds, tēva vārds) apņemos liecināt tiesai par visu, kas man zināms lietā, kurā esmu aicināts kā liecinieks (cietušais). Man izskaidrots, ka par atteikšanos no liecināšanas un par apzināti nepatiesu liecību man draud kriminālatbildība pēc Latvijas PSR kriminālkodeksa 176. un 174. panta.»

Cietušā un liecinieku parakstus pievieno tiesas sēdes protokolam.

281. pants. Cietušā nopratināšanas kārtība

Cietušo nopratina pirms liecinieku un eksperta pratināšanas saskaņā ar liecinieku nopratināšanas noteikumiem un no tiesas sēžu zāles neizraida.

Izņēmuma gadījumos, kad tas vajadzīgs patiesības noskaidrošanai, cietušo vai liecinieku uz tiesas lēmuma pamata var nopratināt pārējo cietušo prombūtnē. Šai gadījumā pēc visu cietušo nopratināšanas tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo citu cietušo prombūtnē nopratinātā cietušā vai liecinieka liecības saturu.

282. pants. Liecinieku nopratināšanas kārtība

Lieciniekus nopratina katru atsevišķi un vēl nenopratināto liecinieku prombūtnē.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs noskaidro liecinieka attiecības ar tiesājamo un cietušo un aicina liecinieku izstāstīt tiesai visu, kas viņam zināms lietā, izvairoties no ziņu sniegšanas, kuru avotu viņš nevar uzrādīt.

Liecinieku pratina vispirms tiesas sēdes priekšsēdētājs un tautas piesēdētāji, pēc tam prokurors un šā kodeksa 243. pantā minētie tiesas sēdes dalībnieki, pie kam vispirms tas dalībnieks, pēc kura lūguma liecinieks aicināts. Tiesa noraida uzvedinošus jautājumus un tādus, kuri neattiecas uz lietu.

Tiesnesis var pratināt liecinieku kā pirms, tā arī pēc tam, kad to nopratinājis ikviens no šā kodeksa 243. pantā minētajiem tiesas sēdes dalībniekiem.

Lieciniekiem var uzdot jautājumus, lai papildinātu vai noskaidrotu liecinieku agrāk dotās atbildes.

Nopratinātie liecinieki paliek tiesas sēžu zālē un pirms tiesas izmeklēšanas beigām var to atstāt tikai pēc tiesas lēmuma, kas pieņemts pēc prokurora un šā kodeksa 243. pantā minēto tiesas sēdes dalībnieku viedokļa noskaidrošanas.

Liecinieku, kas nav ieradies tiesā slimības dēļ vai aiz citiem iemesliem, kas kavē viņa ierašanos tiesā, tiesa var nopratināt viņa atrašanās vietā. Šādā gadījumā nopratināšanā piedalās personas, kas minētas šai pantā.

283. pants. Liecinieka tiesība izlietot rakstveida piezīmes un dokumentus

Liecināšanas laikā lieciniekam var būt klāt rakstveida piezīmes tais gadījumos, ja liecības saistītas ar skaitļiem vai citiem datiem, ko grūti atcerēties. Šīs piezīmes jāuzrāda tiesai, prokuroram un šā kodeksa 243. pantā minētajiem tiesas sēdes dalībniekiem.

Lieciniekiem atļauts nolasīt dokumentus, kas attiecas uz viņu liecību. Šie dokumenti jāuzrāda tiesai, prokuroram un šā kodeksa 243. pantā minētajiem tiesas sēdes dalībniekiem, un pēc tiesas lēmuma tos var pievienot lietai.

284. pants. Nepilngadīga liecinieka nopratināšana

Nopratinot lieciniekus, kas nav sasnieguši astoņpadsmit gadu vecumu, pēc tiesas ieskata var izsaukt pedagogu vai vecākus. Šīs personas ar tiesas atļauju var uzdot lieciniekiem jautājumus.

Ja patiesības noskaidrošana to prasa, nepilngadīgo liecinieku uz tiesas lēmuma pamata var nopratināt tiesājamā prombūtnē. Pēc tiesājamā atgriešanās tiesas zālē viņam jāpaziņo liecinieka liecība, kas dota viņa prombūtnē, un jādod iespēja uzdot šim lieciniekam jautājumus.

Liecinieks, kas nav sasniedzis sešpadsmit gadu vecumu, pēc viņa nopratināšanas jāizraida no sēžu zāles, izņemot gadījumus, kad tiesa pēc savas iniciatīvas, pēc prokurora vai pēc kāda procesa dalībnieka lūguma atzīst par nepieciešamu šā liecinieka turpmāku klātbūtni sēžu zālē.

285. pants. Izziņā vai iepriekšējā izmeklēšanā doto cietušā un liecinieka liecību nolasīšana

Izziņā vai iepriekšējā izmeklēšanā dotās cietušā vai liecinieka liecības var nolasīt šādos gadījumos:

- 1) ja ir svarīgas pretrunas starp šīm liecībām un tām, kas dotas tiesā;
- 2) ja cietušais vai liecinieks aizmirsis kaut kādus lietas apstākļus;
- 3) ja cietušais vai liecinieks nav klāt tiesas sēdē tādu iemeslu dēļ, kas izslēdz iespēju ierasties tiesā;
- 4) ja cietušais vai liecinieks izvairās no ierašanās tiesā vai atsakās liecināt.

286. pants. Ekspertīze tiesā

Eksperts ir klāt tiesas sēdē, piedalās pierādījumu izmeklēšanā un var uzdot jautājumus tiesājamam, cietušajam un lieciniekiem par visiem apstākļiem, kam ir nozīme ekspertīzē.

Atsevišķos gadījumos tiesa, noklausījiesies šā kodeksa 243. pantā minēto tiesas sēdes dalībnieku domas, kā arī prokurora atzinumu, ar savu lēmumu var atbrīvot ekspertu no klātbūtnes dažu tiesas darbību laikā.

Kad noskaidroti visi ekspertīzei vajadzīgie dati, tiesas sēdes priekšsēdētājs uzaicina procesa dalībniekus rakstveidā iesniegt jautājumus ekspertam. Procesā dalībnieku iesniegtie jautājumi nolasāmi, un par šiem jautājumiem noskaidrojams citu procesa dalībnieku viedoklis. Tiesa izskata šos jautājumus un pieņem lēmumu, kuri no jautājumiem izšķirami ekspertam.

Lēmumu nolasa tiesas sēdes priekšsēdētājs un nodod to ekspertam atzinuma došanai.

Eksperta atzinums jādod rakstveidā; eksperts to nolasa tiesas sēdē, un pēc tam atzinumu pievieno lietai.

Ekspertam savas kompetences robežās ir tiesība atzinumā izklāstīt secinājumus par tādiem lietas apstākļiem, par kuriem viņam jautājumi nav uzdoti.

Ja ekspertīzei vajadzīgi paraugi salīdzināmai pētīšanai, tad piemēro šā kodeksa 187. panta noteikumus.

287. pants. Eksperta nopratināšana

Kad eksperts nolasījis savu atzinumu, viņam var uzdot jautājumus atzinuma precizēšanai vai papildināšanai.

Ekspertu nopratina šā kodeksa 282. panta noteiktajā kārtībā. Ekspertam pratināšanā uzdotos jautājumus un atbildes ieraksta tiesas sēdes protokolā.

288. pants. Papildu un atkārtota ekspertīze

Šā kodeksa 58. pantā minētajos gadījumos tiesa var noteikt papildu vai atkārtotu ekspertīzi; lietas iztiesāšanu sakarā ar to var atlikt.

Papildu vai atkārtotu ekspertīzi izdara saskaņā ar šā kodeksa 186.—196. panta noteikumiem.

289. pants. Lietisko pierādījumu apskate

Lietiskie pierādījumi jāapskata tiesai, tie jāuzrāda šā kodeksa 243. pantā minētajiem tiesas sēdes dalībniekiem, bet vajadzības gadījumā arī lieciniekiem un ekspertam. Personas, kurām uzrādīti lietiskie pierādījumi, var sniegt tiesai paskaidrojumus sakarā ar apskati. Šie paskaidrojumi obligāti ierakstāmi tiesas sēdes protokolā.

Ja lietiskos pierādījumus nav bijis iespējams nogādāt tiesā, to apskati, ievērojot šā panta noteikumus, vajadzības gadījumā izdara viss tiesas sastāvs lietiskā pierādījuma atrašanās vietā.

290. pants. Dokumentu apskate un nolasīšana

Lietai pievienotos vai tiesas sēdē tiesai iesniegtos dokumentus var apskatīt un pilnīgi vai daļēji nolasīt jebkurā tiesas sēdes brīdī kā pēc tiesas iniciatīvas, tā arī pēc procesa dalībnieku lūguma.

291. pants. Notikuma vietas apskate

Atzinusi par nepieciešamu apskatīt notikuma vietu, tiesa izdara apskati pilnā tiesas sastāvā, bet, ja to prasa lietas apstākļi, — kopā ar visiem procesa dalībniekiem.

Pēc ierašanās apskates vietā tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo, ka tiek turpināta tiesas sēde, un tiesa stājas pie apskates. Tiesājamam, lieciniekiem, cietušajam un ekspertam sakarā ar apskati var uzdot jautājumus.

Izdarot apskati, procesa dalībniekiem ir tiesība vērst tiesas uzmanību uz visu, kas pēc viņu domām var veicināt lietas apstākļu noskaidrošanu. Apskates izdarīšanas kārtību un tās rezultātus ieraksta tiesas sēdes protokolā. Procesā dalībniekiem ir tiesība prasīt, lai viņu paziņojumus, kas sniegti sakarā ar notikušo apskati, ieraksta protokolā.

292. pants. Izmeklēšanas eksperiments

Lai pārbaudītu un precizētu datus, kas iegūti nopratināšanas, apskates un citu tiesas darbību rezultātā, tiesa var izdarīt izmeklēšanas eksperimentu.

Izdarot izmeklēšanas eksperimentu, piemēro šā kodeksa 184. un 291. panta noteikumus.

293. pants. Tiesas izmeklēšanas pabeigšana

Pēc visu lietā esošo pierādījumu izskatīšanas tiesas sēdes priekšsēdētājs jautā procesa dalībniekiem, vai un ar ko viņi vēlas papildināt tiesas izmeklēšanu.

Ja tiek pieteikti lūgumi papildināt tiesas izmeklēšanu, tiesa šos lūgumus apspriež un pieņem attiecīgu lēmumu.

Pēc lūgumu izšķiršanas un nepieciešamām papildu darbībām tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo, ka tiesas izmeklēšana pabeigta.

Divdesmit sestā nodaļa **TIESU DEBATES UN TIESĀJAMĀ PĒDĒJAIS VĀRDS**

294. pants. Tiesu debašu saturs un kārtība

Pēc tiesas izmeklēšanas pabeigšanas tiesa pāriet pie tiesu debašu noklausīšanās. Tiesu debatēs ar runām uzstājas šādi lietas dalībnieki: valsts apsūdzētājs, sabiedriskais apsūdzētājs, cietušais šā kodeksa 111. panta 2. punktā paredzētajās lietās, civilprasītājs, civilatbildētājs vai viņu pārstāvji, sabiedriskais aizstāvis, aizstāvis vai pats tiesājamais, ja aizstāvis nepiedalās tiesas sēdē.

Valsts apsūdzētāja un sabiedriskā apsūdzētāja uzstāšanās secību nosaka tiesa, ņemdama vērā apsūdzētāju viedokli. Tādā pašā kārtībā tiek noteikta sabiedriskā aizstāvja un aizstāvja uzstāšanās secība.

Tiesu debatēs procesa dalībniekiem nav tiesības sniegt jaunus pierādījumus, kas nav izskatīti tiesas izmeklēšanā. Ja nepieciešams sniegt jaunus pierādījumus, procesa dalībnieki var lūgt tiesu atsākt tiesas izmeklēšanu.

Tiesai nav tiesības ierobežot tiesu debašu ilgumu ar noteiktu laiku, bet tiesas sēdes priekšsēdētājs var apturēt tiesu debašu dalībniekus, ja viņi runā par apstākļiem, kam nav sakara ar lietu.

Pēc tiesu debašu pabeigšanas to dalībnieki var vēl katrs vienu reizi uzstāties ar repliku sakarā ar runu saturu. Tiesība uz pēdējo repliku vienmēr pieder aizstāvim, bet, ja aizstāvja nav, -tiesājamam.

295. pants. Tiesājamā pēdējais vārds

Pēc tiesu debašu pabeigšanas tiesas sēdes priekšsēdētājs piešķir tiesājamam pēdējo vārdu.

Tiesa nedrīkst ierobežot pēdējā vārda ilgumu ar noteiktu laiku, bet tiesas sēdes priekšsēdētājs var apturēt tiesājamo, ja viņš runā par apstākļiem, kam nav sakara ar lietu.

Pēdējā vārda laikā jautājumus tiesājamam nedrīkst uzdot.

Ja tiesājamais pēdējā vārdā sniedz ziņas par jauniem apstākļiem, kuriem svarīga nozīme lietā, tiesa tiklab pēc sava ieskata, kā uz procesa dalībnieku lūgumu var atsākt tiesas izmeklēšanu.

296. pants. Tiesas aiziešana apspriežu istabā taisīt spriedumu

Noklausījusies tiesājamā pēdējo vārdu, tiesa aiziet apspriežu istabā taisīt spriedumu; par to tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo tiesas sēdē klātesošajiem.

Divdesmit septītā nodaļa SPRIEDUMA TAISIŠANA

297. pants. Sprieduma taisīšana Latvijas PSR vārdā

Latvijas PSR tiesas taisa spriedumu Latvijas PSR vārdā.

Kara tribunāli saskaņā ar PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamatu 43. pantu taisa spriedumu PSR Savienības vārdā.

298. pants. Tiesnešu apspriedes noslēpums

Tiesa taisa spriedumu apspriežu istabā. Apspriedes un sprieduma taisīšanas laikā šai istabā drīkst atrasties tikai tiesneši, kas ir tiesas sastāvā iztiesājamā lietā. Citu personu klātbūtne apspriežu istabā nav atļauta.

Tiesnešiem nav tiesības izpaust viedokļus, kādi izteikti, taisot spriedumus.

Šā panta noteikumi attiecas arī uz tiesas lēmumu pieņemšanu apspriežu istabā.

299. pants. Sprieduma likumība un pamatotība

Tiesas spriedumam jābūt likumīgam un pamatotam.

Tiesa pamato savu spriedumu vienīgi uz tiem pierādījumiem, kas izskatīti tiesas sēdē, novērtējot tos pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz vispusīgu, pilnīgu un objektīvu visu lietas apstākļu izskatīšanu to kopumā, pēc likuma un sociālistiskās tiesiskās apziņas.

300. pants. Jautājumi, ko tiesa izlemj spriedumā

Taisot spriedumu, tiesa apspriežu istabā izlemj šādus jautājumus:

- 1) vai noticis tiesājamam inkriminētais nodarījums;
- 2) vai šai nodarījumā ir nozieguma sastāvs un tieši kurā krimināllikumā tas paredzēts;
- 3) vai tiesājamais ir vainīgs šai noziegumā;
- 4) vai tiesājamais sodāms par viņa izdarīto noziegumu;
- 5) tieši kāds sods jāpiespriež tiesājamam un vai tas viņam jāizcieš;
- 6) vai apmierināms sabiedriskās organizācijas vai darbaļaužu kolektīva lūgums nodot notiesāto pāraudzināšanai un labošanai;
- 7) vai jā saglabā, jāgroza vai jāizvēlas drošības līdzeklis pret tiesājamo;

8) vai apmierināma civilprasība, kam par labu un kādā apmērā; vai atlīdzināmi cietušajam nodarītie zaudējumi, ja civilprasība nav bijusi pieteikta;

9) kā rīkoties ar lietiskajiem pierādījumiem un citiem lietā atņemtajiem priekšmetiem;

10) kam uzliekami tiesu izdevumi.

Ja tiesājamais apsūdzēts vairākos noziegumos, tiesa šos jautājumus izlemj par katru noziegumu atsevišķi.

Ja noziegumā apsūdzēti vairāki tiesājamie, tiesa šos jautājumus izlemj par katru tiesājamo atsevišķi.

301. pants. Tiesnešu apspriedes kārtība

Pirms sprieduma taisīšanas notiek tiesnešu apspriede, ko vada tiesas sēdes priekšsēdētājs. Viņš izvirza tiesas izlemšanai jautājumus šā kodeksa 300. pantā norādītajā kārtībā. Katrs jautājums uzdodams tādā formā, lai uz to varētu dot vienīgi apstiprinošu vai noliedzošu atbildi.

Izlemjot katru atsevišķu jautājumu, neviens tiesnesis nedrīkst atturēties no balsošanas. Tiesas sēdes priekšsēdētājs izsaka savu viedokli un nodod balsi pēdējais.

Visus jautājumus izlemj ar vienkāršu balsu vairākumu.

302. pants. Tiesneša atsevišķās domas

Tiesas sēdes priekšsēdētājs vai tautas piesēdētājs, kas palicis pie atsevišķām domām, tās izsaka rakstveidā. Pasludinot spriedumu, atsevišķās domas netiek paziņotas; tās pievieno lietai.

Ja lieta, kurā ir atsevišķas domas, nav izskatīta kasācijas instancē, atsevišķās domas pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā kopā ar lietu jānosūta Latvijas PSR Augstākās Tiesas priekšsēdētājam jautājuma izšķiršanai par protesta iesniegšanu par tiesas spriedumu.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs vai tautas piesēdētājs, kas, taisot spriedumu, piedalījies Latvijas PSR Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas kolēģijā un palicis pie atsevišķām domām, trīs dienu laikā ziņo par to Latvijas PSR Augstākās Tiesas priekšsēdētājam jautājuma izšķiršanai par protesta iesniegšanu par tiesas spriedumu.

303. pants. Tiesas izmeklēšanas atsākšana vai krimināllietas virzīšana papildizmeklēšanai vai papildizziņai

Ja apspriežu istabā šā kodeksa 300. pantā norādīto jautājumu apspriešanas laikā tiesa atzīst par vajadzīgu noskaidrot kādus apstākļus, kuriem ir nozīme lietā, tad tā, netaisot spriedumu, pieņem lēmumu par tiesas izmeklēšanas atsākšanu.

Pēc tiesas izmeklēšanas pabeigšanas tiesa no jauna atklāj tiesu debates un noklausās tiesājamā pēdējo vārdu.

Ja apspriedes laikā tiesa atzīst, ka lieta virzāma papildizmeklēšanai vai papildizziņai, tad tā pieņem par to motivētu lēmumu.

304. pants. Tiesas spriedums

Tiesas spriedums var būt notiesājošs vai attaisnojošs. Tiklab notiesājošs, kā arī attaisnojošs spriedums tiesai jāmotivē.

Notiesājošs spriedums nedrīkst balstīties uz pieņēmumiem un taisāms tikai ar nosacījumu, ka iztiesāšanas gaitā tiesājamā vaina noziegumā ir pierādīta. Tiesa taisa notiesājošu spriedumu, nepiespiežot sodu, ja līdz lietas iztiesāšanas brīdim nodarījums zaudējis sabiedrisko bīstamību vai persona, kas to izdarījusi, vairs nav sabiedriski bīstama. Šā kodeksa 5. panta 3. un 4. punktā paredzētajos gadījumos tiesa taisa notiesājošu spriedumu, atbrīvojot notiesāto no soda.

Attaisnojošu spriedumu taisa gadījumos, ja nav konstatēts nozieguma notikums, ja tiesājamā nodarījumā nav nozieguma sastāva, kā arī tad, ja tiesājamā piedalīšanās noziegumā nav pierādīta.

305. pants. Jautājuma apspriešana par nosacīti notiesātā pārraudzību un audzināšanu

Piemērojot nosacītu notiesāšanu, tiesa likumā noteiktajā kārtībā izlemj, kam uzlikt nosacīti notiesātā pārraudzīšanu un audzināšanu.

Ja nosacītu notiesāšanu lūdz sabiedriska organizācija vai vainīgā darba vietas strādnieku, kalpotāju vai kolhoznieku kolektīvs, tiesa var nodot nosacīti notiesāto šai organizācijai vai kolektīvam pārraudzināšanai un labošanai.

306. pants. Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošana nepilngadīgajam

Ja tiesa atzīst, ka personu, kura pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas izdarījusi noziegumu, kam nav lielas sabiedriskas bīstamības, iespējams labot, nepiespiežot kriminālsodu, tā var lietot pret šādu personu Latvijas PSR kriminālkodeksa 58. pantā paredzētos audzinoša rakstura piespiedu līdzekļus, kas nav uzskatāmi par kriminālsodu.

Izraugot audzinoša rakstura piespiedu līdzekli, tiesa ņem vērā izdarītā nozieguma raksturu un sabiedriskās bīstamības pakāpi, vainīgā personību un lietas apstākļus, kas mazina vai pastiprina viņa atbildību.

Audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu pielietošanu var izbeigt rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc nepilngadīgā dzīves vietas uz audzināšanas iestāžu, sabiedrisko organizāciju vai darbaļaužu kolektīvu lūgumu vai to personu lūgumu, kuru pārraudzībai nepilngadīgais nodots vai kuras uzņēmušās par viņu sabiedrisko galvojumu.

307. pants. Civilprasības izlemšana, taisot spriedumu

Taisot notiesājošu spriedumu, tiesa atkarībā no civilprasības pamata un apmēra pierādīšanas pilnīgi vai daļēji apmierina celto civilprasību vai to noraida.

Izņēmuma gadījumos, kad, neatliekot krimināllietas iztiesāšanu vai nesaņemot papildu materiālus, nav iespējams izdarīt civilprasības sīku aprēķinu, tiesa, taisīdama notiesājošu spriedumu, var atzīt cietušā tiesību saņemt prasības apmierinājumu un nodot jautājumu par prasības apmēriem izskatīt civilprocesa kārtībā.

Taisot attaisnojošu spriedumu, tiesa:

- 1) civilprasību noraida, ja tiesājamam inkriminētais nodarījums nav noticis vai ja nav pierādīta tiesājamā piedalīšanās noziegumā;
- 2) atstāj civilprasību bez izskatīšanas, ja attaisnojošs spriedums taisīts uz cita pamata.

308. pants. Civilprasības noraidīšanas sekas

Ja, izskatot krimināllietu, civilprasība noraidīta, cietušajam nav tiesības pieteikt to pašu prasību civilprocesa kārtībā.

Ja civilprasība atstāta bez izskatīšanas, cietušais var pieteikt to no jauna civilprocesa kārtībā.

309. pants. Civilprasības nodrošināšana

Ja civilprasība apmierināta, tiesa pirms sprieduma stāšanas likumīgā spēkā var lemt par šīs prasības nodrošināšanas pasākumiem, ja tie agrāk nav veikti.

Ja civilprasība nav bijusi pieteikta un zaudējuma atlīdzība nav bijusi nodrošināta šā kodeksa 101. panta un 300. panta 8. punkta kārtībā, tiesa, taisīdama kriminālspriedumu, var lemt par civilprocesa kārtībā pieļaujamās prasības nodrošināšanas pasākumiem, ja tā atzīst, ka cietušajam nodarīti materiāli zaudējumi.

310. pants. Kārtība, kādā izlemjami jautājumi par lietiskajiem pierādījumiem un tiesu izdevumiem

Izlemjot spriedumā jautājumus par lietiskajiem pierādījumiem un tiesu izdevumiem, tiesa rīkojas pēc šā kodeksa 66. un 94. panta noteikumiem.

311. pants. Sprieduma sastādīšana

Izlēmusi šā kodeksa 300. pantā minētos jautājumus, tiesa stājas pie sprieduma sastādīšanas.

Spriedumu sastāda valodā, kurā notikusi lietas iztiesāšana. Tas jāuzraksta vienam no tiesnešiem, kas piedalījies sprieduma taisīšanā.

Spriedumu paraksta visi tiesneši, kas piedalījušies tā taisīšanā. Tiesnesis, kurš palicis pie atsevišķām domām, arī paraksta spriedumu.

Sprieduma labojumi jāatrunā pirms tā parakstīšanas.

Spriedums sastāv no ievaddaļas, motīvu daļas un rezolutīvās daļas.

312. pants. Sprieduma ievaddaļa

Sprieduma ievaddaļā jānorāda:

- 1) ka spriedums taisīts Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas vārdā;
- 2) sprieduma taisīšanas laiks un vieta;
- 3) tiesas nosaukums, tiesas sastāvs, tiesas sēdes sekretārs, prokurors, aizstāvis, kā arī civilprasītājs, civilatbildētājs, cietušais un viņu pārstāvji, sabiedriskais apsūdzētājs un sabiedriskais aizstāvis;
- 4) tiesājamā uzvārds, vārds un tēva vārds, viņa dzimšanas gads, datums, mēnesis un vieta, dzīves vieta, nodarbošanās, izglītība, ģimenes stāvoklis un citas ziņas par tiesājamā personu, kurām ir nozīme lietā;
- 5) krimināllikuma pants, kas paredz noziegumu, kurā tiesājamais apsūdzēts.

313. pants. Sprieduma motīvu daļa

Notiesājoša sprieduma motīvu daļā jānorāda: par pierādītu atzītās apsūdzības formulējums, minot izdarītā nozieguma vietu, laiku, līdzekļus, motīvus un sekas; apstākļi, kas noteic katra tiesājamā vainu; pierādījumi, uz kuriem pamatoti tiesas secinājumi, uzrādot motīvus, kas izskaidro, kāpēc tiesa pamato savu spriedumu tieši ar šiem pierādījumiem un noraida citus pierādījumus. Tiesai jāmotivē arī soda mēra izraudzīšana tiesājamam, nosacītas notiesāšanas piemērošana vai soda izraudzīšana zemāk par krimināllikuma attiecīgā pantā paredzēto zemāko robežu, kā arī atbrīvošanas no soda motīvi un pamats.

Attaisnojoša sprieduma motīvu daļā jānorāda apsūdzība, kurā tiesājamais attaisnots, tiesas noskaidrotie lietas apstākļi, kā arī tiesājamā attaisnošanas pamatojums, motivējot, kāpēc tiesa atraida pierādījumus, ar kuriem pamatota apsūdzība.

Notiesājoša un attaisnojoša sprieduma motīvu daļā jāpamato tiesas lēmums par civilprasību vai zaudējumu atlīdzināšanu šā kodeksa 300. panta 8. punktā paredzētajos gadījumos.

Spriedumu motīvu daļā jāpamato tiesājamā atzīšana par vainīgu vai nevainīgu viņam inkriminētajā noziegumā, kā arī jāmotivē krimināllikuma piemērošana.

314. pants. Notiesājoša sprieduma rezolutīvā daļa

Notiesājoša sprieduma rezolutīvajā daļā jānorāda:

- 1) tiesājamā uzvārds, vārds, tēva vārds;
- 2) ka tiesājamais atzīts par vainīgu noziegumā, un krimināllikums, pēc kura viņš atzīts par vainīgu;

3) tiesājamam piespriestā soda veids un soda mērs par katru noziegumu, kas atzīts par pierādītu, un galīgais sods, kas jāizcieš;

4) par iepriekšējā apcietinājuma ieskaitīšanu soda izciešanas laikā;

5) drošības līdzeklis, kas izraudzīts tiesājamam, kamēr tiesas spriedums stājas likumīgā spēkā;

6) pārbaudes laiks un kam uzlikts pienākums pārraudzīt notiesāto nosacītas notiesāšanas gadījumā.

Ja pret tiesājamo celtas vairākas apsūdzības un dažas no tām atzītas par nepierādītām, tad spriedumā precīzi jānorāda, kurā apsūdzībā tiesājamais attaisnots un kurā tas notiesāts.

Ja krimināllikumā paredzētajos gadījumos tiesājamais tiek atbrīvots no soda, tiesa to norāda sprieduma rezolutīvajā daļā.

Sods vienmēr jānosaka tā, lai, izpildot spriedumu, nerastos šaubas par tiesas piespriestā soda veidu un soda mēru.

Latvijas PSR kriminālkodeksa 34. pantā paredzētajos gadījumos sprieduma rezolutīvajā daļā jānorāda, ka pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā attiecīgiem valsts orgāniem tiks iesniegts priekšlikums atņemt notiesātajam ordeni vai medaļu, goda nosaukumu, militāru dienesta pakāpi vai citu nosaukumu.

315. pants. Attaisnojoša sprieduma rezolutīvā daļa

Attaisnojoša sprieduma rezolutīvajā daļā jānorāda:

- 1) attaisnotā tiesājamā uzvārds, vārds un tēva vārds;
- 2) ka tiesājamais atzīts par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā un tiesā attaisnots;
- 3) ka atcelts drošības līdzeklis, ja tas bijis izraudzīts;
- 4) ka atcelti civilprasības un mantas konfiskācijas nodrošināšanas līdzekļi, ja tie bijuši izraudzīti.

Ja jautājums par civilprasību nodots izskatīšanai civilprocesa kārtībā, civilprasības nodrošināšanas līdzekļus neatceļ, kamēr nav izšķirts jautājums par civilprasību.

316. pants. Sprieduma rezolutīvajā daļā izlemjamie papildu jautājumi

Tiklab notiesājoša, ka arī attaisnojoša sprieduma rezolutīvajā daļā bez tiem jautājumiem, kas minēti šā kodeksa 314. un 315. pantā, vajadzības gadījumā jānorāda:

- 1) kā izņemta pieteiktā civilprasība;
- 2) kā izņemts jautājums par lietiskajiem pierādījumiem un citiem lietā atņemtajiem priekšmetiem;

- 3) kam uzliekami tiesu izdevumi;
- 4) sprieduma pārsūdzēšanas kārtība un termiņš.

317. pants. Tiesas blakus lēmums

Taisot spriedumu, tiesa var ar atsevišķu lēmumu vērst iestāžu, uzņēmumu, organizāciju un amatpersonu uzmanību uz trūkumiem, kas veicinājuši noziegumu un ko nepieciešams novērst. Šo lēmumu paraksta viss tiesas sastāvs un pēc tiesas ieskata to var nolasīt tiesas sēdē. Šā blakus lēmuma norakstu nosūta attiecīgai iestādei, uzņēmumam, organizācijai vai amatpersonai, kuriem mēneša laikā jāziņo tiesai par veiktajiem pasākumiem.

318. pants. Sprieduma pasludināšanas kārtība

Pēc sprieduma parakstīšanas tiesa atgriežas tiesas sēžu zālē un tiesas sēdes priekšsēdētājs vai tautas piesēdētājs pasludina spriedumu.

Visi tiesas sēžu zālē klātesošie, ieskaitot tiesas sastāvu, spriedumu noklausās stāvot.

Ja spriedums uzrakstīts valodā, kuru tiesājamais neprot, tad pēc sprieduma pasludināšanas to, pārtulkotu tiesājamā dzimtajā valodā vai valodā, kuru viņš prot, nolasa tulks, kas piedalījies tiesas sēdē.

319. pants. Tiesājamā atbrīvošana no apcietinājuma

Tiesājamo attaisnojot, atbrīvojot no soda, nosacīti notiesājot vai viņam piespriežot sodu, kas nav saistīts ar brīvības atņemšanu, tiesa, ja tiesājamais atrodas apcietinājumā, nekavējoties tiesas sēžu zālē atbrīvo viņu no apcietinājuma.

320. pants. Sprieduma noraksta izsniegšana notiesātajam vai attaisnotajam

Ne vēlāk kā trīs dienu laikā pēc sprieduma pasludināšanas tā noraksts jāizsniedz notiesātajam vai attaisnotajam.

Ja spriedums uzrakstīts valodā, kuru notiesātais vai attaisnotais neprot, viņam jāizsniedz sprieduma rakstveida tulkojums viņa dzimtajā valodā vai valodā, kuru viņš prot.

321. pants. Radnieku tiesība satīties ar notiesāto

Tiesas priekšsēdētājam vai tautas tiesnesim pēc notiesātā tuvu radnieku lūguma jādod viņiem iespēja satīties ar notiesāto, kurš atrodas apcietinājumā.

PIEKTĀ SADAĻA
SPRIEDUMU UN LĒMUMU, KAS NAV STĀJUŠIES LIKUMĪGĀ SPĒKĀ, JAUNA
IZSKATĪŠANA

Divdesmit astotā nodaļa
SŪDZĪBU UN PROTESTU IESNIEGŠANA PAR TIESAS SPRIEDUMIEM
UN LĒMUMIEM UN TIESNEŠA LĒMUMIEM,
KAS NAV STĀJUŠIES LIKUMĪGĀ SPĒKĀ

322. pants. Tiesība iesniegt kasācijas sūdzību un kasācijas protestu par tiesas spriedumu

Tiesājamam, viņa aizstāvim un likumiskajam pārstāvim, kā arī cietušajam un viņa pārstāvim ir tiesība kasācijas kārtībā pārsūdzēt tiesas spriedumu.

Prokuroram ir pienākums kasācijas kārtībā iesniegt protestu par katru nelikumīgu vai nepamatotu spriedumu.

Civilprasītājam, civilatbildētājam un viņu pārstāvjiem ir tiesība pārsūdzēt spriedumu tai daļā, kas attiecas uz civilprasību.

Attaisnotajam ir tiesība kasācijas kārtībā pārsūdzēt attaisnojošu spriedumu attaisnošanas motīvu un pamatojuma daļā.

Latvijas PSR Augstākās Tiesas spriedums nav pārsūdzams, un par to nevar iesniegt protestu kasācijas kārtībā.

323. pants. Sprieduma pārsūdzēšanas kārtība

Par rajona (pilsētas) tautas tiesas spriedumu, kas nav stājies likumīgā spēkā, sūdzību vai protestu var iesniegt Latvijas PSR Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas kolēģijai. Spriedumu, kas taisīts, no jauna izskatot lietu, var pārsūdzēt un par to var iesniegt protestu vispārējā kārtībā.

Kasācijas instancei adresētās sūdzības un protesti iesniedzami tiesai, kas taisījusi spriedumu.

Ja sūdzība vai protests termiņā iesniegti tieši kasācijas instancē, tas nav šķērslis izskatīt sūdzību vai protestu.

324. pants. Tiesas vai tiesneša lēmuma pārsūdzēšana

Par pirmās instances tiesas lēmumu un tiesneša lēmumu, kas nav stājies likumīgā spēkā, prokurors var iesniegt blakus protestu, bet šā kodeksa 322. pantā minētās personas — blakus sūdzību.

Tiesneša lēmumu par atteikšanos ierosināt krimināllietu var pārsūdzēt pieteikuma iesniedzējs vai cietušais, vai arī iesniegt protestu prokurors. Tiesas lēmumu par naudas soda uzlikšanu šai kodeksā

paredzētajos gadījumos var pārsūdzēt personas, uz kurām šie lēmumi attiecas, vai prokurors par tiem var iesniegt protestu.

Tiesas vai tiesneša lēmumus, kas pieņemti šā kodeksa 235., 256. un 259. pantā paredzētajos gadījumos, nevar pārsūdzēt, bet prokurors par tiem var iesniegt protestu.

Tiesas vai tiesneša lēmumi, kas pieņemti šā kodeksa 35., 38., 88., 223., 224., 229., 248., 250., 258, 262. (izņemot lēmumu par naudas soda uzlikšanu), 273., 317., 329., 364.—367., 369. un 375. pantā paredzētajos gadījumos, nav pārsūdzami, bet protestu par tiem var iesniegt uzraudzības kārtībā.

Par lēmumiem, kas pieņemti lietas iztiesāšanas laikā pirmās instances tiesā, ja iztiesāšana beigusies ar tiesas spriedumu, atsevišķi nevar iesniegt sūdzības un protestus. Iebildumus pret šiem lēmumiem var ietvert kasācijas sūdzībā vai protestā, ko iesniedz par tiesas spriedumu.

Latvijas PSR Augstākās Tiesas lēmumi un Latvijas PSR Augstākās Tiesas tiesneša lēmumi kasācijas kārtībā nav pārsūdzami, un par tiem kasācijas kārtībā nevar iesniegt protestus.

325. pants. Protesta atsaukšanas tiesība

Latvijas PSR prokurors vai viņa vietnieks var atsaukt amatā zemāka prokurora protestu līdz lietas izskatīšanai kasācijas kārtībā.

326. pants. Paziņojumi par iesniegto sūdzību un protestu

Ja par tiesas spriedumu iesniegta sūdzība vai protests, pirmās instances tiesa nekavējoties paziņo par to šā kodeksa 243. pantā minētajiem procesa dalībniekiem, kuriem ir tiesība iesniegt rakstveida iebildumus pret sūdzību vai protestu līdz lietas izskatīšanas sākumam kasācijas instancē.

Iebildumus, kas iesniegti pret sūdzību vai protestu, pievieno lietai vai nosūta lietas papildināšanai ne vēlāk par trim dienām no to saņemšanas brīža.

327. pants. Termiņi, kādos iesniedzamas sūdzības un protesti par spriedumiem un lēmumiem

Sūdzības un protestus par pirmās instances tiesas spriedumiem un lēmumiem, kā arī par tiesneša lēmumiem var iesniegt desmit dienu laikā no to pieņemšanas brīža.

Ja notiesātais atrodas apcietinājumā, sprieduma pārsūdzības termiņu skaita no dienas, kad viņam izsniegts sprieduma noraksts.

Sprieduma pārsūdzībai noteiktajā laikā lietu no tiesas neviens nevar izprasīt. Prokuroram, kā arī notiesātajam, attaisnotajam, viņa aizstāvim un likumiskajiem pārstāvjiem, cietušajam, civilprasītājam, civilatbildētājam un viņu pārstāvjiem ir tiesība iepazīties tiesā ar lietu, kā arī ar iesniegtām sūdzībām un protestiem.

Sūdzība vai protests, kas iesniegti pēc noteiktā termiņa, atdodami atpakaļ personai, kas sūdzību vai protestu iesniegusi.

328. pants. Termina atjaunošanas kārtība sūdzības un protesta iesniegšanai par spriedumiem un lēmumiem

Ja sūdzības vai protesta iesniegšanas termiņš nokavēts aiz dibinātiem iemesliem, personas, kam ir tiesība iesniegt sūdzību vai protestu, var lūgt tiesu, kura taisījusi spriedumu vai lēmumu, lai atjaunotu nokavēto termiņu. Reizē ar lūgumu par termiņa atjaunošanu šīs personas var iesniegt arī sūdzību vai protestu. Jautājumu par termiņa atjaunošanu izlemj tiesa rīcības sēdē. Persona, kas lūgusi atjaunot nokavēto termiņu, uz viņas lūgumu pielaižama rīcības sēdē paskaidrojumu došanai.

Lūgumus atjaunot nokavēto termiņu tiesnešu lēmuma pārsūdzībai izskata tādā pašā kārtībā.

Tiesas lēmumu par atteikšanos atjaunot nokavēto termiņu var pārsūdzēt, un par to var iesniegt protestu vispārējā kārtībā kasācijas instances tiesai, kurai ir tiesība atjaunot nokavēto termiņu.

Ja spriedums vēl nav nodots izpildīšanai, tiesa, saņēmusi lūgumu atjaunot nokavēto sprieduma pārsūdzības termiņu, var nenodot spriedumu izpildīšanai, kamēr izšķir jautājumu par nokavētā termiņa atjaunošanu.

329. pants. Sūdzības vai protesta iesniegšanas sekas

Kasācijas sūdzības vai protesta iesniegšana par spriedumu likumā paredzētajā termiņā aptur šā sprieduma stāšanos likumīgā spēkā.

Protesta par tiesas lēmumu sūtīt lietu papildizmeklēšanai savlaicīga iesniegšana aptur šā lēmuma izpildīšanu.

Pārējos gadījumos jautājumu par tiesas vai tiesneša lēmuma izpildīšanas apturēšanu, ja par lēmumu iesniegta sūdzība vai. protests, izlemj pirmās instances tiesa rīcības sēdē.

330. pants. Lietas virzīšana pēc sūdzības vai protesta iesniegšanas

Kad pagājis sūdzības vai protesta iesniegšanai noteiktais termiņš, pirmās instances tiesa nekavējoties nosūta lietu kopā ar iesniegto sūdzību un protestu kasācijas instances tiesai. Pirmās instances tiesa nosaka lietas izskatīšanas datumu kasācijas instancē ar tādu aprēķinu, lai lieta tiktu izskatīta ne agrāk kā piecu un ne vēlāk kā desmit dienu laikā no tās saņemšanas dienas kasācijas instancē, un paziņo ieinteresētajām personām dienu, kurā lietu izskatīs kasācijas instances tiesā.

Divdesmit devītā nodaļa **LIETAS IZSKATĪŠANA KASĀCIJAS INSTANCĒ**

331. pants. Sprieduma likumības un pamatotības pārbaude

Izskatot lietu kasācijas kārtībā, tiesa pārbauda sprieduma likumību un pamatotību pēc lietā esošiem un papildus iesniegtiem materiāliem.

Sprieduma, kas nav stājies likumīgā spēkā, likumības un pamatotības pārbaudi izdara tikai pēc sūdzībām un protestiem, kuri iesniegti likumā noteiktajā laikā.

332. pants. Krimināllietas izskatīšanas robežas kasācijas instances tiesā

Kasācijas instances tiesu nesaista kasācijas sūdzības vai protesta apsvērumi, un tā pārbauda lietu pilnā apmērā par visiem notiesātajiem, tai skaitā arī par tiem, kuri sūdzības nav iesnieguši un par kuriem nav iesniegts kasācijas protests.

333. pants. Krimināllietas izskatīšanas termiņi kasācijas instances tiesā

Ar kasācijas sūdzību vai protestu saņemtā lieta kasācijas instances tiesai jāizskata dienā, ko noteikusi tiesa, kas taisījusi spriedumu.

Ja lieta ir sevišķi sarežģīta, kā arī citos izņēmuma gadījumos tiesas priekšsēdētājs šo termiņu var pagarināt, bet ne vairāk kā par desmit dienām. Šai gadījumā ieinteresētajām personām laikus jāpaziņo diena, kad lietu izskatīs kasācijas instances tiesā.

334. pants. Personas, kas piedalās, izskatot lietu kasācijas instances tiesā

Izskatot lietu kasācijas instances tiesā, var piedalīties: attaisnotais, notiesātā un attaisnotā likumiskie pārstāvji, aizstāvis, kā arī cietušais, civilprasītājs, civilatbildētājs un viņu pārstāvji.

Izskatot lietu kasācijas kārtībā, prokurors dod atzinumu par sprieduma likumību un pamatotību.

Ja norādītās personas, kam laikā paziņots par lietas izskatīšanas dienu, neierodas, tas nav šķērslis izskatīt lietu kasācijas instances tiesā.

Jautājumu par notiesātā piedalīšanos tiesas sēdē, kurā izskata lietu kasācijas kārtībā, izšķir šī tiesa. Ja tiesas sēdē ierodas notiesātais, viņam visos gadījumos tiek atļauts dot paskaidrojumus.

335. pants. Jaunu materiālu iesniegšana kasācijas instances tiesā

Lai pastiprinātu vai atspēkotu apsvērumus, kas minēti sūdzībā vai protestā, šā kodeksa 322. pantā norādītās personas kasācijas instances tiesai var iesniegt papildu materiālus kā pirms krimināllietas izskatīšanas sākuma, tā arī tiesas sēdes laikā, tomēr ne vēlāk kā līdz prokurora atzinuma došanai.

336. pants. Lietas izskatīšanas kārtība kasācijas instancē

Tiesas sēdes priekšsēdētājs atklāj tiesas sēdi un paziņo, kādu lietu uz kādas sūdzības vai protesta pamata un par kādas tiesas spriedumu izskatīs. Pēc tam tiesas sēdes priekšsēdētājs pārliecinās, kas ieradies tiesas sēdē un vai šā kodeksa 334. pantā norādītajām personām ir bijis paziņots par lietas izskatīšanas laiku. Atkarībā no tā tiesa arī izlemj jautājumu par iespēju izskatīt lietu. Pēc tam tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo tiesas sastāvu, prokurora un klātesošā tulka uzvārdu un noskaidro, vai procesa dalībniekiem ir noraidījumu pieteikumi. Noraidījumus tiesa izlemj saskaņā ar šā kodeksa 29., 30., 42. un 136. pantu.

Ja tiesas sēdē piedalās aizstāvis, cietušā, civilprasītāja un civilatbildētāja pārstāvji, tiesas sēdes priekšsēdētājs paziņo arī viņu uzvārdus.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs jautā personām, kas ieradušās tiesas sēdē, vai tām ir kādi lūgumi, un izlemj pieteiktos lūgumus.

Lietas izskatīšana iesākas ar tiesas locekļa ziņojumu, kurā tiek attēlota lietas būtība, kā arī sūdzības vai protesta svarīgākie apsvērumi. Ja tiesai iesniegti jauni materiāli, tā dod iespēju ar tiem iepazīties visiem procesa dalībniekiem, kuri piedalās lietas izskatīšanā. Pēc tam vārdu dod personai, kas iesniegusi sūdzību. Pārējiem procesa dalībniekiem ir tiesība izteikt savus iebildumus sakarā ar sūdzību vai protestu. Pēc paskaidrojumu došanas tiesa noklausās prokurora atzinumu un aiziet apspriežu istabā pieņemt lēmumu.

Pieņemot lēmumu, tiesa vadās no šā kodeksa 298.—302. panta noteikumiem.

Kad tiesneši parakstījuši lēmumu, tiesa atgriežas tiesas sēžu zālē un tiesas sēdes priekšsēdētājs vai tiesas loceklis nolasa lēmumu.

Kasācijas instances tiesas sēdes kārtību un tās uzturēšanu regulē pirmās instances tiesvedības noteikumi.

337. pants. Kasācijas instances tiesas lēmums

Pēc lietas izskatīšanas kasācijas kārtībā tiesa pieņem vienu no šādiem lēmumiem:

- 1) atstāj spriedumu negrozītu, bet sūdzību vai protestu noraida;
- 2) atceļ spriedumu un nodod lietu jaunai izziņai, iepriekšējai izmeklēšanai vai iztiesāšanai;
- 3) atceļ spriedumu un izbeidz lietu;
- 4) groza spriedumu.

338. pants. Kasācijas instancē nav atļauts pastiprināt notiesātajam piespriesto sodu vai piemērot viņam likumu par smagāku noziegumu

Izskatot lietu kasācijas kārtībā, tiesa var mīkstināt pirmās instances tiesas piespriesto sodu vai piemērot likumu par vieglāku noziegumu, bet tai nav tiesības pastiprināt sodu vai piemērot likumu par smagāku noziegumu.

Spriedumu var atcelt sakarā ar to, ka jāpiemēro likums par smagāku noziegumu, vai soda mīkstuma dēļ vienīgi tai gadījumā, kad, pamatojoties uz šādiem apstākļiem, prokurors iesniedzis protestu vai cietušais — sūdzību.

339. pants. Iemesli sprieduma atcelšanai vai grozīšanai kasācijas kārtībā

Iemesli sprieduma atcelšanai vai grozīšanai, izskatot lietu kasācijas kārtībā, ir šādi:

- 1) izziņas, iepriekšējās vai tiesas izmeklēšanas vienpusība vai nepilnīgums;
- 2) spriedumā izteikto tiesas secinājumu neatbilstība lietas faktiskajiem apstākļiem;
- 3) kriminālprocesa likuma svarīgs pārkāpums;
- 4) krimināllikuma nepareiza piemērošana;
- 5) tiesas piespriedē soda neatbilstība nozieguma smagumam un notiesātā personībai.

Šā panta 1. un 3. punktā minēto iemeslu dēļ spriedumu var tikai atcelt.

340. pants. Izziņas, iepriekšējās vai tiesas izmeklēšanas vienpusība vai nepilnīgums

Par vienpusīgu vai nepilnīgi izdarītu atzīstama izziņa, iepriekšējā vai tiesas izmeklēšana, ja palikuši nenoskaidroti tādi apstākļi, kuru noskaidrošanai varētu būt svarīga nozīme, taisot spriedumu.

Izziņa, iepriekšējā vai tiesas izmeklēšana katrā ziņā atzīstama par vienpusīgu vai nepilnīgu:

- 1) ja nav nopratināti liecinieki vai nav pieprasīti pierādījumi, kuriem svarīga nozīme lietā;
- 2) ja lietā nav noskaidroti apstākļi, kas norādīti tiesas lēmumā, kura nodevusi lietu papildizziņai vai papildizmeklēšanai, vai jaunai izskatīšanai tiesā.

Spriedums atceļams arī tai gadījumā, kad sakarā ar šā kodeksa 335. panta kārtībā kasācijas instances tiesai iesniegtajiem papildu materiāliem jānoskaidro kādi apstākļi.

341. pants. Spriedumā izteikto tiesas secinājumu neatbilstība lietas faktiskajiem apstākļiem

Spriedums atzīstams par neatbilstošu lietas faktiskajiem apstākļiem šādos gadījumos:

- 1) ja tiesas secinājumus neapstiprina tiesas sēdē izskatītie pierādījumi;
- 2) ja tiesa nav ņēmusi vērā lietas apstākļus, kuri varētu būtiski ietekmēt tiesas secinājumus;
- 3) ja ir pretrunīgi pierādījumi, kuriem svarīga nozīme tiesas secinājumos, bet spriedumā nav teikts, uz kāda pamata tiesa kādus no šiem pierādījumiem atzinusi un citus noraidījusi;
- 4) ja tiesas secinājumos spriedumā ir svarīgas pretrunas.

342. pants. Kriminālprocesa likuma svarīgs pārkāpums

Par kriminālprocesa likuma svarīgiem pārkāpumiem atzīstami tādi pārkāpumi, kas, atņemot vai ierobežojot procesa dalībniekiem ar likumu garantētās tiesības lietas izskatīšanā, vai arī citādi kavējuši tiesu vispusīgi noskaidrot lietu un ietekmējuši vai varējuši ietekmēt sprieduma likumību un pamatotību.

343. pants. Absolutie kasācijas iemesli

Spriedums katrā ziņā atceļams:

- 1) ja tiesa lietu izskatījusi nelikumīgā sastāvā;
- 2) ja lieta izskatīta tiesājamā prombūtnē tais gadījumos, kad likumā paredzēta viņa obligāta klātbūtne;
- 3) ja lieta izskatīta bez aizstāvja piedalīšanās tais gadījumos, kad likumā paredzēta viņa obligāta piedalīšanās;
- 4) ja, spriedumu taisot, pārkāpts tiesnešu apspriedes noslēpums;
- 5) ja spriedumu nav parakstījis kāds no tiesas sastāva;
- 6) ja tiesa nav izbeigusi lietu šā kodeksa 5. pantā paredzētajos gadījumos;
- 7) ja lieta izskatīta bez tulka valodā, kuru neprot tiesājamais.

344. pants. Krimināllikuma nepareiza piemērošana

Likums uzskatāms par nepareizi piemērotu:

- 1) ja tiesa nav piemērojusi to likumu, kuru vajadzēja piemērot;
- 2) ja tiesa piemērojusi tādu likumu, kuru piemērot nevajadzēja;
- 3) ja tiesa likumu iztulkojusi nepareizi, pretrunā ar tā tiešo saturu.

345. pants. Tiesas piespriestā soda neatbilstība nozieguma smagumam un notiesātā personībai

Spriedums atzīstams par neatbilstošu nozieguma smagumam un notiesātā personībai, ja tiesas piespriestais sods, kaut arī nepārsniedz attiecīga krimināllikuma noteiktās robežas, pēc sava apmēra ir acīm redzami netaisnīgs vai nu soda mīkstuma, vai arī bardzības ziņā.

346. pants. Kasācijas instances tiesas tiesību robežas, atceļot spriedumu, un tās norādījumu obligāta ievērošana pirmās instances tiesā

Tiesai, kas izskata lietu kasācijas kārtībā, nav tiesības konstatēt vai atzīt par pierādītiem faktus, kas nav bijuši konstatēti spriedumā vai ir tajā noraidīti, kā arī nav tiesības iepriekš izlemt jautājumus par to, vai apsūdzība ir vai nav pierādīta, vai kāds pierādījums pelna vai nepelna ticamību, par to, vai kādiem pierādījumiem ir lielāka nozīme nekā citiem, kā arī par to, kādu krimināllikumu var piemērot pirmās instances tiesa, un par soda mēru.

Tiesas norādījumi, kura izskata lietu kasācijas kārtībā, ir obligāti papildizziņā, papildizmeklēšanā un otru reizi izskatot lietu tiesā.

347. pants. Sprieduma atcelšanas sekas, nosūtot lietu jaunai izskatīšanai

Atceļot spriedumu un nosūtot lietu jaunai izskatīšanai, kasācijas instances tiesa lēmumā norāda, vai tiesvedība lietā jāatsāk no izziņas, iepriekšējās izmeklēšanas, nodošanas tiesai vai iztiesāšanas stadijas.

Ja pret apsūdzēto jāceļ smagāka apsūdzība vai tāda, kuras faktiskie apstākļi būtiski atšķiras no sākotnēji celtās apsūdzības, kasācijas instances tiesa nosūta lietu prokuroram papildizmeklēšanai vai papildizziņai, bet lēmuma norakstu tiesai, kas taisījusi spriedumu.

Ja spriedums atcelts pārkāpumu dēļ, kas pieļauti, izskatot lietu tiesā, kasācijas instances tiesa nosūta lietu jaunai izskatīšanai tiesai, kas taisījusi spriedumu, bet citā sastāvā, vai arī citai tiesai.

348. pants. Lietas izskatīšana pirmās instances tiesā pēc sākotnējā sprieduma atcelšanas

Pēc sākotnējā sprieduma atcelšanas lieta izskatāma vispārējā kārtībā.

Soda pastiprināšana vai likuma piemērošana par smagāku noziegumu, izskatot lietu no jauna pirmās instances tiesā, pieļaujama tikai tad, ja sākotnējais spriedums atcelts soda mīkstumā dēļ vai sakarā ar to, ka bijis nepieciešams piemērot likumu par smagāku noziegumu pēc prokurora kasācijas protesta vai pēc cietušā sūdzības, kā arī ja pēc sprieduma atcelšanas, no jauna izmeklējot lietu, tiek konstatēti apstākļi, kas liecina par to, ka apsūdzētais izdarījis smagāku noziegumu.

349. pants. Notiesājoša sprieduma atcelšana, izbeidzot lietu

Kasācijas instances tiesa atceļ notiesājošu spriedumu un izbeidz lietu šādos gadījumos:

- 1) kad ir šā kodeksa 5.— 8. pantā minētie iemesli;
- 2) kad nav pierādīta tiesājamā līdzdalība noziegumā, ja pie tam nav pamata papildizziņai, papildizmeklēšanai vai jaunai lietas izskatīšanai tiesā.

350. pants. Attaisnojoša sprieduma atcelšana

Attaisnojošu spriedumu kasācijas kārtībā var atcelt tikai pēc prokurora protesta, pēc cietušā vai pēc attaisnotā sūdzības.

351. pants. Sprieduma grozīšana

Ja, izskatot lietu kasācijas kārtībā, noskaidrots, ka pirmās instances tiesa nepareizi piemērojusi krimināllikumu vai piemērojusi sodu, kas neatbilst notiesātā nodarījumam, tad kasācijas instances tiesa, nenododot lietu jaunai izskatīšanai, var spriedumā izdarīt vajadzīgos grozījumus, tomēr tā, lai netiktu piemērots likums par smagāku noziegumu un lai grozītajā spriedumā paredzētais sods nepārsniegtu pirmās instances tiesas noteikto sodu.

Kasācijas instancei ir tiesība, nenododot lietu jaunai izskatīšanai, samazināt vai mīkstināt sodu vai piemērot likumu par vieglāku noziegumu.

Kasācijas instancei nav tiesības izdarīt spriedumā grozījumus, kas pamatoti uz apstākļiem, kurus pirmās instances tiesa spriedumā nav konstatējusi.

352. pants. Kasācijas instances tiesas lēmuma saturs

Kasācijas instances tiesas lēmumā jānorāda:

- 1) lēmuma pieņemšanas laiks un vieta;
- 2) lēmumu pieņēmušās tiesas nosaukums un sastāvs; prokurors un citas personas, kas piedalījušās, izskatot krimināllietu kasācijas instances tiesas sēdē;
- 3) persona, kas iesniegusi kasācijas sūdzību vai protestu;
- 4) persona, ko pirmās instances tiesa notiesājusi vai attaisnojusi, un notiesātajam piespriestais sods;
- 5) īss sprieduma saturs;
- 6) sūdzības vai protesta īss saturs, kā arī šā kodeksa 322. pantā minēto personu iesniegtie materiāli;
- 7) lietā piedalījušos personu paskaidrojumu un prokurora atzinuma īss saturs;
- 8) kasācijas instances tiesas secinājumi sakarā ar iesniegto sūdzību vai protestu.

Noraidot sūdzību vai protestu, lēmumā jānorāda, uz kāda pamata sūdzības vai protesta apsvērumi atzīti par nepareiziem vai nesvarīgiem.

Atceļot vai grozot spriedumu, lēmumā jānorāda, kādi likuma panti pārkāpti, pārkāpumu saturs, vai arī jānorāda, kāpēc spriedums tiek atzīts par nepamatotu.

Nododot lietu papildizīņai, papildizmeklēšanai vai jaunai iztiesāšanai, kasācijas instances tiesai jānorāda apstākļi, kas jānoskaidro. Bez tam kasācijas instances tiesa var norādīt tās darbības, ko nepieciešams izdarīt.

353. pants. Kasācijas instances tiesas lēmuma nodošana izpildīšanai

Kasācijas instances tiesas lēmums ne vēlāk kā trīs dienu laikā pēc tā pieņemšanas kopā ar lietu, kasācijas sūdzību vai protestu un papildus iesniegtiem materiāliem jānosūta izpildīšanai tiesai, kas taisījusi spriedumu.

Ja uz kasācijas instances tiesas lēmuma pamata notiesātais jāatbrīvo no apcietinājuma, šā lēmuma norakstu vienas dienas laikā nosūta tieši ieslodzījuma vietas administrācijai lēmuma izpildīšanai.

Par lēmuma izpildīšanu, par atbrīvošanu no apcietinājuma, ieslodzījuma vietas administrācija vienas dienas laikā paziņo tiklab tiesai, kas pieņēmusi lēmumu, kā arī tiesai, kas taisījusi spriedumu.

Kasācijas instances tiesas lēmums ir galīgs, un par to var iesniegt protestu tikai uzraudzības kārtībā.

354. pants. Kasācijas instances tiesas blakus lēmums

Kasācijas instances tiesa ar atsevišķu lēmumu var vērst attiecīgu amatpersonu uzmanību uz pārkāpumiem, kas pieļauti izziņā, iepriekšējā izmeklēšanā un izskatot lietu tiesā.

Kasācijas instances tiesa var vērst arī iestāžu, uzņēmumu un organizāciju uzmanību uz trūkumiem un apstākļiem, kas veicinājuši noziegumu un ko nepieciešams novērst.

Šā blakus lēmuma norakstu nosūta attiecīgai iestādei, uzņēmumam, organizācijai, amatpersonai, kam mēneša laikā jāpaziņo tiesai par veiktajiem pasākumiem.

355. pants. Blakus sūdzības un blakus protesta izskatīšanas kārtība

Blakus sūdzību un blakus protestu, kas iesniegti par tiesas vai tiesneša lēmumu, izskata kasācijas instances tiesa šā kodeksa 336. pantā norādītajā kārtībā.

Kasācijas instances tiesa šīs sūdzības vai protestus izskata tikai par tām personām, par kurām tās iesniegtas.

356. pants. Zudušas lietas atjaunošana kasācijas instances tiesā

Ja zudusi krimināllieta, kurā jau ir tiesas spriedums vai lēmums, un, ja šai lietā iesniegta kasācijas sūdzība vai protests, kasācijas instances tiesa pieņem lēmumu par lietas atjaunošanu un vajadzības gadījumā izlemj jautājumu par drošības līdzekli.

SESTĀ SADAĻA SPRIEDUMA IZPILDĪŠANA

Trīsdesmitā nodaļa SPRIEDUMA IZPILDĪŠANA

357. pants. Sprieduma stāšanās likumīgā spēkā

Spriedums stājas likumīgā spēkā pēc kasācijas sūdzību un protesta iesniegšanai paredzētā termiņa notecēšanas, ja šādas sūdzības un protests nav iesniegti. Ja kasācijas sūdzība vai kasācijas protests ir iesniegts, spriedums stājas likumīgā spēkā pēc lietas izskatīšanas kasācijas instances tiesā, ja šī tiesa spriedumu nav atcēlusi.

Spriedums, kas kasācijas kārtībā nav pārsūdzams, stājas spēkā tā pasludināšanas brīdī.

Ja lietā ir vairāki notiesātie un ja spriedums pārsūdzēts vai par to iesniegts protests attiecībā kaut vai uz vienu no tiem, spriedums nestājas likumīgā spēkā attiecībā uz visiem notiesātajiem, kamēr lietu izskata kasācijas instances tiesa.

358. pants. Tiesas un tiesneša lēmuma stāšanās likumīgā spēkā

Pirmās instances tiesas lēmums un tiesneša lēmums stājas likumīgā spēkā, kad pagājis termiņš to pārsūdzēšanai un protesta iesniegšanai par tiem, ja sūdzības un protests nav iesniegti.

Ja iesniegta blakus sūdzība vai blakus protests, pirmās instances tiesas lēmums un tiesneša lēmums stājas likumīgā spēkā pēc lietas izskatīšanas kasācijas instances tiesā, ja šī tiesa tos nav atcēlusi.

Tiesas un tiesneša lēmums, par kuru nav atļauts iesniegt sūdzību vai protestu, stājas likumīgā spēkā un tiek izpildīts nekavējoties pēc tā pieņemšanas.

359. pants. Tiesas sprieduma un lēmuma saistošais spēks

Likumīgā spēkā stājies tiesas spriedums un lēmums ir saistošs visām valsts un sabiedriskajām iestādēm, uzņēmumiem un organizācijām, amatpersonām un pilsoņiem, un tas jāizpilda visā PSR Savienības teritorijā.

360. pants. Kārtība, kādā spriedumu nodod izpildīšanai un izpilda

Spriedumu izpildīšanai nodod tautas tiesnesis vai tās tiesas priekšsēdētājs, kas taisījusi spriedumu. Tautas tiesnesis vai tiesas priekšsēdētājs kopā ar savu rīkojumu par sprieduma izpildīšanu sprieduma norakstu nosūta tai iestādei, kurai uzlikts pienākums izpildīt spriedumu.

Notiesājošs spriedums tiek izpildīts pēc tā stāšanās likumīgā spēkā.

Attaisnojošs spriedums un tiesājamo no soda atbrīvojošs spriedums tiek izpildīts nekavējoties pēc sprieduma pasludināšanas. Ja tiesājamais atrodas apcietinājumā, tiesa atbrīvo viņu no apcietinājuma tiesas sēžu zālē.

Iestādes, kas izpilda spriedumu, nekavējoties pēc sprieduma izpildīšanas paziņo par to tiesai, kas taisījusi spriedumu.

Spriedumu izpildīšanas likumību uzrauga prokurors.

361. pants. Paziņojums notiesātā radniekiem par sprieduma izpildīšanu

Pēc sprieduma, ar ko notiesātajam piespriesta brīvības atņemšana vai noņemšana, stāšanās likumīgā spēkā spriedumu izpildītājas iestādes administrācijai jāpaziņo notiesātā tuviem radniekiem, uz kuriem nosūtīts notiesātais soda izciešanai, un, ja viņi to vēlas, jādod tiem iespēja satikties ar notiesāto pirms sprieduma izpildīšanas.

362. pants. Sprieduma izpildīšanas atlikšana

Ja piespriesta brīvības atņemšana, noņemšana, izsūtījums vai labošanas darbi bez brīvības atņemšanas, tiesa var atlikt sprieduma izpildīšanu šādos gadījumos:

- 1) ja notiesātais saslimis ar smagu slimību, kas kavē soda izciešanu, sprieduma izpildīšanu var atlikt, kamēr viņš izveseļojas;
- 2) ja notiesātā atrodas grūtniecības stāvoklī, sprieduma izpildīšanu var atlikt uz laiku, ne ilgāku par vienu gadu pēc dzemdībām ;
- 3) ja tūlītēja soda izciešana var radīt sevišķi smagas sekas notiesātajam vai viņa ģimenei sakarā ar ugunsgrēku vai citu stihisku postu, vienīgā darba spējīgā ģimenes locekļa smagu slimību vai nāvi un citos izņēmuma gadījumos, sprieduma izpildīšanu var atlikt uz tiesas noteiktu laiku, bet ne ilgāk par trim mēnešiem;
- 4) kara laika sprieduma izpildīšanu var atlikt karavīriem saskaņā ar Latvijas PSR kriminālkodeksa 43. pantu.

Sprieduma izpildīšanu nav atļauts atlikt personām, kas notiesātas par smagiem noziegumiem, un sevišķi bīstamiem recidīvistiem.

Naudas soda samaksu var atlikt vai sadalīt termiņos uz laiku līdz sešiem mēnešiem, ja notiesātajam ir grūti naudas sodu samaksāt tūlīt.

363. pants. No soda izciešanas atbrīvot var tikai tiesa

Atbrīvot notiesāto no piespriestā soda izciešanas, kā arī mīkstināt piespriesto sodu, izņemot atbrīvošanu no soda un soda mīkstināšanu amnestijas un apžēlošanas kārtībā, var tikai tiesa.

364. pants. Notiesātā pirmstermiņa atbrīvošana sakarā ar slimību

Ja persona, kurai piespriests brīvības atņemšanas sods, soda izciešanas laikā saslimusi ar psihisku vai citu smagu slimību, rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc soda izciešanas vietas uz prokurora vai labošanas darbu iestādes priekšlikumu, pamatojoties uz ārstu komisijas atzinumu, kura darbojusies ne mazāk kā trīs ārstu sastāvā, var pieņemt lēmumu par notiesātā ievietošanu speciālā psihiatriskā vai citā slimnīcā, kurā ir attiecīgs režīms, vai arī pieņemt lēmumu par viņa atbrīvošanu no tālākas soda izciešanas.

Izlemjot tiesā jautājumu par notiesātā pirmstermiņa atbrīvošanu slimības dēļ, obligāta tās ārstu komisijas pārstāvja klātbūtne, kura devusi atzinumu par notiesātā veselības stāvokli.

Ja ar psihisku vai citu smagu slimību saslimis notiesātais, kam piespriesti labošanas darbi, tiesa vienmēr pieņem lēmumu par viņa atbrīvošanu no tālākas soda izciešanas.

Izlemjot jautājumu par to personu atbrīvošanu no tālākas soda izciešanas, kas saslimušas ar smagu slimību (izņemot personas, kas saslimušas ar psihisku slimību), tiesa ņem vērā izdarītā nozieguma smagumu, notiesātā personību un citus apstākļus.

365. pants. Nosacīta pirmstermiņa atbrīvošana no soda un soda aizstāšana ar vieglāku sodu

Latvijas PSR kriminālkodeksa 50. pantā paredzētajā gadījumā notiesātā nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu no soda izciešanas un soda neizciestās daļas aizstāšanu ar vieglāku sodu uz rajona (pilsētas) Darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas Novērošanas komisijas iesniegumu vai uz labošanas darbu iestādes priekšnieka iesniegumu, kas saskaņots ar Novērošanas komisiju, izdara rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc soda izciešanas vietas, bet par personām, kas notiesātas par sevišķi bīstamiem valsts noziegumiem, — Latvijas PSR Augstākā Tiesa.

Iesniegumu, nepieprasot krimināllietu, izskata tiesas sēde, kurā piedalās prokurors, kā arī Novērošanas komisijas pārstāvis, labošanas darbu iestādes pārstāvis un obligāti pats notiesātais.

Ja tiesa noraidījusi iesniegumu, to var atkārtot pēc sešiem mēnešiem.

366. pants. Atbrīvošana no soda un soda aizstāšana ar vieglāku personām, kas izdarījušas noziegumu pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas

Latvijas PSR kriminālkodeksa 51. pantā paredzētajā gadījumā atbrīvošanu no soda un soda aizstāšanu ar vieglāku personām, kas izdarījušas noziegumu pirms astoņpadsmit gadu vecuma sasniegšanas, uz rajona (pilsētas) Darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas Nepilngadīgo lietu komisijas iesniegumu vai uz labošanas darbu iestādes priekšnieka iesniegumu, kas saskaņots ar šo komisiju, izdara rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc soda izciešanas vietas. Iesniegumu, nepieprasot krimināllietu, izskata tiesas sēdē, kurā piedalās prokurors, Nepilngadīgo lietu komisijas pārstāvis un labošanas darbu iestādes pārstāvis, kā arī obligāti pats notiesātais.

Tiesa savā lēmumā par pirmstermiņa vai nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu attiecīgām iestādēm var uzlikt par pienākumu sekot pirmstermiņa vai nosacīti pirmstermiņa atbrīvotā iekārtošanai darbā.

Ja tiesa noraidījusi iesniegumu, to atkārtot var pēc sešiem mēnešiem.

367. pants. Uz aktīvo armiju nosūtītā notiesātā atbrīvošana no soda un soda aizstāšana viņam ar vieglāku sodu

Latvijas PSR kriminālkodeksa 43. pantā paredzētajā gadījumā uz aktīvo armiju nosūtītā notiesātā atbrīvošanu no soda vai soda aizstāšanu viņam ar citu vieglāku sodu izdara tiesa pēc militārās pavēlniecības lūguma. Jautājumu bez lietas pieprasīšanas izskata tiesas sēdē, piedaloties prokuroram un, vajadzības gadījumā, aicinot militārās pavēlniecības pārstāvi un notiesāto.

308. pants. Soda aizstāšana ar citu sodu

1) Nāves sodu nevar piemērot un tas aizstājams ar citu sodu sievietei, ja viņa laikā, kad jāizpilda spriedums, atrodas grūtniecības stāvoklī.

Nāves soda aizstāšanu ar citu sodu uz prokurora iesnieguma pamata izdara tiesa, kas taisījusi spriedumu.

2) Sievietēm, kas atrodas grūtniecības stāvoklī, vai kuru apgādībā ir astoņu gadu vecumu nerasnieguši bērni, nevar piemērot arī noņemšanu, bet, ja tas ir jau piemērots, rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc soda izciešanas vietas uz labošanas darbu iestādes priekšnieka iesniegumu atbrīvo notiesāto no noņemšanas un aizstāj noņemšanu ar vieglāku sodu. Ja notiesātā, kam piespriests noņemšanas, atrodas brīvībā, lietu uz viņas lūgumu izskata tiesa, kas taisījusi spriedumu.

3) Ja notiesātais, kam piespriesti labošanas darbi bez brīvības atņemšanas darba vietā, no tiem izvairās, rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc sprieduma izpildīšanas vietas var aizstāt šī soda atlikušo daļu ar labošanas darbiem citā vietā notiesātā dzīves vietas rajonā. Šo vietu norāda iestādes, kas pārzin labošanas darbus.

Ja notiesātais izvairās no labošanas darbiem bez brīvības atņemšanas, kuru vietu norādījušas šos darbus pārzinošās iestādes, rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc soda izciešanas vietas saskaņā ar Latvijas PSR kriminālkodeksa 40. pantā paredzētajiem noteikumiem var labošanas darbu atlikušo daļu aizstāt ar brīvības atņemšanu.

369. pants. Brīvības atņemšanas veida grozīšana

Latvijas PSR kriminālkodeksa 23. pantā paredzētajos gadījumos cietumsoda aizstāšanu ar soda izciešanu labošanas darbu kolonijā, kā arī soda aizstāšanu ar cietumsodu notiesātajiem, kuri pārkāpj labošanas darbu kolonijas režīmu, izdara rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc soda izciešanas vietas uz rajona (pilsētas) Darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas Novērošanas komisijas iesniegumu vai uz labošanas darbu iestādes priekšnieka iesniegumu, kas saskaņots ar šo komisiju.

Iesniegumu, nepieprasot pašu lietu, izskata tiesas sēdē, kurā piedalās prokurors, Novērošanas komisijas pārstāvis, labošanas darbu iestādes pārstāvis un notiesātais.

Ja tiesa iesniegumu noraida, jauns iesniegums pieļaujams pēc sešiem mēnešiem.

370. pants. Nosacīti notiesātā pirmstermiņa atbrīvošana no soda

Ja nosacīti notiesātais ar priekšzīmīgu uzvedību pierādījis savu labošanu un ja pagājusi vismaz puse no tiesas noteiktā pārbaudes laika, rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc notiesātā dzīves vietas uz sabiedriskās organizācijas vai darbaļaužu kolektīva lūgumu vai tās personas lūgumu, kam uzdots nosacīti notiesātā pārraudzība, var samazināt viņam noteikto pārbaudes laiku vai atcelt atlikušo pārbaudes laiku.

Lūgumu izskata tiesas sēdē, nepieprasot krimināllietu, nosacīti notiesātā un tās sabiedriskās organizācijas vai darbaļaužu kolektīva pārstāvja vai personas, kas iesniegusi lūgumu, klātbūtnē.

Ja tiesa lūgumu noraida, jauns lūgums pieļaujams pēc sešiem mēnešiem.

371. pants. Ārstniecības iestādē pavadītā laika ieskaitīšana soda laikā

Ja persona, kas izcieš brīvības atņemšanas sodu, bijusi ievietota ārstniecības iestādē, tad šai iestādē pavadīto laiku ieskaita soda laikā.

372. pants. Sprieduma izpildīšana, ja par apsūdzēto ir citi neizpildīti spriedumi

Ja par apsūdzēto ir vairāki neizpildīti spriedumi, par ko nav bijis zināms tiesai, kura taisījusi pēdējo spriedumu, šai tiesai vai vienāda nosaukuma tiesai pēc sprieduma izpildīšanas vietas saskaņā ar Latvijas PSR kriminālkodeksa 39. pantu jāpieņem lēmums par soda piemērošanu apsūdzētajam pēc visu šo spriedumu kopuma.

373. pants. Tiesas, kas izšķir ar sprieduma izpildīšanu saistītos jautājumus

Jautājumus par naudas soda samaksas atlikšanu vai sadalīšanu termiņos, kā arī dažādas šaubas un neskaidrības, kas rodas, izpildot spriedumu, izlemj tiesa, kas taisījusi spriedumu.

Ja spriedumu izpilda ārpus tās tiesas darbības rajona, kas taisījusi spriedumu, tad šos jautājumus izlemj vienāda nosaukuma tiesa, bet, ja sprieduma izpildīšanas rajonā šādas tiesas nav, — augstāka tiesa. Šādā gadījumā tiesas lēmuma noraksts tiek nosūtīts tiesai, kas taisījusi spriedumu.

374. pants. Ar sprieduma izpildīšanu saistīto jautājumu izlemšanas kārtība

Ar sprieduma izpildīšanu saistītos jautājumus tiesa izlemj tiesas sēdē, piedaloties prokuroram.

Uz tiesas sēdi aicināms notiesātais, bet uz viņa lūgumu arī aizstāvis. Ja jautājums skar sprieduma izpildīšanu civilprasības daļā, aicināms arī civilprasītājs. Šo personu neierašanās neaptur lietas izskatīšanu.

Lietas izskatīšana iesākas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja ziņojumu, tad tiesa noklausās tiesas sēdē ieradušos personu paskaidrojumus un prokurora atzinumu. Pēc tam tiesa aiziet apspriesties un pieņem lēmumu.

375. pants. Sodāmības noņemšanas kārtība

Jautājumu par Latvijas PSR kriminālkodeksa 54. pantā paredzēto sodāmības pirmstermiņa noņemšanu izskata rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc sodu izcietušās personas dzīves vietas uz sabiedrisko organizāciju lūgumu, bet par sodāmības noņemšanu pēc Latvijas PSR kriminālkodeksa 54. panta 7. punktā paredzētā termiņa beigām — arī uz notiesātā lūgumu.

Jautājumu par sodāmības noņemšanu personai, kas izcietusi sodu par sevišķi bīstamiem valsts noziegumiem, uz tiem pašiem pamatiem izskata Latvijas PSR Augstākā Tiesa.

Izskatot jautājumu par sodāmības noņemšanu, ir obligāta sodu izcietušās personas klātbūtne un tās sabiedriskās organizācijas pārstāvja klātbūtne, kas iesniegusi lūgumu. Par lūguma izskatīšanas dienu paziņo prokuroram, bet viņa neierašanās neaptur lūguma izskatīšanu. Lūguma izskatīšana par sodāmības noņemšanu iesākas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja ziņojumu, pēc kam tiesa izskata esošos dokumentus, noklausās aicināto personu paskaidrojumus un prokurora atzinumu. Izšķirdama lūgumu, tiesa konstatē faktus, kas liecina par tās personas labošanos, par kuru ierosināta sodāmības noņemšana.

Ja tiesa lūgumu noraida, to nevar atkārtot agrāk par vienu gadu.

SEPTĪTĀ SADAĻA LIKUMĪGĀ SPĒKĀ STĀJUŠOS SPRIEDUMU UN LĒMUMU JAUNA IZSKATĪŠANA

Trīsdesmit pirmā nodaļa TIESVEDĪBA UZRAUDZĪBAS INSTANCĒ

376. pants. Personas, kurām ir tiesība iesniegt protestu uzraudzības kārtībā

PSRS Ģenerālprokuroram un viņa vietniekiem kompetences robežās ir tiesība iesniegt protestu par ikvienas Latvijas PSR tiesas spriedumu vai lēmumu, kas stāties likumīgā spēkā.

PSRS Augstākās Tiesas priekšsēdētājam un viņa vietniekiem kompetences robežās ir tiesība iesniegt protestu par Latvijas PSR Augstākās Tiesas spriedumu un lēmumu.

Latvijas PSR prokuroram, Latvijas PSR Augstākās Tiesas priekšsēdētājam un viņu vietniekiem ir tiesība iesniegt protestu par ikvienas Latvijas PSR tiesas spriedumu vai lēmumu, kas stāties likumīgā spēkā. Par Latvijas PSR Augstākās Tiesas Prezidija lēmumiem protestu Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnumā var iesniegt Latvijas PSR prokurors un Latvijas PSR Augstākās Tiesas priekšsēdētājs.

Par Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnuma lēmumu protestu var iesniegt tikai PSRS Augstākās Tiesas Priekšsēdētājs un PSRS Ģenerālprokurors.

Personām, kas iesniegušas protestu, ir tiesība savu protestu atsaukt. Prokurora iesniegto protestu var atsaukt amatā augstāks prokurors. Protesta atsaukšana atļauta tikai līdz lietas izskatīšanas sākumam.

377. pants. Tiesas sprieduma un lēmuma izpildīšanas apturēšana

PSRS Ģenerālprokuroram, PSRS Augstākās Tiesas Priekšsēdētājam, viņa vietniekiem, Galvenajam kara prokuroram un PSRS Augstākās Tiesas Militārlietu kolēģijas Priekšsēdētājam, atbilstoši viņu kompetencei, līdz lietas izlemšanai tiesu uzraudzības kārtībā ir tiesība apturēt ikvienas tiesas, kas darbojas Latvijas PSR teritorijā, sprieduma un lēmuma izpildīšanu, ja par tiem iesniegts protests.

Tāda pati tiesība ir Latvijas PSR prokuroram un Latvijas PSR Augstākās Tiesas priekšsēdētājam attiecībā uz ikvienas Latvijas PSR tiesas spriedumu un lēmumu, ja par tiem iesniegts protests.

Saņēmusi norādījumu par sprieduma vai lēmuma apturēšanu, tiesa, kuras izskatīšanā atrodas lieta, nenodod to izpildīšanai. Ja spriedums vai lēmums jau nodots izpildīšanai, tiesa nosūta lēmuma norakstu par izpildīšanas apturēšanu iestādei, kas izpilda spriedumu vai lēmumu. Šīm iestādēm nekavējoties jāaptur sprieduma vai lēmuma izpildīšana, kamēr pabeidz tiesvedību uzraudzības kārtībā.

Ja notiesātais izcieš brīvības atņemšanas sodu, persona, kura aptur sprieduma izpildīšanu, gādā par notiesātā atbrīvošanu un izšķir jautājumu par tāda drošības līdzekļa izraudzīšanu, kas nav saistīts ar apcietinājumu.

378. pants. Tiesas, kas izskata protestus uzraudzības kārtībā

Latvijas PSR Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas kolēģija izskata protestus par rajonu (pilsētu) tautas tiesu spriedumiem un lēmumiem, kas stājušies likumīgā spēkā, ja tie nav izskatīti kasācijas kārtībā Latvijas PSR Augstākā Tiesā.

Latvijas PSR Augstākās Tiesas Prezidijs izskata protestus par Latvijas PSR Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas spriedumiem un lēmumiem.

Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnums izskata protestus par Latvijas PSR Augstākās Tiesas Prezidija lēmumiem.

Latvijas PSR Augstākās Tiesas Prezidija loceklis, kas piedalījies lietas izskatīšanā pirmās instances tiesā, kasācijas vai uzraudzības instances tiesā, nevar piedalīties, izskatot šo lietu Prezidijā.

Ja lietas izskatīšanā pirmajā instancē vai kasācijas instancē piedalījies Prezidija locekļu vairākums, lietu nodod izskatīšanai uzraudzības kārtībā Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnumam.

379. pants. Ierobežojumi lietu izskatīšanai uzraudzības kārtībā

Notiesājoša sprieduma un tiesas lēmuma jauna izskatīšana tiesu uzraudzības kārtībā, motivējot ar soda mīkstumumu vai to, ka notiesātajam nepieciešams piemērot likumu par smagāku noziegumu, kā arī attaisnojoša sprieduma vai tiesas lēmuma par lietas izbeigšanu jauna izskatīšana tiesu uzraudzības kārtībā pieļaujama tikai viena gada laikā pēc to stāšanās likumīgā spēkā.

Izskatīt tiesu uzraudzības kārtībā tiesas spriedumu vai lēmumu, kas stājies likumīgā spēkā, atļauts tikai pēc protesta, ko iesniegušas uz to pilnvarotas amatpersonas.

380. pants. Krimināllietas pieprasīšana

Šā kodeksa 376. pantā minētajām personām viņu kompetences robežās ir tiesība pieprasīt ikvienu krimināllietu, lai izšķirtu jautājumu par protesta iesniegšanu par tiesas spriedumu vai lēmumu, kas stājies likumīgā spēkā.

Tiesība pieprasīt lietu no rajona (pilsētas) tautas tiesas ir arī rajona (pilsētas) prokuroram, kurš savas kompetences robežās vajadzības gadījumā griežas pie Latvijas PSR prokurora ar priekšlikumu iesniegt protestu par rajona (pilsētas) tautas tiesas spriedumu vai lēmumu, kas stājies likumīgā spēkā.

Ja ir iemesli iesniegt protestu, tad protesta iesniegšanai pilnvarotā persona, kas pieprasījusi lietu, nosūta to kopā ar protestu izskatīšanai Latvijas PSR Augstākai Tiesai.

Ja lietas pieprasītājs neredz šai lietā iemeslus iesniegt protestu, tas paziņo par to pieteicējam, iestādei vai organizācijai, uz kā lūgumu lieta pieprasīta pārbaudei, norādot motīvus, kāpēc atteikta protesta iesniegšana. Pēc tam lietu nosūta atpakaļ tiesai, no kuras tā saņemta.

381. pants. Protesta izskatīšanas kārtība

Uzraudzības kārtībā iesniegto protestu uzraudzības instance izskata tiesas sēdē, obligāti piedaloties prokuroram.

Tiesa, kas izskata lietu uzraudzības kārtībā, vajadzības gadījumā var izsaukt uz tiesas sēdi notiesāto.

Priekšsēdētājs vai viņa izraudzīts tiesas loceklis ziņo par lietas apstākļiem, spriedumu vai lēmumu šai lietā, kā arī protesta saturu. Referentam var uzdot jautājumus. Ja tiesas sēdē piedalās notiesātais, viņam ir tiesība pēc tiesas locekļa ziņojuma sniegt savus paskaidrojumus.

Prokurors uztur savu iesniegto protestu vai dod atzinumu par tiesas priekšsēdētāja vai viņa vietnieka iesniegto protestu, pēc kam tiesneši ar balsu vairākumu pieņem lēmumu. Ja balsis dalās vienlīdzīgi, protests ir noraidīts.

382. pants. Lēmumi, ko uzraudzības instances tiesa pieņem protesta izskatīšanas rezultātā

Izskatījusi krimināllietu pēc protesta, Latvijas PSR Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas kolēģija, Prezidijs vai Plēnums pieņem motivētu lēmumu.

Pēc lietas izskatīšanas uzraudzības kārtībā tiesa var:

- 1) protestu noraidīt;
- 2) atcelt spriedumu un visus tam sekojošos tiesu lēmumus un lietu izbeigt vai nodot to jaunai izziņai, iepriekšējai izmeklēšanai vai iztiesāšanai;
- 3) atcelt kasācijas kārtībā pieņemto lēmumu, kā arī tam sekojošos tiesu lēmumus, ja tādi bijuši, un nodot lietu jaunai izskatīšanai kasācijas kārtībā;
- 4) atcelt lēmumus, kas pieņemti uzraudzības kārtībā, un ar grozījumiem vai bez grozījumiem atstāt spēkā tiesas spriedumu un kasācijas kārtībā pieņemto lēmumu;
- 5) izdarīt grozījumus tiesas spriedumā vai lēmumā.

383. pants. Iemesli likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu un lēmumu atcelšanai vai grozīšanai uzraudzības kārtībā

Likumīgā spēkā stājušos pirmās instances tiesas spriedumu vai lēmumu tiesa, kas izskata lietu pēc protesta, atceļ vai groza, pamatojoties uz šā kodeksa 339.—345. panta norādījumiem.

Kasācijas instances tiesas lēmums un vēlākie lēmumi atceļami, ja tiesa, kas izskata protestu, atzīst, ka ar šiem lēmumiem nepamatoti atstāti spēkā, atcelti vai grozīti iepriekšējie lēmumi vai spriedums šai lietā, vai arī kad, izskatot lietu augstākas instances tiesā, pieļauti likuma pārkāpumi, kas ietekmējuši vai varējuši ietekmēt lēmuma pareizumu.

384. pants. Uzraudzības instances tiesību robežas

Izskatot protestu tiesu uzraudzības kārtībā, tiesu nesaista protesta apsvērumi, un tai jāpārbauda visa lieta pilnā apjomā. Ja lietā notiesātas vairākas personas, bet protests iesniegts tikai par vienu vai par dažiem notiesātajiem, tiesai lieta jāizskata par visiem notiesātajiem.

Izskatot lietu tiesu uzraudzības kārtībā, tiesa var mīkstināt notiesātajam piespriesto sodu vai piemērot likumu par vieglāku noziegumu, bet tai nav tiesības pastiprināt sodu vai piemērot likumu par smagāku noziegumu.

Ja lietā ir vairāki notiesātie vai attaisnotie, tiesai nav tiesības atcelt spriedumu vai lēmumu, ja ar to pasliktinās to attaisnoto vai notiesāto stāvoklis, par kuriem protests nav iesniegts.

Tiesas norādījumi, kura izskata lietu tiesu uzraudzības kārtībā, obligāti jāievēro papildizmeklēšanā un papildizziņā, un otrreiz izskatot lietu tiesā.

Tiesai, kas izskata lietu tiesu uzraudzības kārtībā, nav tiesības konstatēt vai uzskatīt par pierādītiem faktus, kas nav bijuši konstatēti spriedumā vai ir tajā noraidīti, kā arī nav tiesības iepriekš izlemt jautājumus par to, vai apsūdzība ir vai nav pierādīta, vai kāds pierādījums pelna vai nepelna ticamību, par to, vai kādiem pierādījumiem ir lielāka nozīme nekā citiem, kā arī par to, kāds krimināllikums piemērojams pirmās instances tiesā, un par soda mēru.

Līdzīgā kārtā tiesai, izskatot lietu tiesu uzraudzības kārtībā un atceļot kasācijas kārtībā pieņemto lēmumu, nav tiesības iepriekš izlemt secinājumus, ko varētu izdarīt kasācijas instance, otrreiz izskatot lietu.

385. pants. Lietas atjaunošana uzraudzības instancē

Ja zudusi krimināllietā, kurā tiesas spriedums vai lēmums stājies likumīgā spēkā, pēc kompetentu personu protesta šo spriedumu vai lēmumu var atcelt vai grozīt uzraudzības kārtībā, ja sprieduma vai lēmuma nepamatotība redzama no to satura, ka arī no iesniegtiem materiāliem.

Pēc kompetentu personu protesta vajadzības gadījumā tiesa uzraudzības kārtībā pieņem lēmumu par lietas apturēšanu un tās atjaunošanu.

Lietu atjauno tikai attiecībā uz spriedumu vai lēmumu, tomēr visām augstākām instancēm ir tiesība atzīt par nepieciešamu atjaunot lietu kā daļēji, tā arī visumā.

386. pants. Lēmuma saturs

Lēmumam, ko pieņēmis Latvijas PSR Augstākās Tiesas Plēnums, Prezidijs vai Krimināllietu tiesas kolēģija, jāatbilst šā kodeksa 352. panta prasībām.

Krimināllietu tiesas kolēģijas lēmumu paraksta viss tiesas sastāvs, Prezidija lēmumu — Prezidija priekšsēdētājs, Plēnuma lēmumu — Plēnuma priekšsēdētājs un sekretārs.

Tiesas lēmumu pievieno lietai kopā ar protestu.

387. pants. Lietas izskatīšana pirmās instances tiesā pēc sākotnējā sprieduma atcelšanas uzraudzības instancē

Pēc sākotnējā sprieduma atcelšanas tiesu uzraudzības kārtībā lieta jāizskata vispārējā kārtībā saskaņā ar šā kodeksa 348. panta noteikumiem.

Trīsdesmit otrā nodaļa

LIETU ATJAUNOŠANA SAKARĀ AR JAUNATKLĀTIEM APSTĀKĻIEM

388. pants. Iemesli tiesvedības atjaunošanai krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem

Lietu atjaunošana, kurās ir likumīgā spēkā stājies spriedums, vai lēmums, pieļaujama sakarā ar jaunu apstākļu atklāšanu. Par jauniem uzskatāmi šādi apstākļi:

- 1) ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu konstatēta liecinieka liecību vai eksperta atzinuma apzināta nepatiesība, kā arī citu pierādījumu viltojums, uz kuriem pamatots tiesas spriedums vai lēmums;
- 2) ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu konstatēta tiesnešu, prokurora, izmeklētāja vai izziņas izdarītāja noziedzīga ļaunprātība;
- 3) citi apstākļi, kas, taisot spriedumu vai lēmumu, nav bijuši zināmi tiesai un kas paši par sevi vai kopā ar agrāk konstatētiem apstākļiem, pierāda, ka notiesātais nav vainīgs vai izdarījis vieglāku vai smagāku noziegumu nekā tas, par kuru viņš notiesāts, kā arī pierāda attaisnotā vai tās personas vainu, par kuru lieta bijusi izbeigta.

Ja nav iespējams taisīt spriedumu tāpēc, ka notecējis noilgums, izdots amnestijas akts vai apzēlotas atsevišķas personas, vai miris apsūdzētais, tad šā panta 1. un 2. punktā minētos jaunatklātos apstākļus noteic izmeklēšana, kuru izdara šā kodeksa 391. pantā paredzētajā kārtībā.

389. pants. Termiņi, kādos var atjaunot tiesvedību krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem

Attaisnojoša sprieduma vai lēmuma par lietas izbeigšanu jauna izskatīšana atļauta tikai likumā noteikto kriminālatbildības noilguma termiņu laikā un ne vēlāk par vienu gadu no jauno apstākļu atklāšanas dienas.

Ja lietā taisīts notiesājošs spriedums, tad, atklājoties apstākļiem, kas norāda, ka konkrētā persona izdarījusi smagāku noziegumu nekā tas, par kuru tā notiesāta, lietu var atjaunot tādā noilguma laikā, kāds noteikts šim smagākajam noziegumam.

Notiesājoša sprieduma jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem par labu notiesātajam ar termiņiem nav ierobežota.

Notiesātās personas nāve nav par šķērsli tiesvedības atjaunošanai lietā, lai rehabilitētu notiesāto.

390. pants. Tiesvedības ierosināšana krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem

Pilsoņu pieteikumus, iestāžu, uzņēmumu, organizāciju un amatpersonu paziņojumus par jaunatklātiem apstākļiem sūta prokuroram.

Ja ir kāds no šā kodeksa 388. pantā paredzētajiem iemesliem, prokurors pieņem lēmumu par tiesvedības atjaunošanu krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un izmeklē šos apstākļus vai dod rīkojumu tos izmeklēt izmeklētājam. Izmeklēšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izdara, ievērojot šā kodeksa noteikumus.

Ja prokurors neatrod iemesla ierosināt tiesvedību krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, viņš pieņem par to motivētu lēmumu, par ko jāpaziņo ieinteresētām personām, iestādēm, uzņēmumiem vai organizācijām, kas šo lēmumu var pārsūdzēt amatā augstākam prokuroram.

391. pants. Prokurora darbības pēc jaunatklāto apstākļu izmeklēšanas pabeigšanas

Rajona vai pilsētas prokurors pēc jaunatklāto apstākļu izmeklēšanas pabeigšanas, atzinis, ka ir iemesli atjaunot lietu, iesniedz šo lietu un izmeklēšanas materiālus Latvijas PSR prokuroram. Latvijas PSR prokurors lietu un izmeklēšanas materiālus ar savu atzinumu nosūta Latvijas PSR Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas kolēģijai. Latvijas PSR Augstākās Tiesas kā pirmās instances izskatītajās lietās Latvijas PSR prokurors nosūta lietu un izmeklēšanas materiālus ar savu atzinumu Latvijas PSR Augstākās Tiesas Prezidijam.

Ja Latvijas PSR prokurors nepiekrīt lietas atjaunošanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, viņš izbeidz tiesvedību.

392. pants. Kārtība, kādā tiesa izlemj jautājumu par krimināllietas atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem

Jautājumu par krimināllietas atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izskata Latvijas PSR Augstākās Tiesas Krimināllietu tiesas kolēģija vai Prezidijs pēc noteikumiem, kas paredzēti tiesvedībai uzraudzības instancē.

Izskatījusi lietu, tiesa pieņem vienu no šādiem lēmumiem:.

- 1) par sprieduma vai lēmuma atcelšanu un lietas nodošanu jaunai iepriekšējai izmeklēšanai vai izziņai, vai jaunai iztiesāšanai;
- 2) par sprieduma vai lēmuma atcelšanu un lietas izbeigšanu;
- 3) par prokurora atzinuma noraidīšanu.

393. pants. Tiesvedība pēc lietas atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem

Pēc lietas atjaunošanas sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem: izziņa, iepriekšējā izmeklēšana un lietas iztiesāšana, kā arī sekojošā tiesas sprieduma pārsūdzība notiek uz vispārējiem pamatiem.

Iztiesājot krimināllietu, kurā spriedums atcelts sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, pirmās instances tiesu nesaista sods, kas bijis noteikts atceltajā spriedumā.

ASTOTĀ SADAĻA

TIESVEDĪBA MEDICĪNISKA RAKSTURA PIESPIEDU LĪDZEKĻU PIELIETOŠANAI

Trīsdesmit trešā nodaļa

TIESVEDĪBA MEDICĪNISKA RAKSTURA PIESPIEDU LĪDZEKĻU PIELIETOŠANAI

394. pants. Medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu pielietošanas iemesli

Latvijas PSR kriminālkodeksa 55. pantā noteiktos medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus tiesa pielieto personām, kas, izdarījušas krimināllikumā paredzētos sabiedriski bīstamos nodarījumus nepieskaitāmības stāvoklī vai pēc nozieguma izdarīšanas saslīmušas ar gara slimību, kuras dēļ viņas nespēj apzināties savu rīcību vai to vadīt, ja šīs personas pēc viņu nodarījuma rakstura un viņu slimīgā stāvokļa ir bīstamas sabiedrībai.

Tiesvedības kārtību medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu pielietošanai nosaka šā kodeksa vispārīgie noteikumi un 395.— 404. pants.

395. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas kārtība

Lietās par sabiedriski bīstamiem nodarījumiem, ko izdarījuši nepieskaitāmie, kā arī par tādu personu noziegumiem, kas saslīmušas ar gara slimību pēc nozieguma izdarīšanas, iepriekšējā izmeklēšana ir obligāta.

Iepriekšējā izmeklēšanā šais lietās jānoskaidro šādi apstākļi:

- 1) sabiedriski bīstamā nodarījuma laiks, vieta, veids un citi tā izdarīšanas apstākļi;
- 2) vai sabiedriski bīstamo nodarījumu izdarījusi norādītā persona;
- 3) vai sabiedriski bīstamo nodarījumu izdarījusī persona agrāk slimojusi ar gara slimībām; viņas gara slimības pakāpe un raksturs sabiedriski bīstamā nodarījuma izdarīšanas laikā un lietas izmeklēšanas laikā;
- 4) sabiedriski bīstamo nodarījumu izdarījušās personas uzvešanās tiklab pirms nodarījuma, kā arī pēc tā;
- 5) ar sabiedriski bīstamo nodarījumu nodarīto zaudējumu raksturs un apmērs.

Kādu personu nosūtīt uz tiesu psihiatrijas ekspertīzi atļauts tikai tad, ja ir pietiekami dati, ka tieši šī persona izdarījusi sabiedriski bīstamo nodarījumu, ar ko sakarā ierosināta krimināllieta un notiek izmeklēšana.

Ja persona, kas izdarījusi sabiedriski bīstamo nodarījumu, sava psihiskā stāvokļa dēļ nevar piedalīties izmeklēšanas darbībās, izmeklētājs sastāda par to protokolu.

396. pants. Aizstāvja piedalīšanās

Lietās par personām, kas sabiedriski bīstamos nodarījumus izdarījušas nepieskaitāmības stāvoklī vai saslimušas ar gara slimību pēc nozieguma izdarīšanas, aizstāvja piedalīšanās ir obligāta.

Aizstāvim atļauts piedalīties lietā no brīža, kad konstatēta sabiedriski bīstamo nodarījumu izdarījušās personas saslimšana ar gara slimību.

397. pants. Iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšana

Pēc iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanas izmeklētājs pieņem vienu no šādiem lēmumiem:

1) par lietas izbeigšanu šā kodeksa 208. pantā paredzētajos gadījumos vai tais gadījumos, kad persona, kas izdarījusi sabiedriski bīstamo nodarījumu, pēc šī nodarījuma rakstura un sava psihiskā stāvokļa nav bīstama sabiedrībai;

2) par lietas nosūtīšanu tiesai, ja ir pamats personai, kas izdarījusi sabiedriski bīstamu darbību, pielietot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus.

Lēmumā par lietas nosūtīšanu tiesai jānorāda visi izmeklēšanā konstatētie lietas apstākļi un pamats medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu pielietošanai.

Lēmumu kopā ar lietu nosūta prokuroram. Ja prokurors piekrīt lēmumam, viņš nodod lietu tiesai, pretējā gadījumā viņš nosūta lietu papildizmeklēšanai. Ja nav pamata pielietot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus, prokurors lietu izbeidz.

Ja persona, kas izdarījusi sabiedriski bīstamu nodarījumu, pēc šā nodarījuma rakstura un sava psihiskā stāvokļa nav bīstama sabiedrībai, bet ir garā slima, izmeklētājs vai prokurors, izbeigdams krimināllietu, paziņo par šo garā slimo vietējām veselības aizsardzības iestādēm.

398. pants. Tiesas sēdes sagatavošana

Saņēmis no prokurora lietu, tautas tiesnesis vai tiesas priekšsēdētājs noliek tās izskatīšanu tiesas sēdē, paziņo par to prokuroram, aizstāvim un sabiedriski bīstamo nodarījumu izdarījušās personas likumiskajiem pārstāvjiem un dod rīkojumu izsaukt cietušos, lieciniekus un ekspertus.

Tautas tiesnesis vai tiesas priekšsēdētājs var dot rīkojumu nogādāt tiesas sēdē personu, par kuru izskata lietu, ja to nekavē šīs personas slimības raksturs.

Ja tautas tiesnesis vai tiesas priekšsēdētājs atzīst, ka ir pamats krimināllietu izbeigt vai sūtīt to papildizmeklēšanai, viņš noteic tās izskatīšanu tiesas rīcības sēdē.

399. pants. Iztiesāšana

Šā kodeksa 398. panta kārtībā tiesā saņemto lietu izskata slēgtā tiesas sēdē pēc šā kodeksa 23.—26. nodaļas noteikumiem, obligāti piedaloties prokuroram un aizstāvim.

Tiesas izmeklēšana iesākas, nolasot lēmumu par iepriekšējās izmeklēšanas pabeigšanu un lietas nosūtīšanu tiesai jautājuma izlemšanai par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa pielietošanu.

Tiesas sēdē jānopratina cietušie, liecinieki un jāpārbauda citi pierādījumi, kas pierāda vai atspēko, ka apsūdzētais izdarījis krimināllikumā paredzēto sabiedriski bīstamo nodarījumu, jānoklausās eksperta atzinums par apsūdzētā psihisko stāvokli un jāpārbauda citi apstākļi, kuriem svarīga nozīme, izlemjot jautājumu, vai nepieskaitāmais izdarījis sabiedriski bīstamo nodarījumu un vai viņam piemērojami medicīniska rakstura piespiedu līdzekļi.

400. pants. Lietas izlemšana tiesā

Pēc visu lietas apstākļu noskaidrošanas tiesa noklausās prokurora atzinumu un aizstāvja viedokli, pēc kam dodas apspriežu istabā pieņemt lēmumu.

Pieņemot lēmumu, tiesai jāizšķir šādi jautājumi:

- 1) vai noticis krimināllikumā paredzētais sabiedriski bīstamais nodarījums;
- 2) vai šo nodarījumu izdarījusi persona, par kuru izskata lietu;
- 3) vai šī persona izdarījusi krimināllikumā paredzēto sabiedriski bīstamo nodarījumu nepieskaitāmības stāvoklī;
- 4) vai šī persona pēc nozieguma izdarīšanas saslīmusi ar gara slimību, kas neļauj tai apzināties savu rīcību vai to vadīt, un vai šī saslīmšana nav pārejošs gara darbības traucējums, kura dēļ tiesvedība lietā būtu tikai apturama;
- 5) vai par nepieskaitāmu atzītā persona ir sabiedriski bīstama un vai šai personai pielietojams medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis, un tieši kāds.

401. pants. Tiesas lēmums

Atzīdama par pierādītu, ka tiesai nodotā persona nepieskaitāmības stāvoklī izdarījusi krimināllikumā paredzēto sabiedriski bīstamo nodarījumu vai ka šī persona pēc nozieguma izdarīšanas saslīmusi ar hronisku gara slimību, kuras dēļ tā nespēj apzināties savu rīcību vai to vadīt, tiesa saskaņā ar Latvijas PSR kriminālkodeksa 11. pantu pieņem lēmumu par šīs personas atbrīvošanu no kriminālatbildības vai soda un par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa pielietošanu šai personai, norādot šo līdzekli, vai arī pieņem lēmumu par lietas izbeigšanu un medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa nepielietošanu

gadījumos, kad norādītā persona pēc nodarījuma rakstura un slimības stāvokļa nav bīstama sabiedrībai un piespiedu ārstēšana tai nav vajadzīga. Šādos gadījumos tiesa paziņo par garā slimo veselības aizsardzības iestādēm.

Atzinusi, ka šīs personas nepieskaitāmība nav konstatēta vai ka noziegumu izdarījušās personas saslimšana neizslēdz tās sodīšanu, tiesa ar savu lēmumu nodod lietu papildizmeklēšanai un tālākai virzīšanai vispārējā kārtībā.

Ja tiesa atzīst, ka minētās personas piedalīšanās sabiedriski bīstamā nodarījumā nav pierādīta, kā arī konstatējot šā kodeksa 5. pantā paredzētos apstākļus, tiesa pieņem lēmumu par lietas izbeigšanu neatkarīgi no tā, vai šī persona ir slima un kāds ir viņas slimības raksturs, un paziņo par lietas izbeigšanu veselības aizsardzības iestādēm.

Tiesas lēmumā par lietas izbeigšanu jāizšķir šā kodeksa 316. pantā minētie jautājumi.

402. pants. Sūdzības un protesta iesniegšana par tiesas lēmumu

Par tiesas lēmumu sūdzību var iesniegt aizstāvis, cietušais un viņa pārstāvis, personas, par kuru izskatīta lieta, likumiskais pārstāvis vai tuvs radnieks; protestu var iesniegt prokurors. Sūdzība un protests iesniedzami augstākas instances tiesai desmit dienu laikā.

403. pants. Medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa atcelšana vai grozīšana

Ja turpmāk vairs nav nepieciešams pielietot agrāk izraudzīto medicīniska rakstura piespiedu līdzekli, tāpēc ka par nepieskaitāmu atzītā persona izveseļojusies vai mainījies tās veselības stāvoklis, tad tiesa uz tās ārstniecības iestādes administrācijas priekšlikumu, kurā uzturas minētā persona, pamatojoties uz ārstu komisijas atzinumu, šā kodeksa 374. panta kārtībā izskata jautājumu par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa atcelšanu vai grozīšanu.

Tos pašus noteikumus piemēro arī personai, kas saslimusi pēc nozieguma izdarīšanas ar hronisku gara slimību, ja šai personai veselības stāvoklis mainījies un turpmāk nav vajadzīgs pielietot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus, kaut arī šī persona vēl ir garā slima.

Lūgumus atcelt vai grozīt medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus var iesniegt arī par nepieskaitāmu atzītās personas tuvi radnieki un citas ieinteresētas personas. Šādos gadījumos tiesa no attiecīgām veselības aizsardzības iestādēm pieprasa ziņas par tās personas veselības stāvokli, par kuru iesniegts lūgums.

Šai pantā norādītos jautājumus izlemj tiesa, kas pieņēmusi lēmumu par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa pielietošanu, vai rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc medicīniskā līdzekļa pielietošanas vietas, obligāti piedaloties prokuroram.

404. pants. Krimināllietas atjaunošana par personu, kurai pielietots medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis

Ja personu, kas pēc nozieguma izdarīšanas saslimusi ar gara slimību un kam tāpēc pielietots medicīniska rakstura piespiedu līdzeklis, ārstu komisija atzīst par izveseļojušos, tad tiesa, kura pieņēmusi lēmumu par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa piemērošanu, vai rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc šāda līdzekļa piemērošanas vietas, pamatojoties uz ārstniecības iestādes atzinumu, šā kodeksa 374. panta kārtībā pieņem lēmumu par pielietotā medicīniska rakstura piespiedu līdzekļa atcelšanu un izlemj jautājumu par lietas nosūtīšanu iepriekšējai izmeklēšanai, šīs personas saukšanu pie kriminālatbildības un lietas nodošanu tiesai vispārējā kārtībā.

Ārstniecības iestādē pavadīto laiku ieskaita apcietinājuma laikā.

405. pants. Hronisko alkoholiķu piespiedu ārstēšana

Personām, kas noziegumu izdarījušas hroniska alkoholisma dēļ, tiesa saskaņā ar Latvijas PSR kriminālkodeksa 57. pantu līdztekus sodam par izdarīto noziegumu var noteikt piespiedu ārstēšanu ar speciālu ārstniecības režīmu.

Piespiedu ārstēšanu uz ārstniecības iestādes priekšlikumu izbeidz tiesa, kas pieņēmusi lēmumu par piespiedu ārstēšanas noteikšanu, vai rajona (pilsētas) tautas tiesa pēc šā līdzekļa pielietošanas vietas.